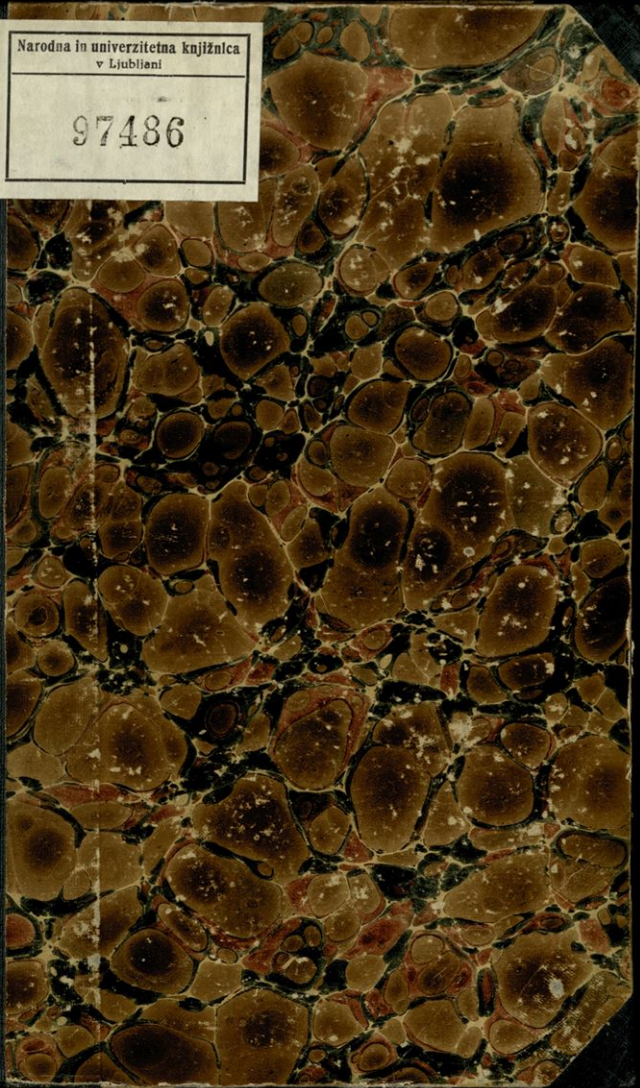
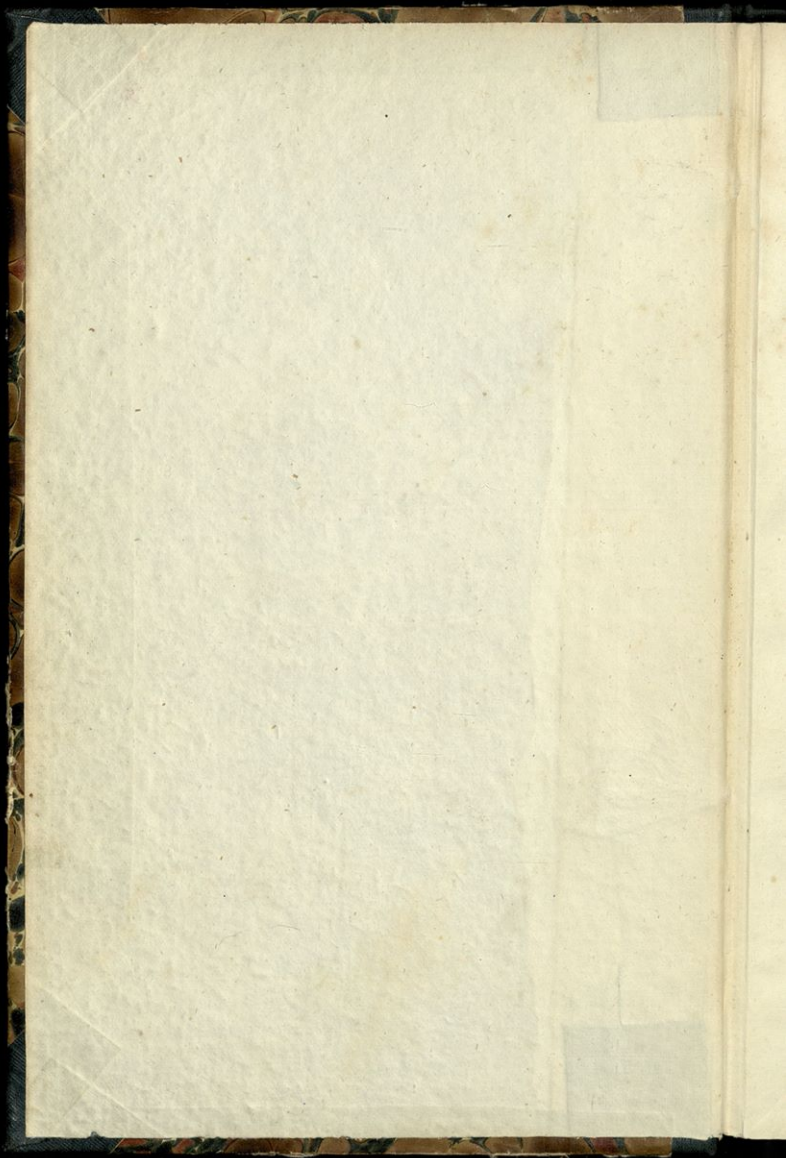

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

97486

SVETI ZAKON.

Kaj je, od kod in pa ktere dolžnosti naklada.

88178

Ženinom, nevestam, posebno pa zakonskim

v poduk

po mnogih izvirnikih

spisal

ANDREJ LIKAR.

„Človek bo zapustil očeta in mater, in se bo držal svoje žene; in bosta dva v enem mesu. To je velik zakrament, jaz pa pravim: v Kristusu in v Cerkvi.“

List do Efež 5. pogl. 31, 32. v.

V CEEOVCU, 1856.

Natisnil in na prodaj ima Janez Leon.

265

97486

97486

Z dovoljenjem v. č. Lavantinskiga Škofijstva.

F. B. Lavanter Ordinariat zu St. Andrä am 19. November 1855.

Anton Martin,

Bischof.

Z' dovoljenjem visokočastitljiviga Ljubljanskiga Škofijstva.

Fürstbischöfliches Ordinariat Laibach den 24. August 1855.

Anton Aloys,

Bischof.

D 2444/1250.

241.81: 265.5

K a z a l o.

§. 1.	Kaj je svet zakon in od kod?	1
§. 2.	Razlaga te zaznave	2
§. 3.	Koliko dobrega izvira iz te Božje naredbe, ker je zakon nerazvezljiv?	4
§. 4.	Ali je pa sv. zakon tudi res zakrament?	8
§. 5.	Namen sv. zakona	12
A.	Natorni namen	12
B.	Nravni ali keršanski namen	14
§. 6.	Keršansko pripravljanje k temu zakramentu	18
A.	Daljno pripravljanje	18
B.	Bližno pripravljanje	26
§. 7.	Zakonski zaderžki	32
A.	Ločivni zaderžki	33
B.	Prepovedovavni ali oviravni zaderžki	37
§. 8.	Poroke	38
§. 9.	Ktere milosti ali gnade deli ta zakrament?	42
§. 10.	Ženitnina ali svatba	44
§. 11.	Skupne dolžnosti zakonskih	47
A.	Odkritoserčna ljubezen	47
1.	Stanovitni mir	49
Potreba časne ločitve	51	
Pripomočki mir ohraniti	52	
2.	Zvesta pomoč	54
3.	Nasprotno vnemanje	54
4.	Molitev	55
B.	Zakonska zvestoba	56
Prešestvo	59	
Strašni nasledki prešestva	60	

C.	Pridno hiševanje	65
Č.	Keršanska izreja otrok	68
	1. Telesna izreja	69
	2. Dušna izreja	73
	a. Omikovanje uma	73
	b. Omikovanje volje	76
§. 12.	Posebne dolžnosti moža	84
	A. Ljubezen in spoštovanje do žene	85
	B. Gospodarstvo	86
§. 13.	Posebne dolžnosti žene	89
	A. Pokoršina	89
	B. Gospodinjstvo	94
	C. Čuječnost nad otroci in pošli	100
§. 14.	Od dolžnosti vdovcov in pa vdov	103
§. 15.	Dostavek poglavitnih napak v izrejevanji otrok	107
	1. Čisto zanemarjenje otrok	108
	2. Prepozno začetje	109
	3. Zdraženje nekterih strasti v otrocih	112
	4. Žaljenje sramožljivosti	114
	5. Odvracanje otrok od šole in zanemarjanje šolskega nauka	116
	6. Zanemarjanje potrebne čuječnosti nad otroci	120
	7. Napčno kaznovanje	124
	8. Slepa enostranost (strančnost)	131
	9. Nasprotno ravnanje	133
	10. Popolno popušenje	135
	11. Slabi izgledi	139
	12. Pomanjkanje molitve	142
§. 16.	Sklep	143

Predgovor.

„**1** kako lep je čist rod v svoji svetosti, njegov spomin je večni, ker ima hvalo pri Bogu in pri ljudeh!“ (Modr. 4, 1.) Tako povzdiguje sveti Duh sam deviški stan nad vse druge stanove, ker „*kaj je prijetnišega, lepšega in pa imenitnišega, kakor je devištvo? Ono se bolj sveti, kakor solnčni žarki, vleče nas preč od posvetnega, ter nas pripravne dela s čistim očesom gledati solnce pravice. Devištvo je z angeli v rodu. Ako ravno devica v mesu živi, vendar ne živi po mesu, in ako ravno je na zemlji, vendar z mislimi po nebesih plava. Angel biti, je samo sreča, ali devica biti, je zasluženje*“. Tako govori sv. Janez Krizostom (Zlatousti), in enako sv. Izidor, ko pravi: „*Devištvo, obsijano z nebeško svetlobo, ima visoko čast in pa nepopisljivo milôbo in sladkost v sebi. Zakaj ono je v službi duha, deli zdravje telesu in je sladkejše od vsega mesénega veselja. Devištvo razliva okoli sebe svetlobo, ktera celó solnce pre-sega*“. Sv. Ambrož pa pravi od devic: „*Isaka devica je kraljica, nekoliko zato, ker je Bogu posvečena devica nevesta naj višjega kralja, nekoliko pa zato, ker premagaje*

telesne strasti ima sama sebe v oblasti. Devica je nebeški dar, slava in veselje staršev in pa duhovnica v hiši čistosti.“ Tako in enako povzdiguje tudi cerkev deviški stan, ktere-
rega si kdo prostovoljno izvoli, v njem neomadežano živi, ter s čisto dušo in s čistim telesom Bogu služi in z dobrimi deli za svoje večno izveličanje skerbi, zakaj device „*hodijo za Jagnjetom, kamor koli gre. Ti so odkupljeni izmed ljudi, pervine Bogu in Jagnjetu. V njih ustih ni bilo laži, ker brez madeža so pred Božjim tronom*“ in prepevajo novo pesem, ktere nobeden drug peti ne more. (Skr. razod. 14, 3—5.) O zares „*blagor jim, kateri so čistega serca, ker oni bodo Boga gledali!*“ kakor pravi Jezus sam, On, večna Resnica, ktere-
ga je le čista devica zamogla spočeti!

Ali če je tudi deviški stan takó imeniten, častitljiv, in rekel bi: iz nebes na zemljo presajen, je vendar tudi potreben velik in častitljiv zakonski stan, ktere-
ga je bil Bog že v raji postavil, in ktere-
ga je Jezus do časti zakramenta povzdignil. Po njem se množi človeški rod, in po njem dobiva zemlja svoje prebivavce, Cerkev svoje ude, nebó pa svoje poveličane sinove in hčeri. *Zakon je velik zakrament, jaz pa pravim: v Kristusu in v Cerkvi.*“ (Efež 5, 32.) „*Od vseh, v vseh in ves, to je, v vseh svojih delih mora zakon češen biti. Od vseh, ker tudi device ga morajo čislati, v vseh, ker enako svet je zakon med ubogimi in pa bogatimi, in ves, ker svet je njegov začetek, cilj in konec, sveto njegovo znamenje, svet pa tudi njegov prid in obsežek. On je sadni vert, kateri zemljo z vernimi napolnuje, da bo število izvoljenih v nebesih napoljeno,*“ uči sv. Francišek Salezij, govoreč od zakonskega stanu.

Pa kakor potreben, velik in častivreden je zakonski stan, takó je tudi težaven. Zakaj on naklada zakonskim memo navadnih dolžnosti, ktere ima že po veri takó vsak kristjan, še posebne dolžnosti, ktere imata zakonska eden do drugega in pa do svojih otrok, ter ji deli med Bogom

in svetom po besedah sv. Paula, ki pravi: „*Kdor je brez žene, skerbi za to, kar je Gospodovega, kako bi Bogu dopadel. Kdor je pa oženjen, skerbi za to, kar je svetovega, kako bi ženi dopadel, in je razdeljen. In žena, ktera nima moža, in devica misli, kar je Gospodovega, da bi bila svéta na telesu in na duhu. Ktera je pa omožena, misli to, kar je tega svetá, kakó bi možu dopadla.*“
(1. Kor. 7, 32—34.)

Le zvesto spolnovanje zakonskih dolžnosti pa dela zakon srečen, od ktere sreče Tertulijan takó govori: „*Kako mi je mogoče popisati srečo zakona, kterega je cerkev sklenila, sv. maša poterdila, duhovski blagoslov zapečatil, kterega so angeli oznanili in nebeški Oče za veljavnega spoznal?! Dva verna sta v enem jarmu enega upanja, ene obljube in enake službe. Brat in sestra sta si brez ločenja duha in telesa, eno meso in pa en duh. Skupej molita, skupej se postita, podučujeta, opominjata in pomagata si med seboj (v izreji otrok in družih opravilih). Skupej hodita v cerkev, k sv. Obhajilu, združena sta v sili, v preganjanji in krepčevanji. Nič si ne zamolčujeta, se ne ogibljeta eden drugemu in si nista nadležna. Med njima se razlegajo psalmi in hvalne pesmi, ter se skušata, kdo Bogu lepše služi. To gleda in posluša Kristus in se veseli. Takim pošilja svoj mir in je v sredi med njimi. Kjer je pa On, tam ni hudôbe.*“ Nasproti pa ima neprezirne, žalostne in strašne nasledke za dušo in teló, časno in večno srečo zakonskih, njih otrók in vsega človeštva sploh, ako se te dolžnosti zanemarjajo in ne spolnujejo.

Keršanske mladenče in dekličice, kateri od Boga klicani kdaj mislijo v zakonski stan stopiti, učiti, kakó naj se vedejo in pripravljajo, da bodo tudi z Bogom v ta stan stopili, ter njim in zakonskim dolžnosti svetega zakona razlagati in jih k spolnovanju nagibati, je namen teh bukev. Spisal in zložil sem jih po mnozih izvirnikih iz naj boljšega namena: *v slavo Bogu in izveličanje ljudi.*

Naj bi pač oni, kterim so te bukve namenjene, pazljivo prebirali jih, ter se iz njih učili, svoje dolžnosti na vse strani zvesto in natanko spolnovati! Marsiktere grenkosti in britkosti bi se po tem lahko ognili, njih življenje na tem svetu že bi bilo srečno, še bolj pa v večnosti. *In če sem komu le nekoliko do sreče in izveličanja pripomogel, je moj trud obilo povrnjen.*

V Sorici v praznik Rojstva Marije prečiste device leta 1855.

Andrej Likar.

Sveti zakon.

§ 1. Kaj je sv. zakon in od kod?

Zvedit, kaj je sv. zakon in od kod, vernimo se po izgledu Jezusovem v raj do naših prvih staršev, kjer je bil Bog sam sv. zakon postavil, ko je rekel: „Človeku ni dobro samemu biti. Naredimo mu pomočnico njemu enako. — Poslal je tedaj Adamu terdno spanje, in ko je bil zaspal, mu je vzel eno njegovih reber, ter je njega mesto z mėsom napolnil. In Gospod Bog je iz rebra, katero je bil iz Adama vzel, ženo naredil in jo peljal k Adamu. In Adam je rekel: To je zdaj kost od mojih kosti in meso od mojega mesa. — Torej bo človek zapustil svojega očeta in svojo mater, in se bo držal svoje žene, in bosta dva v enem mesu.“ (1 Moz. 2, 18 — 24.) Te besede prvega človeka, ktere je po besedah Tridentinskega zbora „iz nagiba in po vdihovanji svetega Duha“ govoril (24. seja), nam pravijo, da je zakon zveza možá z ženó, zveza, katero je po Jezusovih besedah Bog sam naredil v ta namen, da bi si mož in žena med seboj pomagala in eden družega podpirala. Ta zveza je veliko bolj serčna, in terdna, kakor je pa zveza, ktera otroke s starši sklepa, ker mora otrok celó starše popustiti in deržati se svoje žene. Ta zveza je

nerazvezljiva, ker jo je Bog sam naredil in sklenil, in ker se, kakor Jesus pravi, ne sme več ločiti, kar je Bog sklenil. (Mat. 19, 6.) To nam sv. pismo od zakona pripoveduje. Sv. zakon je po tem natorna in nerazvezljiva zveza moža z ženo, katero je Bog sam ustanovil, in ta zveza moža z ženo je po besedah sv. Paula velika skrivnost (velik zakrament) naše svete vere, kar se bo poznej vidilo.

Ako bi bil človek nedolžen ostal, bi ne bilo potreba pri zakonu nobenih drugih postav, kakor teh, ktere je Bog, zakon ustanovivši, sam dal. Ali ker so po grehu strasti, in po teh nerodnosti na svet prišle, zato so bile v varstvo zakonskih mož in žen in njih otrok, v enovoljnost rodovin, in v mir in blagor držav potrebne postave, ktere hudobnost ljudi berzdajo, in postavljajo pogoje, brez kterih se zakon skleniti ne more.

Po tem takem je zakon, ki je zmeraj bil, v kar ga Bog je postavil, memo tega še pogodba med ljudmi, ali državljanska pogodba, ki se torej sklepati mora po Božjih in deželskih zapovedih, takó, da, če se te ne spolnujejo, je zakon prepovedan ali celó neveljaven.

Povzemimo to, kar smo do zdaj govorili in zvedli bomo: kaj je sv. zakon? *Sveti zakon je nerazvezljiva zveza, s katero se možki in ženska zavežeta do smerti skupej živeti.* (Trid. kat. od zak. 5. člen.)

§ 2. Razlaga te zaznave.

Sv. zakon je torej prav za prav *zveza možkega in ženske.* Ta zveza se sklene s tem,

da on in ona prostovoljno vanjo privolita, in da to privoljenje z vnanjimi znamenji pokažeta. Ta zakonska zveza pa se loči od vseh družih pogodb, s katerimi se sicer možki in ženske zavezujejo, in ne nakladajo tacih in tolicih dolžnosti, kakor jih naklada zakonska zveza.

(81) Dalje smo rekli, da se mora ta zveza *po postavi skleniti*, zato, ker tiste osebe, katerim postave prepo-vedujejo možiti ali ženiti se, v zakon stopiti ne smejo, in če *so stopile*, in zakon zoper obstoječe postave sklenile, tak zakon ne velja. Poslednjič zavezuje ta zveza moža in ženo, da *morata do smerti enega izmed nju skupaj živeti*. To nam kaže, da je zveza, ktera ju sklepa, *nerazrešljiva in nerazvezljiva*, ktero samo smert razdere. Tako je že Bog sam prec od začetka hotel. Mož „*bo zapustil očeta in mater in se bo svoje žene deržal*,“ (1. Moz. 2, 24.) ktere po tem takem ne sme več popustiti. Ugovarjal bi kdo: „Saj so se pri Judih vendarle ločili.“ Judje so bili takrat, ko jih je Mozes peljal iz Egiptovske sužnosti, še sirovi in meseni ljudje. Večjih nesreč varovati jih jim je bil po svoji modri in prizanašljiv previdnosti, pripustil, da se je smel mož v posebnih primerljajih od žene ločiti. Da bi pa take ločitve ne bile prepogoste, zato je bil Mozes zapovedal, da mož ne sme prec v prvi nagli jezi in togoti žene popustiti, temuč da ji mora po gospóski pisano ločitno pismo podati. (5. Moz. 24. 1.) Preden je pa mož do gosposke prišel, ali od nje tako pismo prijel, se mu je utolažila že večkrat jeza in togota, in pomirjen se je spet spravil s svojo ženo. Če je tudi Mojzesova postava včasi take ločitve pripušala, so bile vendar vselej zoper Božji presveti namen, in Jezus jih je v novi

popolnishi zavezi naravnost zavergel, rekoč, da, kdor se od svoje žene loči, ali se z drugo ločeno oženi, je prešestva kriv, ter je zaterdil: „*Kar je Bog sklenil, naj človek nikar ne loči.* (Mat. 5, 31. Rimlj. 7. 2.) Kar je bil Mojzes Judom zavoljo njih terdovratnosti pripustil, sperva ni bilo takó. (Mat. 19, 3 — 9. Mark. 10, 2 — 12. Luk. 16, 18.) Mož in žena oba sta torej zvezana in smert sama ji zamore ločiti. V tem pomenu in po teh Jezusovih mislih je pisal sv. Paul Korinčanom: „*Zakonskim ne zapovedujem jaz, ampak Gospod, da žena nima od moža iti. Ako pak preč gre, naj bo brez moža, ali pa naj se s svojim možem spravi. In mož nima žene preč poslati.*“ (1 Kor. 7, 10 — 11.) „*Žena je navezana na zakon, dokler njeni mož živi. Kadar pa je njeni mož umerl, je prosta, naj se omoži, s komur hoče, pa le v Gospodu.*“ (1. Kor. 7, 39. Rimlj. 7, 2 — 3.) Tako je tudi zmeraj učila in še uči sv. katoliška cerkev. Sv. Tridentinsko zbirališe je ta nauk na ravnost in slovesno poterdilo v 24. seji sedmem stavku.

§ 3. Koliko dobrega izvira iz te Božje naredbe, ker je zakon nerazvezljiv?

Ta Božja naredba, po kateri se zakon v novi zavezi razvezati ne sme in ne more drugač, kakor s smertjo, pa ima neizrečene prednosti.

1. *Le na nji sloni častivrednost sv. zakona,* ker, ko bi se zakon razrešiti smel, sklepal bi se po tem le za nekaj časa, kakor bi se sklepajočima ravno zljubilo, in ponižal bi se potem med pogodbe, ktere se sklepajo iz zgolj mesenega

poželenja — brez visokejega namena in brez nebeške milosti. Zakonska bi se eden drugemu zaničljiva zdeti mogla, ko bi ji bila slepa poželjivost, ktera še tako le premnogokrat preva- guje, skupej pripeljala bila, in ko bi njunih serc ne sklepala tudi nerazrešljiva duhovna zveza. Le ta Božja naredba pa povzdiguje meseno v zakonu do duhovnega, zgolj natorno do čeznatornega, časno do večnega, in uči zakonska, da nista iz zgolj mesenega poželenja, ter njemu služiti, skupej prišla. Zakonsko vez, na zemlji skle- njeno, tudi nebesa terdé in blagoslavljaajo, ne le za nekaj časa, temuč do smerti. Tudi nebesa imajo pri njej svoj delež in posvečujejo, kar je posvetnega. Tudi tukej veljajo Jezusove besede: „Karkoli cerkev na zemlji zveže, zvezano je tudi v nebesih.“

2. *Nerazvezljivost zakona uterduje še le pravi blagor in pravo srečo zakonskih.* Ljubezen in edinost serc je do konca življenja toliko lože med zakonskima, ker oba vesta, da zdaj ji sklepa nerazvezljiva vez, in da morata vse svoje žive dni skupej živeti. Zato si toliko raje slabosti spregledujeta, krivice odpušata, in po kakem razpertji se toliko hitreje spet spravita, ker bi si drugač le življenje grenila. Ko bi pa zakonska le količkaj upanja, ločiti se, imela, budilo bi že to upanje mnogokrat prepire in razuzdanosti ter jih pospeševalo, in spravi zmeraj večje za- deržke in napotljeje stavilo. Človeku je samo- lastna ljubezen vrojena, ko bi mu bila pa še loči- tev pripušena, ustavljal bi se toliko terdovratneje sleherni spravi; ker pa ve, da ni mogoče ločiti

se, se naposled spravi vendarle vdá. Ko bi bilo privoljeno ločiti se, kako kmalo bi meseno poželenje po kaki drugi osebi ktereга zakonskih zapeljalo, s svojim družetom neprijazno, gerdo delati, tako dolgo, da bi nedolžni revež, tacega življenja sit, sam ločitev tirjal. In krivični, hudobni družé bi namen svojih nečistih željá dosegel. Zakaj strastno poželenje človeka tako preslepí, da se poslužuje naj ostudniših in zaničljivših pripomočkov, ako le nekoliko upa, doseči svoj namen.

3. *Nerazvezljivost zakona pa uterduje tudi pravi blagor in pravo srečo zakonskih otrok.* Gotova resnica je, da izreja otrok je le takrat dobra, kadar sta oba zakonska v tem enih misli, ter se, spolnovaje to imenitno dolžnost, prijazno, ljubeznjivo in skerbno podpirata. Ta edinost pa, kakor smo že rekli, sloni le na tem, da sta zakonska nerazločljivo skupej sklenjena. Če vidijo otroci, da njih starši delj v razpertji in sovraštvu živé, že ta slabi izgled škodje otrokom. Ljubezen, zaupanje, celó spoštovanje do staršev v otrocih slabi, in vse še tako goreče prizadevanje staršev za srečo otrok je brez prida in sadu. Opominjevanja ne pomagajo, tudi kazni ne koristijo, kadar so otroci, zapazivši očitne in velike napake in pregreške na starših, spoštovanje, ljubezen in zaupanje do njih zgubili. In ravno ta slabi izgled razpertja in sovraštva in družih hudobij bi otroci dostikrat na starših imeli, ko bi zakonskim ločitev pripušena bila. Izreja otrok bi bila zato slaba, in njih sreča mnogokrat do korenine podkopana.

4. *Na nerazvezljivost zakona se opéra tudi sreča države in cerkve.* Terdna podklada države in cerkve je lepo obnašanje in vedenje. To pa izvira naj bolj iz prave izreje otrok. Otroška izreja pa se le prav sponaša kakor smo že vidili, ako je zakon nerazvezljiv. Cerkev in država obsegate mnogo posamnih rodovin, rodovine pa spet starše in otroke. Ako so vse posamne rodovine srečne, ako se otroci pobožno in keršansko izrejajo, srečne ste potem tudi obe velike združbi, cerkev in država. V deželi, v kateri so prebivavci srečni, in v kateri blagor rodovin na terdni podkladi stoji, gotovo tudi podložni ljubijo svojo domovino, in na to ljubezen se prava varnost, moč in krepost ljudstva veliko bolj opera, kakor pa na velike trume vojakov, ktere, ako poglavarja in domovine ne ljubijo, le strah in sila vkup derži in nekoliko močne déla. Ko bi se pa zakon iz lahkomiselnosti ali divjega poželenja razvezati mogel zoper Božjo naredbo, pešala in hirala bi potem tudi izreja otrok, ž njo pa tudi lepa obnaša ljudi, sreča rodovin in ljubezen do domovine, in domovina — država — bi raspadla.

To nam terdí in podpéra zgodovina vseh tistih kraljestev, ktere so nekđaj imenitue, velike in mogočne bile. Hirati so jele in šle so urno poginu nasproti, kakor hitro so s pripušenjem zakonskih ločitev razuzdanosti vrata odperli. Deržavljanske kreposti: hrabrost, pokoršina, ljubezen do domovine, pravičnost in druge so zginile, ptuji, pa krepki narodi so priderli in si usvojili take pomehkušene kraljstva.

5. *Nerazvezljivost zakona je tudi poslednjič po besedah sv. Paula prelepa podoba ljubezni Jezusove do cerkve in njegove večne sklenitve z njo. To resnico bomo še bolj vidili in spoznali v naslednjem §.*

§ 4. Ali je pa sv. zakon tudi res zakrament?

Vidili smo do zdaj, da je bil Bog sam sv. zakon že v raji postavil, da je nerazvezljiv in koliko neizrečenih prednosti da ima ta Božja naredba, ker se zakon drugač razrešiti ne more, kakor s smertjo enega zakonskih. Kar je pa bilo v stari zavezi le natorna zveza, vredjena po posebnih postavah, to je Jezus v novi zavezi do časti svetega zakramenta povzdignil po svojem neskončnem zasluženju, zato, kakor uči Tridentinsko zbirališe (v. 24. seji od zakona), da je *natorno ljubezen bolj popolnoma naredil, nerazrešljivo zvezo poterdil in zakonske posvetil*, pa tudi zato, da nam je pokazal prelepo podobo svoje duhovne sklenitve s cerkvijo. Poslušajmo, kako od tega sv. Paul govori v pismu do Efežanov: (25, 22 — 32) „*Žene naj bodo svojim možem pokorne, kakor Gospodu. Zakaj mož je glava žene, kakor je Kristus glava Cerkve; on je izveličar nje telesa. Kakor je pa Cerkev Kristusu pokórna, tako naj bodo tudi žene svojim možem v vseh rečeh. Možje, ljubite svoje žene, kakor je tudi Kristus svojo Cerkev ljubil, in sebe za njo dal, da bi jo posvetil, ker jo je z besedo življenja v kopri vode očistil, da bi sam sebi napravil častitljivo Cerkev, ktera nima madeža, ne gerbe, ali kaj drugzega tacega, ampak da je sveta*

in neomadežana. Tako morajo tudi možje svoje žene ljubiti, kakor svoje telesa. Kdor svojo ženo ljubi, ljubi sam sebe. Zakaj nobeden še ni kdaj svojega mesa sovražil, ampak redi in verdéva ga, kakor tudi Kristus Cerkev. Zakaj udi smo njegovega Telesa, od njegovega mesa in od njegovih kosti. Zato bo človek zapustil očeta in mater in deržal se svoje žene, in bosta dva v enem mesu. To je velik zakrament, jaz pa pravim: v Kristusu in v Cerkvi.“ Te besede sv. Paula nam imenitni Benediktinar Augustin Kalmet tako le razlaga: „Sklenitev moža z ženo, ktero naj močnejša vez sv. zakona tako sklepa, da sta kakor dva v enem mesu, je velik zakrament ali velika skrivnost zato, ker pomeni sklenitev Jezusa s Cerkvijo, torej svet in duhoven zakon. Kakor je mož očeta in mater zapustil, da se derži svoje žene, in da je ž njo ves čas svojega življenja sklenjen, tako je Jezus po svojem včlovečenji nekako naročje svojega nebeškega Očeta zapustil, in se sklenil s Cerkvijo, s ktero bo v tem življenji do končanja časov, v večnosti pa vekomej. Zakon Adama in Eve je pripodoba sklenitve Jezusa s Cerkvijo, Cerkev pa mati in podoba keršanskega zakona. Tega je Jezus do časti zakramenta povzdignil in ga s svojimi milostmi (gnadami) oblagodaril in obogatil.“ Da je sv. zakon res zakrament, je katoliška Cerkev zmeraj učila in Tridentinsko zbirališe pravi: „Ker je zakon v novi zavezi veliko popolnši, kakor je pa bil v stari zavezi, zavoljo gnad, ktere po Jezusu Kristusu deli, zato so naši sveti očetje, cerkveni učeniki, in ustno izročilo po vsi pravici vsikdar učili, da se mora prištevati zakramentom

nove zaveze.“ Imenuje se zakrament, ker je postavljen po postavi sklenjeno zvezo moža z ženo posvečevati. Zakaj vse, kar je k zakramentu potrebnega, je pri sv. zakonu nove zaveze, in sicer: *pervič vidno znamenje*, namreč vzajemno ali nasprotno privoljenje zakonskih vpričo prič in duhovnega pastirja, ki zakonska v imenu Cerkve blagoslavlja; *drugič nevidna gnada Božja*, ktera se po vidnem znamnji deli, in dela, da zakonska skupej v ljubezni mirno živita, da se zakona sveto poslužujeta, da otroke po keršanski izrejata, da sta si zvesta, da težave in britkosti zakonskega stanu voljno terpita, in da se v prijetnih in zopernih časih podpirata; *in tretjič je ta zakrament Jezus postavil*, zakaj le po njegovem neskončnem zasluženji deli milosti, ktere mu je Jezus dodelil, pravijo cerkveni učeniki, takrat, kadar je bil na ženitvanji v Kani na Galilejskem.

Ako torej še enkrat vse do zdaj rečeno povzamemo, in spredej napisane besede sv. Paula premislimo, sledi iz tega: 1. da je sv. zakon kristjanom res zakrament, 2. da je sv. zakon skrivnost, pa velika skrivnost, ker on nam kaže in pred oči postavlja neizrekljivo sklenitev Jezusa s Cerkvijo. Sv. zakon pa nam to sklenitev kaže in pred oči postavlja takole:

1. Kakor je Kristus od Očeta izšel, (Jan. 16, 28.) da bi se s Cerkvijo sklenil; tako popusti človek očeta in mater in se svoje žene derži. (1. Moz. 2, 24. Mat. 19, 5. Mark. 10, 7.)

2. Cerkev je, tako rekoč, iz Jezusove na križu odperte strani, iz ktere je kri z vodo tekla,

(Jan. 19, 34.) izrastla: tako je bila žena iz strani spijočega moža narejena. (1. Moz. 2, 21.)

3. Kristus je glava Cerkve: mož je glava žene. (Efež. 5, 23. Kol. 1, 8.)

4. Kristus in Cerkev sta eno telo: (Efež. 1, 23. Kol. 1, 24.) mož in žena nista več dva vsak zase, ampak dva v enem mesu. (Mat. 19, 6.)

5. Duh Kristusa in Cerkve je eden: tako edina v vseh rečeh morata biti mož in žena.

6. Kristus ljubi svojo Cerkev, in Cerkev ga časti: Mož mora ženo ljubiti, in žena možu pokorna biti. (Efež 5, 24.)

7. Kristusa in Cerkev sklepa nerazrešljiva vez, Kristus ne bo Cerkve nikdar zapustil, (Mat. 28, 20.) in Cerkve ne bo nobena reč ločila od ljubezni do Kristusa: (Rimlj. 8, 39.) tako sta mož in žena sklenjena z nerazrešljivo vezjo, dokler živita, in do konca morata zvestobo sveto in neomadežano ohraniti.

8. Kristus delí vsak dan Cerkvi nove dobrote in Cerkev po môči vsak dan Kristusa povelčuje. Tako se morata mož in žena z dobrimi sveti in s premoženjem podpirati in si pomagati.

9. Cerkev se mora lepšati za Jezusa z lepotijami dobrih del, (skr. razod 21, 2.) lepa mora biti v njegovih očeh, brez madežev, sveta in čista (Efež. 5, 27.), nikdar ne sme njene nebeške lepote kužna sapa slabega vedenja preleteti: tako mora tudi žena le za svojega moža živeti, le zanj se zaljšati ter želeti samó njemu in Bogu po volji biti.

§ 5. Namen sv. zakona.

Iz tega, kar smo do zdaj govorili, pa se že nekoliko lahko povzame, *kaj da je namen sv. zakona?* Na to vprašanje spodobno odgovoriti, ga hočemo na dvoje razdeliti ter reči: *Namen zakona je dvojin*, in sicer prvič: *natorni namen*, drugič pa: *npravni*, rekel bi: *keršanski namen*. Oba ta dva namena imenujejo nekteri učeniki *poglavitni namen zakona*, in prištevajo sem še *postranske namene*.

A. Natorni namen.

Po Božji naredbi ima človeški rod rasti in množiti se, zato da Božje kraljestvo zmeraj nove ude dobiva. Ta rast in to množenje človeškega rodu po pravičnem zakonu je njegov *natorni namen*. Bog sam ga je posvetil, ker je rekel Adamu in Evi: „*Rasita in množita se in polnita zemljo!*“ (1. Moz. 1, 28.) Blagoslavlja (žegnuje) ga s tem, da razveseljuje zakonske z otroci, ktere so pobožni starši od nekda za Božji dar imeli, in jih še zmeraj imajo. Ko je bila Eva, naša prva mati, Kajna porodila, je rekla: „*Po Bogu sem dobila človeka.*“ (1. Moz. 4, 1.) Rahel, žena očaka Jakoba, je bila do smerti žalostna, ker je bila dolgo brez otrok. Bog pa se je je usmilil, ter je uslišal njeno izdihovanje. Dobila je bila sinú, rekoč: „*Bog mi je zasramovanje odvzel.*“ Imenovala ga je Jožef, rekoč: „*Da bi mi Gospod še družega dal.*“ Dal ji je bil na to Benjamina. Otrok ne imeti, so imeli takrat za sramoto in Božjo kazen (štrafengo). Ako je pa kdo imel mnogo otrok, jim je

bilo to znamnje posebne dobrotljivosti in milosti Božje. Tudi Ana, Samuelova mati, je z vročimi solzami Boga otrok prosila, in ko ga je bila po dolgi skušnji izprosila, ga je Samuel, to je: *od Boga izprošenega*, imenovala, ter ga po obljubi službi Božji pri skrinji zaveze posvetila. (1. kralj. 1, 1 — 28.) Kako serčno je Boga hvalila za prejeti dar, beremo v prvih bukvah kraljev. (2, 1 — 10.) Zaharija in Elizabeta sta dolgo tacega daru prosila. Bog je uslišal poslednjič pobožnih zakonskih serčno molitev, ter jima je sinú dal, sv. Janeza kerstnika. (Luk. 1, 13 — 14.) Jezus sam govori od veselja žene porodnice, kako da pozabi vse bolečine iz radosti, ker je človek rojen na svet. (Jan. 16, 21.)

Rast in množenje človeškega rodu pa se zato imenuje *natorni namen zakona*, ker se po premodri Stvarnikovi napravi tudi druge bitja *živeče natore* množé. Tista mogočna roka, ktera staršem otroke deli, blagoslavlja tudi zemljo, da nam rodi vsako leto žita in mnogotero sadje v našo korist, in zeliša za živali, ki se tudi po Božjem blagodarju množé. (1. Moz. 28, 22, 30, 43, 31, 9, 16, 32, 10, 33, 11.) Tista Božja modrost in vsegamogočnost, ktera tisučero rastlinam in živalim bitje, življenje in rast daje, tista modrost in vsegamogočnost deli tudi človeku, kralju in gospodu vsega stvarjenja, bitje, življenje in Božjo podobo. (1. Moz. 1, 28.) Kdo bi — premišljeva je tolike skrivnosti — s kraljevim prerokom ne izdihnil: „*Kaj je človek, da se Ti njega spomniš? ali sin človekov, da ga Ti obišeš? Stvaril si ga malo manjega od angelov, s častjo in hvalo si ga venčal, ter postavil čez dela Svojih rok!*“

Vse si njegovim nogam podvergel, ovce in goveda vse, pa tudi še zverine po polji: ptice neba in ribe morja, ki se vozijo po čestah morja. O Gospod, Gospod naš, kako čudapolno je Tvoje Ime po vesoljnem svetu!“ (Ps. 8, 5 — 10.) „*O visokost bogastva Božje modrosti in Njegovega znanja! kako nerazumljive so Njegove sodbe in neizvedljive Njegove poti!*“ — (Rimlj. 11, 33.) Iz nič si me poklical, dal si mi neumerljivo dušo, Svojo podobo, um in voljo, da sem — gledam stvarjenje in po njem Tebe spoznavam, svojega Začetnika — Stvarnika — Boga in Očeta!

B. Nravni ali keršanski namen.

Natorni namen zakonskega stanu, ohranjenje namreč in množitev človeškega rodu, pa ni edini od Boga postavljeni namen. Tudi se vselej ne doseže, ker Bog ne daje vsem zakonskim otrok, ali pa če jim jih spet kmalo jemlje, preden je še kaj iz njih. Torej je še drug *nraven namen*, zavoljo kterega je Bog zakonski stan postavil, in kateri se, ako zakonska po keršanski veri lepo živeti hočeta, tudi vselej lahko doseže. Zato bi ga tudi *keršanski namen* imenovati smeli.

Nravni ali keršanski namen zakonskega stanu je pa ta, da si zakonska imenitne dolžnosti, ktere imata, med seboj delita, ter se, spolnovaje jih, med seboj podpirata, posebno v izrejevanji otrok, ktere jima je Bog izročil kakor imeniten zaklad, ki ga bo zopet kdaj iz njunih rok nazaj tirjal. Pridno morata delati in prizadevati si, da saj toliko časnega premoženja spravita, kolikor ga zase in za otroke potrebujeta. Polajševati si morata neogibljive težave in

britkosti, ktere so od prvega greha sem sklenjene s človeškim življenjem sploh, in posebno še z zakonskim stanom, ki ni vselej stan veselja in radosti, kakor si kratkovidni nespametneži vmišljujejo, temuč v mnogem oziru stan britkosti in težav.

Res je, srečni se smejo vselej imenovati taki zakoni, v kterih ljubezen in edinnost med zakonskima kraljuje, ter ju ne teži butara, ktero si marsikteri zakonski s preprirom, zapravljanjem, slabo izrejo otrok itd. sami nakladajo in zadevajo, ali vendar se jima ne manjka družega terpljenja in družih težav, ktere jima Bog pošila ali čez nji priti pripuša, skusiti njuno krepost v zakonskem stanu. Pogostoma ji tare skerb za vsakdanji živež, zlasti še, kadar so slabe letine, dragine, ali če eden zakonskih ali pa kak otrok delj bolan leži. Pogostoma jima béli skerb glavo, kakó bosta otroke preskerbela, posebno še, kadar so malo pridni. Zakaj velikrat se godi, da starši z vso skerbjo in z naj boljšo voljo vendarle ne morejo otrok vselej pohujšanja in malopridnosti varovati.

Take in enake domače križe in težave si morata zakonska s tem nekoliko palajševati, da si eden drugemu na vso moč pomagata, nekoliko pa s tem, da eden z drugim terpita, in se prijazno in ljubeznjivo tolažita. Ze pravo hiševanje in ravnanje z vkupnim premoženjem tirja, da vsakdo po svoji moči in po svojem stanu pridno pomaga, mož s tem, da pridobiva, žena pa s tem, da pridobljeno varje in modro rabi ali nuca. Mož skerbí in dela po navadi bolj zunaj hiše, in hodi po svojih opravilih, žena pa skerbi in čuje po hiši nad otroci, posli itd.

Takó je tedaj Bog, ki zmeraj po očetovski za nas skerbí, zakonski stan postavil tudi v polajšanje ljudem, kar zadeva neogibljive težave in britkosti tega življenja, ktere nam Božja premodra previdnost pošilja, pa tudi kar zadeva mnogotere časne opravila, ktere se zanemarjati ne smejo. Zato govori sv. Duh po modrem: „*Boljše je, da sta dva skupej, kakor pa eden sam, zakaj dva imata že dobiček iz družine. Ako pade eden, pomaga mu drugi. — In kadar se močnejši kdo čez enega vzdigne, dva njemu nasproti stojita.*“ (Pridig. 4, 9 — 12.) Oba sta popustila po Jezusovih besedah starše in svoje, da eden družega podpirata, in eden za družega živita. (Mat. 19, 5.) —

Memo teh do zdaj razlaganih namenov ima pa zakonski stan še druge *postranske namene*, namreč: zadostiti osebi, ktero je kdo v samskem stanu oskrnil, in s tem v sramoto spravil, v zakoniti poprejrojene otroke, bolje skerbeti za dom in gospodarstvo, kar je posebno pri posestnikih, ki gospodinje potrebujejo itd. zlasti pa še varovati ljudi pregrešne in ostudne razuzdanosti in nesramnosti. Človeku vrojena slabost je velika, nevarnosti so kar mnogotere, in slabo poželenje je zlasti v letih, kadar se strasti z vso silo v človeku vzdigujejo, strašno nevarno, zapeljivo in pogubljivo. Zato je namen zakonskega stanu tudi tiste, kteri se preslabe čutijo, zoperstati mnogoterim skušnjavam in zapeljavam, nesramnega greha varovati. Bolje je v zakon stopiti, kakor pa globoko v hudobije pogrezniti se, bolje je, v zakon stopiti, kakor pa v vedni nevarnosti, v greh pasti, biti, ali pa zmeraj v silno nevarnem in hudem boji zoper poželjivost živeti. To

naravnost svetje sv. Pavl slabim, da, ogniti se mnogim nesramnim in pregrešnim razuzdanostim, naj raje v zakon stopijo. On ne zapoveduje, ampak le z modrim pripušenjem ravná s takimi, kateri mislijo, da bi se ne zderžali lahko ne v deviškem in ne v vdovskem stanu (1. Kor. 7, 2, 5, 6, 9.), in še pravi: *Hočem tedaj, da se mlajši omožé, — in nobene prilóžnosti zoperniku ne dajo, hudo govoriti.*“ (1. Tim. 5, 14.) —

Vendar pa dolžnost, v zakon stopiti, ne veže vsacega. Zakaj poglavitni namen zakona, množenje namreč človeškega rodú, se dosega, če jih tudi veliko v zakon ne stopi. Preveliko ljudi bi le še občnemu miru in blagru kar zeló škodovalo.

Kar *postranske namene* zadeva, je prav veliko tacih ljudi, kateri za svojo srečo in splošni blagor dokaj ložej v samskem, kakor pa v zakonskem stanu skerbé. Skerb, dopasti zakonskemu družetu, slabosti obeh zakonskih, izrejevanje in preskerbljevanje otrok in brezštevilne britkosti, ktere zakonski stan stiskajo, vse te reči človeka zeló zeló raztresajo in motijo, ter ga po besedah sv. Paula delé med Bogom in svetom. (1. Kor. 7, 32 in naprej.)

Kar pa *nevarnost nezderžnosti* tiče, bilo bi strašen greh, celó bogokletstvo, terditi, da se človek z Božjo pomočjo in milostjo popolnoma zderžati ne more. Memo tega so nevarnosti tudi v zakonu pogoste in velike. Kako težko je zakonskim poželjivi ogenj krotiti, in v naj bližji prilóžnosti zakonske pravice ne krivo rabiti! In pa, kolika krepost je potrebna zakonskima, popolnoma zderžati se, kadar je eden izmed nju bolan, ali je kam popotoval, ali

pa ga delj časa kaj družega ovira, ker sta mesenih sladnosti vajena!

§ 6. Keršansko pripravljanje k temu zakramentu.

Svet in imeniten je, kakor smo zdaj vidili, namen zakona. Težavno, celó nemogoče je, doseči ga brez Božje pomoči. Ravno zato pa je Jezus zakon v zakrament povzdignil, da bi po njem vrednim kristjanom potrebne pomoči in milosti (gnade) delil. Zakonska zamore samo smert ločiti. Zakon je torej stan, kateri terpi do smerti enega izmed zakonskih. Kadar ga je kdo nastopil, ne more in ne sme več odstopiti. Iz tega pa tudi vsakdo lahko spozna, da se je treba k temu *prav pripravljati*, in sicer ne samo nekatere dni pred poroko, ampak že popred. Potrebno je torej *daljno* in *bližno pripravljanje*.

A. Daljno pripravljanje.

K temu je potreba:

1. *Da sta v resnicah svete vere in v dolžnostih keršanstva sploh, in posebno v dolžnostih zakonskega stanu dobro in na tanko podučena.* Ker kako bi, samá nevedna, svoje otroke učiti môgla. Vediti morata, kako težke dolžnosti da ima zakonski stan, in s kolikimi težavami da je sklenjen, pa tudi, koliko da je na tem ležeče za nju in za druge, da samo po Božji volji skleneta zakon, kateri, kadar je enkrat sklenjen, se več razdreti ne more. Zato morata

2. *že v samskem stanu pobožno in čisto živeti,* da sta Božjega dopadenja in blagoslova vredna, in da bosta poznej tudi svojim otrokom lep izgled pobožnega in svetega življenja. Žalostno je, ako

staršem njih vest skrivej očita, da svoje mlade dni sami niso živeli tako, kakor zdaj svoje otroke po dolžnosti pa tudi po svojem zdajnem spoznanji in prepričanji učé in da sami niso bili brez tistih slabosti in pregreh, ktere zdaj svojim otrokom prepovedujejo. Starši nikdar ne morejo tako ostro, resnobno in pa goreče otroških pregreh zatirati, ako jim vest enake očita. Če so pa njih otroci boljši, kakor so bili sami nekđaj, ali se ne sramujejo potem sami sebe? Če so pa otroci ravno tako pregrešni in napčni, kakor so sami nekđaj bili, ali jih ne zbada potem vsaka beseda, s ktero otroke učé in svaré? Še bolj žalostno je, ako so pa še otroci od njih mladostnih, očitnih in znanih pregreh kaj zvedili, ker potem zgubé tudi naj lepše besede staršev veliko veliko moči do serc otrok, kteri svoje lastne pregrehe in napčnosti le preradi zagovarjajo in izgovarjaje s tem, da so njih starši nekđaj ravno taki bili. Če so pa otroci že popolnoma sprideni, jim jih celó naravnost prešerno očitajo. Memo tega nas žalostna skušnja učí, da otroci radi posnemajo to, kar pri starših vidijo, ali pa od njih slišijo, greh pa posnemajo še toliko raje, kakor kaj dobrega, in kar mnogokrat morajo starši, kteri so nekđaj razuzdano živeli, v svojo veliko pa zasluženó žalost in britkost gledati, kakó njih sprideni otroci po njih pregrešnem potu hodijo. Pač morajo v tako žalostnem primerljeji spoznati, da so si nekako sami urezali šibo, ktera jih zdaj toliko neusmiljeno tēpe. Pregrešno in krivično bi bilo sicer, iz otrok, ki so na duši in telesu pohabljeni in sprideni, sklepati, da so tudi njih starši grešili (Jan. 9, 1 — 3.), ker sam na sebi pobožni pa premehki Heli in celó bogaboječí

Samuel sta imela malopridne sinove, (1. Kralj. 2, 12 — 17, 25. 8, 1 — 5.) ali vendar se pogosto-
ma godí po pravičnem pripušenji Božjem, da so
starejši pozneje ravno s tem kaznovani, v čemur so
poprej sami grešili, ker Bog ne povračuje samo
v večnosti, ampak velikrat že na tem svetu. Koliko
britkosti in serčne žalosti je zavoljo greha scer
pobožni in bogaboječi kralj David doživel v svojih
otrocih, ki so bili padli v enake hudobije, s kakor-
šnimi je bil njih oče Božje zapovedi prelomil!
(1. Kralj. 13, 1 — 14, 21 — 36. 15. 16, 21, 22.
18. 3. Kralj. 2, 21 — 25.) — K daljnemu priprav-
ljanju se šteje tudi

3. *Srečna volitev zakonskega tovarša.* Kadar
je človek, ki misli v zakon stopiti, mladostne leta
pošteno in keršanski preživel, ležeče je potlej naj
več na tem, da si *srečno izvoli osebo (peršono)*,
s katero se misli na vse žive dni skleniti. Ako se je
v tej prenaglil, in je zato volitev nesrečna, kar se
po navadi godí, preč je z mirom in zadovoljnostjo
v zakonskem stanu, časna sreča nezadovoljnih, pa
skupej sklenjenih, je podkopana, in tudi njuno več-
no izveličanje v silni nevarnosti, ker ne spolnujeta
prav ne natornega in ne npravnega ali keršanskega
namena zakona.

Kristjan! ki v zakon stopiti želiš, vóli po tukaj
danem vodilu in nauku modro, in srečen boš:

a) *Pred vsem drugim se ti, ki v zakon stopiti
mistiš, k Bogu obrni, prosi ga, naj te razsvetlí,
naj tvojo srečo vodi, in naj te lahkomiselnosti in iz
nje izviraajoče nesreče varuje.* Pri toliko imenitni, za
zmeraj veljavni stopnji molitve nikar ne zapušaj, ker
le tako bo tvoj zakon tudi v nebesih poterjen.

Zakon sicer sklepata na zemlji vidno ženin in nevesta z modrim svetom in pričo dobrih ljudi. Ali nebes ne smeta pozabiti. Nebeški Oče, ki je zakonski stan postavil, in hoče, da bi bili njegovi otroci na zemlji srečni ljudje in dobri starši, mora k temu naj boljše, svoj blagoslov podeliti, in ga bo tudi podelil v toliko večji obilnosti, kolikor bolj serčno, goreče in stanovitno sta ga ženin in nevesta zanj prosila. Kako zeló se je torej čuditi, ko vidimo marsikterega, kako modro pri volitvi ravná, vse premišljuje in prevaguje, obrača, duhta in poprašuje, Boga pa, od kogar edino prava stanovitna sreča izhaja, popolnoma pozabi, in le na svojo puhlo modrost vse zaupanje stavi! Ko si se takó Bogu izročil,

b) vóli prosto (frej). Ne terpi, da bi ti drugi, nepošteni, ali sebični in samopridni ljudje zakonskega družeta izbirali. Slepa strast, pervo, po navadi nespametno in nepremišljeno nagnjenje do kake osebe naj te nikar ne moti in zapeljuje. Ako me ne ubogaš, sam boš goljfan, pa tudi sam pokoro delal za svojo slepoto in pa ptuje zvijače. Koliko mladenčev zapeljuje v volitvi, ali ker prav za prav voliti ne znajo, vnanja postava, podoba in lepota! Ali vnanja lepota je prazna, minljiva, zvene pred časom zavoljo bolezní, notranje britkosti ali zavoljo potreb in pomanjkanj, ktere pritiskajo s številom in kardelom otrok. Kaj pomaga vnanja lepota, duša pa črna in serce hudobno! Kakó reven je mož, ki ljubi samó minljivo goljfivo stvar, ne pa čednosti, ktera človeku edino pravo, stanovitno veljavo daja!

c) Ne voli samó iz časnih dobičkov, postavim: samó zavoljo denarja, da bi veliko priženil ali se

bogato oženil, ali da bi poprej, in kakor se ti zdi, k boljemu kruhu prišel — prišla. Velika lahkomišeljnost bi bila sicer in prederzno zaupanje v Božjo pomoč, ktere Bog lahkomišeljnim ni nikoli obljubil, ko bi pri volitvi po pameti ne gledal na stanu primerno premoženje, in ko bi celó nič ne porajtal na druge prihodke, naj si bodo kakoršni koli. Zakaj človek hoče in mora tudi v zakonskem stanu živéti. Živí se pa le od vsakdanjega kruha, ne pa od ljubezni, ktera se le prehitro skerha, kadar pritiskajo pomankanja in druge potrebe poprej zaslepljenim oči odpirajo. Pomisliti in vediti se mora, od kod se bo jemal kruh za družino, in greh bi bilo zanašati se na čudežno množenje kruha v pušavi tega življenja. Vendar pa se pri volitvi ne sme gledati na večje ali manje premoženje. Zakaj človek ne živí veselo in zadovoljno samó od kruha. K temu je potreba tudi notranjega miru in serčne zadovoljnosti. Koliko devic, ktere so samo denar gledale, ter so svojo roko in mnogo krat, o da bi tako res ne bilo! tudi svoje devištvo bogatejemu, kakor na dražbi ali licitaciji njemu, kdor več ponuja, prodale, koliko devic, pravim, je svojo lahkomišeljnost in poželenje po slepivem in lepšem preskerbljenji objokovalo, z vročimi solzami objokovalo, pa — prepozno! Denar in pa premoženje nista edina sreča zakonskih, in verh tega sta še ravno takó minljiva, kakor vnanja lepota, podveržena mnogoterim nesrečam. Koliko jih je tacih, ktere bi svojega premožnega, pa hudobnega moža rade zamenjale z revnim, pa pobožnim! Kaj pomaga ali kako dolgo terpi tudi velika dedina (erbšina), če jo pa v rokah ima pohajač ali zapravljivec, kteri v malo letih zaigra ali po gerlu požene to, kar so njegovi starši mnogo let s trudom in upi-

ranjem zanj spravili? Zlasti hčere naj se na vso moč varjejo, da si ne bodo z željo, skoro preskerbljene biti, same sebi nesreče, revšine, žalosti in britkosti na glavo navlekle!

č) *Skerbi, da boš sam sebe, svoje dobre in pa slabe lastnosti prav spoznal. Vsak človek ima svoje slabosti. Potreba je torej sploh, da na dobrem rasteš, kakor tudi posebej v zakonu ti bo zelo zelo pomagalo in koristilo, ako sam sebe prav poznaš, in nisi ptujec v svoji lastni hiši.*

d) *Pozveduj sam, in da se ne boš golfal, in da morebiti prekanjen ne boš z zvijačnim hlinjenjem, pozveduj tudi po družih, pa poštenih, odkritoserčnih in nesumljivih ljudeh lastnosti, zmožnosti, natoro, kreposti in slabosti tiste osebe, s katero misliš vse svoje žive dni živeti. Spretnost, pridnost, delavnost varčnost in zadovoljnost so več vredne, kakor še toliko bogastvo, prava pobožnost pa je čez vse. Vse druge čednosti brez same te zakonske sreče za zmeraj v vseh okolšinah nikdar prav vterditi ne morejo. Glej posebno tudi natoro človekovo. Dva nagla in togotna ne bosta nikoli lahko skupej živela. Takemu človeku, kateri je nagle natore, se prilega krotak, tih, miren, pohleven, kateri prijenuje in molči, pa tudi spet prijazno govori o pravem času, bolj, kakor pa nagel, kateri rad ugovarja, in le olje na ogenj uliva, ali termasto molči, kakor pravijo: „rivec kuha“, kar spravo le še bolj zavira. Abigail je bila modra žena. Molčala je, pa tudi govorila, pa vse o pravem času. (1. kralj. 25.)*

Prava krepost pa in pobožnost je pa venec ali krona vseh drugih lastnosti, ker ona je za vse dobra, in ima oblubo sedanjega in prihodnjega živ-

ljenja. (1. Tim. 4, 8.) Mladenč, kadar si tovaršico voliš, glej ali je tudi lepe in keršanske obnaše! Ne jemlji posvetne, nečimerne, ktera se le rada lišpa in krišpa, in želi vsem dopadati. Ne jemlji vasovavke, ker njena zvestoba bo kakor pomladanski sneg, in ona bo tudi v zakonu to, kar je bila — nečistnica, ali pa še več. Ne jemlji plesavke, ker ona je peklenska perhavka. — Pa tudi ti, devica! kadar te kdo snubi, glej ali je tudi prav in pa pobožen kristjan. Če za Boga ne mara, se bo tudi tebe hitro naveličal. Ne jemlji igravca in pijanca, ki po kerčmah in nesrečnih kotih poseda, za Božjo službo pa serca nima. Ne jemlji vasovavca in ponočnjaka. Sv. pismo pravi: „*Kar se je mladenč navadil, tudi starec opustil ne bo.*“ Pa tudi ne jemlji lenuha, ne odertnika, ne lakomnika. On ne išče tebe, ampak tvojega premoženja, in ne ljubi tebe, ampak tvoj denar. Z besedo: *vsakdo naj gleda, da si izvoli pravega kristjana — pravo kristjano!*

(e) *Pri volitvi se pa tudi ne zanašaj preveč samo na svojo previdnost in razumnost, temuč vprašaj v takó imenitni zadevi tudi dobre in modre prijatle, posebno pa duhovne in starše, ako jih še imaš, za svet.* Dobri in zvesti prijatli, zlasti duhovni, ti bodo gotovo prav svetovali, in skerbni starši, kateri svojih otrok nikamor ne silijo, pa se tudi njih sreči ne ustavljajo, ti bodo z véseljem po svoji mnogoletni skušnji in dozorjeni pameti pomagali, ter te preuagljenja in nesreče varovali. Zato pa vsi pametni ljudje skrivne znanja mladih ljudi, ktere so zoper Božjo vóljo, in od kterih starši nič ne vedó, kakor pregrešne in pa silno nevarne zametujejo, in mogoče ni, da bi k srečnemu cilju in koncu peljale. Prezgodne in predolge, po-

to, kar so njegovi starši mnogo let s trudom in upi-

seбно pa še skrivne znanja in shajanja, prenagle nepremišljene obljube, vzeti se, zlasti še, kadar se ne ve, kakó in kdaj, skoro nikoli prav ne končajo. Velikrat pride iz tacega znanja in shajanja kaj, kar oba v očitno sramoto pred svetom pripravi, ali pa eden poznej prezgodej dano besedo sne in obljubo prelomi v žalost in britkost goljfanega druga. Če se tudi ne ubije njuna čistost na prekleti nevarni skali dolzega znanja, kar se pa le malokrat ne zgodi, ogenj njunega ljubovanja se sčasoma ohladi in ugasne s prelomljenjem dane besede, posebno še, če ima eden izmed nju boljše in lepše ponudbe. Če pa tudi taka dva po dolgem znanji skupej prideta, ali zavoljo dane obljube, ali pa iz strahu, da bi ju kerst ne prehitel, kmalo se eden družega naveličata, ker sta bila že poprej ljubezen snedla, in zakon je nesrečen. Velika sreča je torej vselej, kadar kaj na poti ni, ako se take znanja pred poroko razderejo. Če tudi prelomljenje dane in v slepi strasti celó s pregrešnimi prisegami poterjene besede popušenega skli in peče, vendar se take bolečine, ker so samó memo gredé, dokaj ložej terpé, kakor pa nesreča nezadovoljnega zakona. Nobena nesreča ni toliko občutljiva in toliko težka, kakor je ta, ktero si je kdo brez sveta ali celó zoper svét dobro mislečih prijatlov na glavo navlekel in nobeno kesanje toliko ne skli, kakor tako, ki je prepozno, in se več pomagati ne more.

f) *Glej poslednjič, da si zakonskega družeta izvoliš svoje starosti in svojega stanu.* Mlad mož se kmalo naveliča svoje stare žene in mlada žena je tudi kmalo sita svojega prepriletnega moža. In kaj pride iz tega: Ljubezen, če je kdaj bila, ugasne,

na njeno mesto pa stopi velikrat ljubosumnost (ajfranje) priletnega, nezadovoljnost, kreg, prepir, sovraštvo itd. pa tudi, Bog, da bi tako ne bilo! prešestvanje. — Glej tudi na stan! Posebno pri možkih se velikrat prigodi, omikani in gosposki jemljejo proste in kmetiške, ker ga je bila pri volitvi ena ali druga reč oslepila. V zakonu pa se mu poprej ali poslej oči odpró. On vidi, da ni prav volil. S svojo, če tudi po gospôski oblečeno kmetiško štokljo ne more med ljudi svoje enakosti. Sramuje se je, zaničuje jo, in nima je za ženo, ampak za deklo in zgolj podložnico v nasitjenje svojega mesenega poželenja. Moški, posebno gospôski, bodite torej pametni! Iz kmetice je le redkokrat gospá. Dekleta pa, posebno proste in kmetiške, pomislite star pregovor: „*Kdor visoko letí, nizko pade!* —

B. Bližno pripravlanje.

Kadar je kristjan po dozdej razlaganem nauku živel ter si po njem svojega prihodnjega tovarša ali svojo prihodnjo tovaršico izvolil, in sta oba na tem, vzeti se, nastopi za-nje čas *bližnega pripravljanja*. Ako še to prav dostaneta, z Božjo pomočjo bosta po tem srečna v zakonu in zadovoljna, nikdar pa in v nobeni okolišini ne popolnoma nesrečna. Prav za prav bi pri kristjanih imeli le srečni in zadovoljni zakoni biti, ker jim zapovedi tako na tanko določujejo njih dolžnosti, in ker jim Bog spolnovanje teh dolžnosti z milostjo ali gnado sv. zakramenta polajšuje. Zadoljni zakon pa tudi sv. pismo naj večjim dobrotam na zemlji in naj boljšim darovom nebes

prišteva. (Pripov. 5, 18 — 20. 18, 22. 19, 14. Sir. 7, 21. 15, 2, 11. 26, 1 — 4, 16 — 24. 40, 19, 23.)

V čem torej bližno pripravljanje obstoji? Bližno pripravljanje obstoji v tem:

1. *Ženin in nevesta ne smeta iz mesenega, počutnega nagnjenja v zakon stopiti, ampak iz čistega, Bogú dopadljivega namena.* Ta namen je pa tisti, kakor smo ga poprej v 5. §. popisovali. „*Otroka svetnikov sva,*“ je rekel mladi Tobija svoji nevesti Sari, „*ne smeva se torej skleniti, kakor neverniki, kateri Boga ne poznajo.*“ Kdor torej iz zgolj mesenega poželenja, ali skoro preskerbljen biti, ali iz družih posvetnih, časnih in nečimernih namenov v zakon stopi, se od nevernikov ne loči drugač, kakor po nekterih vnanjih šegah, ki so pri sklepanji zakona v katoliški cerkvi navadne. Práv kristjau ne stopi iz malopridnih namenov v zakon, ampak zato, da dobí pomočnico, ktera mu pomaga pri njegovih časnih opravilih, da toliko ložej moli in pa Bogu služi, in da ima tovaršico, ktera sladkosti in grenkosti tega življenja ž njim zvesto deli in ga v keršanskem izrejevanji otrok po moči podpira. Kako žalosten in nesrečen je pa zakon za take, kateri ga sklepajo iz zgolj časnih dobičkov, iz mesenega poželenja, ali pa za take, katerim so le pregrehe in nesramnosti pot v njega nadelale in ženina in nevesto skupej pripeljale! Strašno in grozovito je tako pripravljanje na zakonski stan, po katerem se jima le žalostna prihodnost odpira. Velikrat tukaj vice in unkraj pekel. Kakó zeló se opečejo tiste, ktere nespametno želé, skoro preskerb-

ljene biti, toliko bolj, če so za to preskerbljenje prodale mir vesti, nedolžnost in devištvo, po navadi pričajo žalostne skušnje. Zares, le Boga skuša, kdor je v samskem stanu pregrešno in razuzdano živel, pa se še nadja, da mu bo Bog v zakonskem stanu srečo in blagor dal. Taki, kateri so v samskem stanu nesramno živeli, skrunijo in madežajo po navadi tudi zakonski stan s pregrešnimi razuzdanostmi in se tako rekoč popolnoma poživinijo. Zakaj poželjivost, kadar je enkrat ograje Božjih zapovedi prelomila, nikdar ni sita. Nečistnik ne odloži svoje spridene natore, svojega po poprejšnjih nesramnostih še le prav uterjenega nagnjenja do hudobije kar na enkrat in kakor po čudežu, kadar pred altarjem stoji. (Pripov. 30, 15. Sir. 26, 15.)

2. *Zenin in nevesta morata iti k svojemu duhovnemu pastirju, da mu svoj namen razodene, oklice zapišeta, da duhovni pregleda, ali ni morda njunemu zakonu kak zadržek nasproti, posebno pa tudi, da se prepriča, ali sta v resnicah svete vere sploh in posebej v dolžnostih zakonskega stanú dovolj podučena.* Če jima kaj manjka, ji ali sam podučí, ali ji odloži, ali po okolišinah tudi odklada tako dolgo, da se naučita, česar jima je potreba. Tako odkladanje je pač potrebno zlasti še pri taci, kateri so šolo, pridige in keršanske nauke zanemarjali in se tudi drugač nič ne učé ali pa le celó malo. Kako bi zamogla cerkev zvezo taci nevednežev poterditi, kako njuni zakon blagosloviti in kakó takima tako imenitno izrejo otrok zaupati in izročiti? Duhovni pa ima ravno pri takem izpraševanji

práv lepo priložnost, prihodnja zakonska podučiti in jima na serce položiti, ktere dolžnosti bosta imela med seboj, kako naj mir med seboj terdita, kako naj z vso skerbjo čujeta nad domačimi in posli, in posebno še, kako naj svoje otroke lepo in po keršanski izrejata. Tukej jima lahko pred oči postavlja posebne zakonske dolžnosti. Opo-minja ji lahko tukej in še lože pri spovedi, kar je imenitno in pri mnozih prav potrebno, z vso skerbjo varovati se sleherne krive rabe svetega zakona. Z besedami sv. pisma jima lahko podira napčne in nevarne misli, kakor bi v zakonu pripušeno bilo vse, kar gerda in divja mesenost — zoper Božje presvete namene in zoper namen zakona — želi in hoče. (1. Moz. 38, 8 — 10.) Sv. zakon ni postavljen v uživanje sladnosti. Kar se v njem godí zoper pravi namen, ki je množenje človeškega rodú in zoper natoro, je vselej velik smerten greh. Cerkev ne blagoslavlja nobene krive rabe, in častivredni stan, kakor ga sv. Paul (Hebr. 13, 4.) imenuje, ne sme z razuzdanostmi oskrunjen in omadežan biti. Tudi ta stan imá svete meje in ograje, ktere je premodri Stvarnik sam postavil in ktere se z nikakoršno pretvezo preskočiti ne smejo. Čistost je deviška, pa tudi zakonska, in sv. Paul pravi: „Zakon ima pri vseh v časti biti, in zakonska postelja brez madeža.“ (Hebr. 13, 4.)

3. Prav je in potrebno in posebno premožnim vselej svetovati, da grejo tudi k deželski gosposki, ali pa k možem od nje postavljenim, tako imenovane ženitne pisma in pogodbe delat, zato da se mnogotere sitnosti in nepovoljni poznejši prepiri

odvernejo. V take pisma naj se na tanko zapiše, kar vanje gre. Če se take pisma celó naredile niso, ali pa ne prav, vnamejo se v nesrečnem zakonu ali po smerti enega zakonskih prepiri, tožbe in dolge pravde, ki nikomur nič ne hasnejo, temuč le škodujejo na duši in na telesu. Mladim ljudem skušnje manjka in kadar se možé in ženijo, nič naprej ne mislijo. Z vsako obljubo in sladko besedo se dajo umiriti in menijo, da so le v zakonu, po tem je že vse prav in dobro. Zatorej varite se! Černo na belo — vse zapisano mora biti, kar se vam obljublja. Vzemite tudi pametne priče seboj, ki vse dobro in modro predariti znajo. Varite se mož slabega imena in vinu vdanih, kateri se s poličem vina podkupiti dajo. V lice vam bodo sladko govorili, zraven pa vas od vseh strani goljfali. — Pa tudi vi stariši, nikar svojih otrok v nesrečo ne pahajte! Naravnost povejte ženinu in nevesti, kaj mislite svojim otrokom dati, koliko, v čem, kadaj, in kako? In to, kar ste obljubili, na tanko dopolnite. Večkrat starši veliko obetajo, malo pa dajo. Goljfani mož ženi očita, pika in zmirja jo, sirota pa si pomagati ne more. Prepир, kletev, sovraštvo se vname, ljubezen ugasne, enovoljnost zgine in se le malo malo kdaj poverne.

4. *Ženin in nevesta ne smeta med zaroko, to je od tistega časa, ko sta obljubila, vzeti se, in med poroko skupej pod eno in tisto streho prebivati.* Tridentinsko zbirališe na ravnost opominja zaročenca, ko pravi: „da ne smeta v eni in tisti hiši prebivati.“ Sveti Karol Boromej te besede tako le razlaga: „Škof morajo pod časnimi in

duhovnimi kaznimi, ktere se jim pripravne zde, prepovedati ženinu in nevesti, da ne smeta ne v eni in tisti hiši skupej prebivati in ne kako drugač skupej bivati, dokler nista v cerkvi poročena.“

To pa zato, da odklonita vsako nevarnost v greh in odverneta sleherno pohujšanje in natolcovanje. Z vso skerbjo se morata tudi varovati, da ne privolita v nesramne misli, želje, besede ali celó djanja, v ktere bi ji misel na prihodnji zakon zapeljevala. V vsem svojem djanji in nehanji morata kar čista in silno previdna biti.

5. *Poslednjič morata ženin in nevesta s čistim sercom in v stanu posvečujoče milosti ali gnade Božje stopiti k poroki pred altar Gospodov.* Imenitne, velike in težavne so dolžnosti zakonskega stanú. Ravno zato pa je Jezus zakon v zakrament povzdignil, da v njem novoporočenim potrebne pomoči delí. Te pomoči in milosti Božje prejmejo pa le tisti, kteri so se za nje prav pripravili. Ali je pač mogoče, da bi Bog blagoslovil ali požegnal tak zakon, kteri se sklepa v smertnem grehu, v Božjem sovraštvu? — Torej ženini in neveste vseh stanov in vsake starosti! Kakor hitro ste zaroko sklenili, to je, obljubili vzeti se, vaša perva skerb naj bo, v zakramentu sv. pokore s čisto spovedjo vest oprati. Čisto poravnajte z Bogom vse, kar je bilo krivega v samskem stanu, in prosite ga, naj vam grehe vaše mladosti usmiljeno spregleda. Zato naj ta spoved ne bo kar navadna spoved, temuč splošna, čez vse preteklo življenje. V zakonu so nove dolžnosti in ž njimi nova rajtenga pred Bogom, zato sklenite popolnoma in na tanko rajtengo samskega

stanu. Tako čisti na svoji vesti in v Božji milosti ali gnadi, dokler ste v oklicih, prav pogosto molite, k Bogu zdihujete, in v gorečih zdihljajih Bogu priporočajte svoj novi stan. In kadar se je približal dan poroke — za vas preimenitni, sveti dan, — še enkrat se spovejte in z Jezusom v presv. Rešnjem telesu sklenite, da bo vaše serce čisto, kakor zlato, kadar boste stali pred Božjim altarjem. Pred poroko se nikar s posvetnimi opravili ne motite: Za gostijo in druge reči naj drugi skerbé. Vi le v svetih mislih in željah, utopljeni v Boga, pričakujte poroke — ure preimenitne za vašo časno srečo in pa večno izveličanje! —

§ 7. Zakonski zadržki.

Ker smo bili v poprejšnjem odstavku omenili nekoliko zakonskih zadržkov, zdi se nam torej naj primerniše tukaj govoriti od njih toliko, kolikor je kristjanom sploh od njih vediti koristno. Iz važnih vzrokov je bil Bog že v stari zavezi nekatere zadržke postavil, in tudi v novi zavezi so jih ustanovile duhovske in deželske gosposke. Taki zakonski zadržki pa so dvojni: Nekteri delajo zakon neveljaven, in osebi, pri katerih je eden tacih zadržkov, se ne morete vzeti, in če ste se vzele, zakon ne velja, in ločiti se morate. Imenujejo se torej: *ločivni zadržki*. Nekteri pa zakon samo prepovedujejo in ovirajo, vendar pa nimajo toliko moči, da bi sklenjen zakon razderli, in ti se imenujejo: *prepovedovavni ali oviravni zadržki*. V tej razlagi hočemo le bolj od Cerkve postavljene zadržke pred očmi imeti s potrebnim ozirom na deželske postave.

A. Ločivni zaderžki.

Ti so nasledni:

1. *Zmota v osebi.* Postavim: Ženin bi mislil Mino vzeti, pa so mu po zvijačah njeno sestro Rotijo podtaknili. Ako ni ženin, zmoto spoznavši, s to zadovoljen, se mora zakon razdreti.

2. *Zmota v stanu.* Ako bi kdo mislil, da je oseba, s katero je v zakon stopil, prosta, pa je sužna. Ta zaderžek pri nas ni mogoč, ker je sužnost po deželskih postavah prepovedana.

3. *Slovesna obljuba čistosti.* Redovne osebe obojega spola, ki so devištvo slovesno obljubile, ne morejo veljavnega zakona skleniti. *Prosta obljuba* čistosti brani sicer v zakon stopiti, vendar ga ne razdere, ako je že sklenjen.

4. *Žlahta.* Žlahta je dvojna, in sicer *žlahta po kervi ali natorna* in *duhovna žlahta*. Kar prvo žlahto zadeva, je zakon med žlahto v navzgori in v navzdolni versti neveljaven in med postransko žlahto do četrtega kolena. V tem poslednjem so deželske postave nekoliko mehkeje. Duhovna žlahta je pa a) med kerstnikom in keršencom, b) med keršencom ali birmancom in med njegovimi botri, in c) med kerstnimi in birmskimi botri ali botrami in med starši keršencov in birmancov. Taki v duhovni žlahti se ne morejo vzeti po cerkvenih postavah; deželske jih nič v misel ne jemljejo.

5. *Svašina ali svaštvo (švagerstvo).* Mož ne more v zakon stopiti z natornimi žlahtniki svoje žene ravnokar omenjenimi, in žena ne z natornimi žlahtniki svojega moža.

6. *Hudodelstvo.* Ta zadržek bi se takole kratko razložil:

a) Ako oženjena ali omožena oseba, ktera je z drugo prešestvo doprinesla, tej, v zakonu še, vzeti jo, obljubi, in ako tá obljubo poterdi in sprejme, se taki dve osebi vzeti ne morete, tudi po tem ne, kadar ste obe prosti, če tudi nobeden teh dveh nič ni primogel k smerti tistemu zakonskemu družetu, ki je njenemu zakonu na poti bil.

b) Ako je eden obeh prešestnikov kakó kriv bil smerti tistega zakonskega družeta, kteri je njenemu zakonu na poti bil, potem se vzeti ne moreta, če bi si tudi obljubila ne bila, vzeti se.

Deželske postave so v tem še nekoliko ostreje. Po deželskih postavah zakon ne velja med osebama, ki ste skupej prešestvo doprinesle, če si tudi zakona obljubile niste, ko ste prešestvale.

Prešestvo pa mora pred sklenjenim zakonom dokazano biti. Zakon tudi po teh postavah ne velja, ako ste si dve osebi, tudi brez poprejšnega prešestva, obljubile vzeti se, in če je tudi le ena izmed nju, da bi ta namen dosegla, zakonskemu družetu, ki je njenemu zakonu na poti bil, po življenji stregla, tudi če umor ni bil v djanji storjen.

7. *Različnost vere.* Zakon med kristjani in nekristjani ne velja. Zakon med katoličani in nekatoličani je prepovedan, vender pa velja, ako je že sklenjen bil.

8. *Sila.* Zakon ne velja, ako je bilo privo-ljenje vanj z uterjenim strahom ali pa kako drugač prisiljeno.

9. *Pomanjkanje starosti.* Zakon ne velja med dekličem spod dvanajst in med fantičem spod štir-

najst let starim. Tudi po deželskih postavah zakon med nedoraslimi, ki 14 let še niso spolnili, ne velja. Maloletni pa, to je taki, ki so že 14 let stari, ne pa še 24, in polnoletni, ki so pod varstvom ali skerbstvom, morajo imeti privoljenje očeta, ali pa, če oče več ne živi, varha (erofa) in sodne gosposke.

10. *Višje posvečenja ali žegni.* Duhoven, ki je prvo višjih posvečenj, subdiakonat, že prejel, ne more veljavnega zakona skleniti.

11. *Že sklenjen zakon.* Zakonska, dokler eden izmed nju živi, ne moreta v drug zakon stopiti, ampak še le po dokazani smerti enega izmed nju.

12. *Očitno spoštanje.* Kdor se je s kako osebo že zaročil, to je, kdor je kaki osebi slovesno in na ravnost obljubil, vzeti jo, ne sme vzeti ne njenega očeta, ne matere, ne sinu, ne hčeri, ne brata in ne sestre, če se je tudi obljube pošteno znebil. Deželske postave tega zadržka ne spoznajo.

13. *Rop ali odpeljanje kake osebe,* ali z njenim privoljenjem ali brez privoljenja, dosti je, ako starši ali varhi niso privolili. Po deželskih postavah vendar velja zakon, ako je odpeljana, pa v prostost postavljena oseba vanj privolila.

14. *Nezmožnost.* Ako je oseba za zmeraj nezmožna, zakonsko dolžnost opravljati, in je ta zadržek že o sklepanji zakona bil. Samo časna, ali taka tudi neozdravljiva nezmožnost, ktera se je še le v zakonu pripetila, ne more zakona razvezati.

15. Skritost. Ako bi se zakon skrivej sklenil in ne pričo fajmoštra in dveh prič, ne velja. Tudi nôri, besni, blazni in bebeci ne morejo ne po cerkvenih in ne po deželskih postavah veljavnega zakona skleniti.

Deželske postave določujejo še tole: a) Vojaške osebe morajo k veljavnemu zakonu imeti privoljenje svoje vojaške gosposke. b) Ako se zakon neveljaven izreče, razveže ali z moževo smertjo razdere, ne more žena, če je noseča, pred porodom, in če vstane dvomba, ali je noseča, pred iztekom šestega mesca, v nov zakon stopiti. Ako pa po okolišinah ali po spričbi zvedenih ni verjetno, da bi noseča bila, more po pretečenih treh mescih v glavnem mestu deželno poglavarstvo, in na deželi okrožni ured (kresija) spregled podeliti. Prestop te postave ne dela sicer zakona neveljavnega, ali žena zgubi koristi, ktere ji je poprejšni mož po ženitnih dogovorih, dedinski pogodbi, zadnji volji ali po dogovoru pri razvezi naklonil; mož pa zgubi pravico tirjati, da se zakon neveljaven izreče, ako je bila ona od družega noseča, in obema zakonskima se ima po okolišinah primerna kazen naložiti. c) Zakonski mož, ki svojo ženo po ženitvi že od družega nosečo najde, sme razun poprejšnega primerljeja tirjati, da se izreče, da je zakon neveljaven. č) Pomanjkanje oklica dela zakon tudi neveljaven. Vsi do zdaj naštevani zadržki delajo zakon neveljaven; ne sme se skleniti in če se je sklenil, se mora ločiti.

B. Prepovedovavni ali oviravni zadržki.

Ti so pa naslednji:

1. *Cerkvena prepoved*, *ktera prepoveduje zakon skleniti*:

a) *O posebnih časih*, namreč: od prve adventne nedelje do prvega dneva po sv. 3 kraljih, in od pepelnične srede do ponedelka po prvi nedelji po veliki noči.

b) *Na posebnih krajih*, in sicer kje drugod kakor v farni cerkvi, razun če imata ženin in nevesta privoljenje, v kaki drugi cerkvi ali kapeli poročiti se dati.

c) *Z nekterimi osebami*, kakor postavim s krivoverci ali od cerkve odločenimi, kateri se ž njo še spravili niso, kakor smo bili že poprej omenili.

č) *Pred nekterimi opravili, ktere postave zapovedujejo*, postavim: pred trikratnim oklicanjem (pri nas tak zakon celó ne velja), pred natančnim preiskovanjem oseb, ali smete v zakon stopiti, ali ni nobenega zadržka, in ali ste v sv. veri dovolj podučene, zakrament prejeti.

2. *Ako je kdo slovesno obetal kaki drugi osebi, vzeti jo*. Tak obet se brez velicega greha prelomiti ne sme. Vendar pa tak obet ne veže več, ako eden teh dveh umerje, ali v duhovski stan stopi, ali če je med njima kak ločiven zadržek, ako je po obetanji eden iz med nju s kim drugim grešil, ali pa, če sta se obá eden družega obeta odvezala.

3. *Prosta ali navadna obljuba*, s katero je kdo obljubil, v zakon ne stopiti, ali čisto živeti, ali pa v kak duhovsk samostan (klošter) iti. Tak ne sme

v zakon stopiti, in če je stopil, je grešil, in ne sme zakonske dolžnosti tirjati, dokler obljube odvezan ni.

Ti so torej ločivni in prepovedovavni ali ovi-ravni zadržki. Nekatere izmed njih perve ali druge verste spregledujejo duhovske in deželske oblasti in gosposke, pa le v silno imenitnih okolišinah in primerljajih.

§ 8. Peroka.

Ako ni bilo nobenega zadržka med ženinom in nevesto, ali pa, če je kateri bil, in je po postavi odpravljen, poroči potem v dan poroke ženina in nevesto njuni duhovni pastir, ali pa namest njega drug od njega pooblasten duhoven, po navadi pri sv. maši vpričo dveh ali več prič, in blagosloví ter posvetí v Imenu presvete Trojice njuno zvezo, ktero sta prostovoljno, neprisiljeno in z dobrim prevdar-kom sklenila, ter slovesno in očitno vpričo Cerkve obljubila, sveto in zvesto v njej živeti. Le izjemoma pripuša cerkev, da se sme to slovesno in sveto djanje tudi zunaj sv. maše, postavim zvečer opraviti. Vse, kar se v cerkvi pri poroki godí, je veliko pom-enljivo, imenitno in naukapolno. Zato hočemo tu-kaj popisati vse te šege, kakor jih Ljubljanski ritual zapoveduje. *)

Kadar pride duhovni pred altar in je na zgornji stopnjici, se vstopita tudi ženin in nevesta pred spodnjo stopnjico altarja, tako, da ima ženin nevesto na svoji levici, in priče za njima. Duhovni se

*) Po družih škofijah so te šege nekoliko drugačne, ali kar je k zakramentu bistveno potrebnega, je povsod enako.

oberne k ženinu in nevesti, in jima v primernem nagovoru pred oči postavlja imenitnost sv. zakona, imenitnost te ure, ter ji opominja dolžnosti zakonskega stanu sveto, zvesto in na tanko v sreči in nesreči, v veselji in žalosti spolnovati. Po končanem nagovoru se oberne duhovni k ženinu in ga vpraša vpricho naj menj dveh prič, ali privoli v zakon, takole:

„Ker pa mora ta sveta zaveza po postavi s prosto in resnično voljo sklenjena biti, torej vas (te) vprašam, keršanski ženin I.:

Ako hočete (hočeš) to tukej pričujočo nevesto I. za svojo pravo ženo vzeti po postavi naše svete matere, katoliške cerkve, recite (reci):

Ja.“ — Odgovor: Ja.

Po tem se oberne k nevesti, in jo vpraša takole:

„Ravno tako vprašam vas (tebe), keršanska nevesta I.: Ako hočete (hočeš) tega tukej pričujočega ženina I. za svojega pravega moža vzeti po postavi naše svete matere, katoliške cerkve, recite (reci):

Ja.“ Odgovor: Ja.

Kadar sta oba prav odgovorila, in je duhovni njuno privoljenje zvedel, reče na dalje:

„K večemu poterjenju tega svetega dela dajta eden drugemu perstana zaročitve in roke.“

Ženiu in nevesta oddasta perstana, ki se na altar položita, potem si sežeta z desno v desno, in duhovni govori:

„Sklenitev rok pomeni, da zdaj pred Bogom in keršansko družbo svetó poterdita, eden drugzega ne zapustiti, akoravno vama Bog nadlogo pošlje, temuč vedno ljubeznjivo, in eden drugemu pomagajoča takó dolgo skupej ostati, da vaju bo smert ločila.“

Potem povije duhovni sklenjene desnice s štolo v podobi križa, položi svojo desnico na nje, rekoč: „*Jaz vaji sklenem v zakon v Imenu Očeta in Sina in svetega Duha. Amen.*“ Potem ji pokropí z blagoslovljeno vodo.

Na to blagosloví duhovni perstana na levi strani altarja, rekoč:

Naša pomoč je v Imenu Gospodovem.

Ki je vstvaril nebo in zemljo.

Gospod, usliši moje molitev.

In moje vpitje naj do tebe pride.

Gospod z vami.

In s tvojim duhom.

Molimo.

Blagoslovi, o Gospod, ta perstana, ktera v tvojem Imenu blagoslavljamó, da bosta ona, ktera ji bosta nosila, popolnoma zvestobo med seboj ohranila, v tvojem miru in po tvoji volji živela ter se zmeraj ljubila. Po Kristusu Gospodu našem. Amen. Nato pokropí duhovni perstana z blagoslovljeno vodo v podobi križa, ji dá poročenima, da si ji dene-ta eden drugemu na perst zraven mezinca leve roke, in reče:

„*Vzemita perstan, kteri naj vaji vedno opominja, da med seboj zakonsko zvestobo, ki si jo zdaj eden drugemu obljubita, do smerti na tanko deržita. V Imenu Bogá Očeta, in Sina in Svetega Duha. Amen.*“

Nato se duhovni oberne proti altarju in moli s strežajem:

Poterdi, o Bog, to, kar si delal v nas.

S svojega svetega tempelja, ki je v Jeruzalemu.

*Gospod usmili se nas: Kriste usmili se nas;
Gospod usmili se nas.*

Oče naš itd.

In ne vpelji nas v skušnjava.

Temuč reši nas hudega.

Pomagaj svojim služabnikom.

Moj Bog, kateri v tebe zaupajo.

Pošlji jim, o Gospod, pomoč s svetišča.

In s Siona jih vari.

Bodi jim, o Gospod, močen turn.

Pred sovražnikom.

O Gospod, usliši moje molitev.

In moje upitje naj do tebe pride.

Gospod z vami.

In s tvojim duhom.

Molimo.

Ozri se, prosimo, o Gospod, na ta svoja služabnika, in svoje naprave, po katerih si množenje človeškega rodu naredil, dobrotljivo podpiraj, da bosta ona dva, ki sta se po tebi sklenila, tudi s tvojo pomočjo srečno živela. Po Kristusu Gospodu našem. Amen.

Potem se duhovni oberne k novoporočenima, pokropi z blagoslovljeno vodo v podobi križa naj prej moža, nato ženo in poslednjič še vse pričujoče, in svetega djanja je konec. Pri vsi maši potem, kjer je navada, še dvakrat blagoslovi mašnik ženina in nevesto, in sicer po „očenašu“ in pred zadnjim evangelijem, ter Boga prosi, naj bi obilnost svojih darov in dobrot čez novo poročena razlil.

§ 9. Ktere milosti ali gnade deli ta zakrament?

Zakrament sv. zakona tistim, kateri so ga vredno prejeli, pomnoži

1. *posvečujočo milost (gnado) Božjo*, katero so pri sv. kerstu ali pa pri sv. pokori prejeli, v dobrem jih poterdi, da so zmeraj boljši in pobožniši in Bogu dopadljivši. Ta zakrament povzdigne zakon k večji veljavi, vtisne mu svetost svete vere, in dela ga bolj častitljivega, kakor je bil v stari zavezi, ker ženin in nevesta prejmeta s tem zakramentom čast keršanskih zakonskih, katerih zveza ima častitljiva in neomadežena biti (Hebr. 13, 4) in katerih zveza, od Boga samega posvečena in oblagodarjena, nam naj svetejšo ljubezen in sklenitev Jezusa s Cerkvijo pred oči postavlja. (Efež. 5, 32.)

Ta zakrament pa tudi deli zakonskim še

2. *posebno milost in pomoč, zakonske dolžnosti na tanko spolnovati*, in sicer:

a) *zakonsko zvestobo neprelomljivo in sveto ohraniti*, tudi ako bi jih skušnjave motile in mnoge nevarnosti — skušnjave in nevarnosti, ktere so bile celó svetega in pobožnega kralja Davida v nesrečnem trenutku zapeljale. (2. kralj. 10.)

b) *jim deli moč, mnogotere brútkosti v zakonu poterpežljivo in voljno terpeti*, da mož in žena eden drugega v nadlogah ne zapustita, marveč eden drugega podpirata, za vse dobro vnemata, in eden drugega posvečujeta. (1. Kor. 7, 14.)

c) *jim deli pomoč, otroke pobožno in v Božjem strahu izrejevati*. K temu je potrebno, da so starši naj pred samí pobožni in bogaboječi, ker takó dobé še le od Boga razumnost in moč, da od ene strani

spoznajo, kako otroke prav izrejevati, od ene pa, da jih nespametna ponatorna ljubezen ne zapelje, napčnosti otrok spregledovati. Ako je za ktero opravilo Božja pomoč potrebna, je gotovo za izrejevanje otrok. Kako dobro je tedaj, da Bog staršem s posebno milostjo na pomoč pride, in koliko hvaležnost so mu keršanski starši za to dolžni!

Utegnil bi tukaj kdo ugovarjati: *Kako je pa to, da je tudi med katoliškimi kristjani toliko nesrečnih zakonov in toliko razuzdanosti, ker jim vendar Bog po zakramentu sv. zakona tolike pomoči in milosti deli?* — Bog deli po tem zakramentu samó milosti (gnade). Milosti pa nikogar k dobremu ne silijo, in tudi nikogar s silo od hudega ne vlačijo, temuč samó podpirajo kristjana, ako tudi sam po dolžnosti z lastnim prizadevanjem z Božjo milostjo dela in se skušnjav ogiblje, z besedo: ako se Božji milosti ne ustavlja, temuč dela z vso resnobo, kakor ga ona milo nagibuje. Bogu bodi potoženo, ko ne delajo tako vsi, kateri so prejeli zakrament sv. zakona! Kakor niso vsi terdni v veri, in ne živé stanovitno po njej, čeravno so birmani bili, kakor niso vsi zmeraj sklenjeni z Jezusom, čeravno so se v sv. Obhajilu ž njim že večkrat sklenili, tako ne spolnujejo tudi zakonski vsi svoje dolžnosti, čeravno so k temu Božjo pomoč prejeli, ker to pomoč iz lastne krivnje le premnogokrat in popolnoma zanemarjajo. Ni še dosti, da so zakrament sv. zakona le *prav* prejeli, zakonski bi imeli tudi v njem *prav* živeti. Ako pa kristjani v sv. zakonu prav ne živé, kdo je tega kriv? Ne sv. zakrament sam, ampak zakonski, ker njegove milosti zanemarjajo in živé, kakor neverniki, kateri Boga ne poznajo.

§ 10. Ženitnina ali svatba.

Dan poroke je za novoporočena svet, pa tudi vesel dan. Prav je torej, da ga s starši, žlahtniki, znanci in dobrimi prijatli spodobno in v svetem veselju obhajata tudi z *zmerno pojedino*, ter se radujeta v Bogu, od kogar vse dobro prihaja. Tako pojedino je bil napravil pobožni bogaboječi Raguel, kadar je bil svojo hčer Saro mlademu Tobiju vdal. (Tob. 7, 17. 9, 12.) Tudi Jezus je bil z materjo in učenci na taki ženitnini, katero je bil še s pervim čudežem poveljal, ko je bil na prošnjo svoje matere vodo v vino premenil. (Jan. 2, 1 — 11.) Dvakrat je bil poznej malo kruhov in rib takó pomnožil, da je z njimi tisuče in tisuče lačnih poslušavcov nasitil. (Mark. 6, 35 — 44. 8, 1 — 9.) Tukaj pa je bil, svate razveseliti, vodo v vino premenil, ter je s tem pričal, da tudi On zakonski stan časti in da zmernega veselja ne zametuje.

Pri kristjanih bi imeli, kaj pa da, vse ženitnine take biti, da bi smeli Jezusa, njegovo deviško mater in njegove ljubeznjive učence v svate povabiti. Ali Bogu bodi potoženo, ker niso vselej take. Ravno ta tako imenitni dan, s katerim novoporočena novo življenje začenjata, in bi se zato posebno z molitvijo za Božji blagoslov posvetiti imel, ravno ta tako imenitni dan gerdé kristjani z vnebovpijočimi grehi in gerdimi razvadami, ktere namest nebeških dobrot in blagodarov le Božjo zamiro čez novoporočena kličejo. Že pred poroko, posebno na kmetih, pri tako imenovanem kosilu velikrat keršausko zmernost prestopajo, zalivajo se z vinom, plešejo in razsajajo, kakor bi malika častili. Kar je tudi posebno

gerdó in vsega zaničevanja vredno, je to, da po potu do cerkve, memo posvetne šumeče godbe, mladi ljudje, kakor neumni divjaki, vriskajo in vpijejo, kakor bi bili zlodjevi svatje. O moj Bog, kristjani bi vendar ne smeli tako v Božjo hišo, v cerkev, k sv. zakramentu iti! Kdo bi se prederznil takó iti k spovedi, k sv. Obhajilu, ali k kateremu drugemu zakramentu? In ali zakon ni tudi častivreden, svet zakrament, k kateremu bi ženin, nevesta in svatje tiho, z zbranim duhom in s kersansko pobožnostjo priti imeli? Šumeča godba, vriskanje in vpitje, to pač ni pripravno, buditi in rediti v zaročenih pobožnih misli in svetih želja, prejeti ta zakrament vredno in s potrebno pripravo! Gerda pregreha, katere veselje tega dneva nikakor ne izgovarja, je tudi kristjanom vselej prepovedana nezmernost v jedi in pijači za bogato obloženimi mizami. Marsikteri, katerim velikrat celó vsakdanjega kruha manjka, mislijo, da bi zakonskega stanu nastopiti ne mogli in ne smeli, če ni ta dan vse presito in pijano, akoravno ne vedó še kaj bodo malo dni poznej v usta vtaknili, utlačiti si lakoto. Studi se človeku, in groza ga obhaja, kadar vidi, kakó se več kakor živinska nezmernost kmalo kmalo na požrešniku z mnogotero boleznijo mašuje. Posebno ima nezmernost v pijačah ne le za telo hude nasledke, ampak ona je tudi kriva mnogoterih nespodobnosti, gerdih norčij in kvant, pohujšljivih vèdenj, nečistih nesramnosti, zlasti pri plesu, pa tudi prepirov, kregov, nesrečnih bojev in celó ubijanj. Nobena reč ni za kristjana toliko nespodobna, kakor klafanje in kvantanje, in vendar se na ženitninah, posebno

siróvih ljudi, ne manjka tacih gerdanov, kateri s
 svojim umazanim govorjenjem in z besedami dvoj-
 nega pomena sramožljiva poročenca in poštene
 svate žalé, in samó razuzdane hudobneže v divji
 smeh in peklenko krohotanje napravljajo. O ne-
 srečneži, posebno godci, ki s takim vražjim in pe-
 klenskim govorjenjem in gobezdanjem pričujoče
 kratkočasovati menite, kakó težek odgovor vas
 čaka na sodbi pri Jezusu, ostrem Sodniku, ki je
 celó rekel, da bo treba od vsake *prazne besede*
 odgovor dajati!! Kaj nam je od *plesa*, brez kte-
 rega ženitnine skoro ni, misliti, samí vemo, skuš-
 jaja nas uči. Koliko jih je že nedolžnost, sramož-
 ljivost, devištvo, poštenje, celó zdravje in življenje
 zaplesalo! Prav ima nek cerkven učenik, ki
 pravi, da je *ples kolo, ki ga hudič goni in verti*.
 Zato pa tudi nekteri pobožni kristjani, ki nočejo
 preč *pervi dan Boga* žaliti in ljudem priložnosti
 za toliko grehov dajati, obljubijo, ženitnino brez
 godcov in brez plesa obhajati. Se ve, da lakomni
 kerčmarji, gostivničarji, godci in drugi hudobneži
 zato jezike na njih brusijo, ali naj jih, Bog jim
 bo pa to toliko bolj s svojim blagoslovom pover-
 nil. Koliko lepše delajo taki, če to, kar bi bili
 po nepotrebem za nezmerne jedi in pijače in za
 druge potrate potrosili, revnim ubogim in potreb-
 nim bolnikom darujejo, in tako Jezusa povabijo
 v svate, ki jim bo vsako še tako malo dobroto
 tako povernil, kakor bi jo bili njemu samemu storili!
 (Mat. 25, 40.)

O ko bi pač tudi dandanašnji kristjani vsako
 ženitev tako pobožno obhajali in zakonski stan
 tako pobožno začeli, kakor sta ga bila mladi To-

Tri take ke
 mlini ni
 jezusa - hudič
 a post. ang
 hudič ne
 xjim sedi
 - Tri pover
 ja ki so p
 konen....
 goni je st
 zem kateri
 svoje ob
 govaren pu
 sejo. ali do
 jentjejo...
 Sodnik sam
 kakšno
 reči go
 rejo gab.
 pincalova
 di. kisa x
 kaj prvi
 dan...

bija in Sara, ktera naj bi bila vsem novoporočnim v posnemaven izgled. Sv. pismo pripoveduje od nju: „*Ko je Tobija k svoji nevesti noter šel, je rekel: Sara, vstani, moliva k Bogu dans, jutri in pojutrašnjem. Zakaj te tri noči se z Bogom zaveziva. Ko bo pa tretja noč pretekla, bova zakon nastopila. — Tedaj sta oba skupej vstala in molila, da bi jima Bog srečo dal.*“ Mislím, da me častiti bravci umó, in ni mi treba tega dalje razlagati. Gotova resnica je, da zakon, kateri se z Bogom prične, bo tudi srečen v Bogu, kakor je bil zakon Tobija in Sare. —

Zdaj pa je ven kaj mi bote eni v govarjali — bliz se sme veseliti — čisti klesite vpleten klafji

§ 11. Skupne dolžnosti zakonskih.

Dolžnosti, ktere sta si novoporočena z zakramentom sv. zakona zadela in naložila, ter slovesno v cerkvi pred altarjem obljubila, spolnovati jih, imata deloma oba skupej, imenujemo jih *skupne dolžnosti*; deloma pa vsak zase posebej, imenujemo jih *posebne dolžnosti*.

Skupne dolžnosti zakonskih so naslednje:

A. Odkritoserčna ljubezen, B. zakonska zvestoba, C. pridno hiševanje, in Č. keršansko izrejevanje otrok.

A. Odkritoserčna ljubezen.

Perva dolžnost zakonskih je ljubezen. Ona dva morata eden družega tako ljubiti, kakor sam sebe, ali kakor glava ljubi telo in teló glavo. To terdi naravnost sv. Paul, ker pravi: „*Mož je glava žene, kakor je Kristus glava Cerkve. On je zveličar nje telesa. — Može, ljubite svoje žene, kakor je tudi Kristus Cerkev ljubil, in sebe zanjo dal. Tako mo-*

rajo tudi možje svoje žene ljubiti, kakor svoje telesa. Kdor svojo ženo ljubi, ljubi sam sebe. Nobeden še ni kdaj svojega mesa sovražil, ampak redi in verdeva ga. — Sleherni tedaj in vsak izmed vas naj ljubi svojo ženo, kakor sebe.“ (Efež. 5, 23, 28, 29, 33.)

In sv. Krizostom pravi: „*Iz ljubezni do vas so popustili očeta in mater, hišo in mizo svojih staršev, brate, sestre in prijatle, ali ni torej vaša dolžnost, da jih ljubite, redite, oblačite, in da ste jim oče, mati, brati, sestre in prijatli.“* Ljubiti pa se morajo, kakor ljubi Kristus Cerkev, in Cerkev Kristusa.

„*Možje, ljubite žene, kakor je tudi Kristus Cerkev ljubil, in sebe zanjo dal, da bi jo posvetil, ker jo je z besedo življenja v kopvi vode očistil, da bi sam sebi napravil častitljivo Cerkev, ktera nima madeža ali gerbe, ali kaj družega tacega, ampak da je sveta in neomadežena.“* (Efež. 5, 25 — 27.) Ona dva morata biti eno serce in ena duša. Nobeno prijateljstvo ne sme na zemlji tako serčno biti, kakor prijateljstvo zakonskih, ker le to je nerazvezljivo in posvečeno s posebnim zakramentom. To ljubezen sv. Paul prav lepó popisuje, ko pravi: „*Ljubezen je poterpežljiva, dobrotljiva, ljubezen ni nevošljiva, ne ravna nespodobno, se ne napihuje, ni častilakomna, ni samopridna, se ne dá razdražiti, ne misli hudega, se ne veseli krivice, ampak se le veseli resnice, vse preterpi, vse verje, vse upa, vse prenese.“* (1. Kor. 13, 4 — 7.) In taka ljubezen mora posebno med zakonskimi biti. Iz take ljubezni pa izvirajo še mnoge druge čednosti kakor skupne dolžnosti zakonskih, in sicer:

dve prigovori Revan. 4. str. 1187

1. Stanovitni mir.

Iz odkritoserčne ljubezni izvira torej mir med zakonskima, ta dragi nebeški dar, kateri sleherno srečo poviša, in sleherno nesrečo pomanjša. Brez miru je bogastvo revšina, revšina pa toliko bolj nepreterpljiva. Sv. Duh pravi po ustih modrega: „*Boljši je grizljaj suhega kruha z veseljem, kakor pa hiša polna pojedin v prepiru.*“ (Pripov. 17, 1.) Torej opominja tudi Jezus, ko pravi: „*Imejte mir med seboj!*“ (Mark. 9, 49.) In sv. Paul piše: „*Bodite ene misli, imejte mir, in Bog miru in ljubezni bo z vami!*“ (2, Kor. 13, 11.)

Mir, kterega so angeli ob rojstvu Izveličarjevem vsem svetim ljudem vošili (Luk. 2, 14.), mir, kterega je bil Jezus svojim učencem zapovedal v vsako hišo nesti (Mat. 10, 12 — 13. Luk. 10, 5 — 6.), mir, kterega je sam po vstajenji aposteljuom toliko priserčno vošil (Jan. 20, 21, 26.), mir, kateri ljudi v Božje otroke spreminja (Mat. 5, 9.), ta mir prebiva v pravem zakonu. V zakonu sta dva, ali z otroci jih je več sklenjenih v Jezusovem Imenu, in On v sredi med njimi prebiva. (Mat. 18, 20.) Ako tudi nimajo z blagom natlačenih hramov, vendar so srečni, ker kar jim manjka, to jim obilno nadomestuje Božje dopadenje. Blagor otrokom, kateri v Božjem strahu na mirnem domu rastejo, in se izrejajo v sredi lepih izgledov mirnih staršev!

Nasproti pa je ni večje nesreče, ne samó v pomanjkanji in v revšini, ampak celó v sredi obilnosti, kakor nemir in nepokoj med zakonskima, in pa sovraštvo med dvema človekoma, ktera sta po sv. zakonu za zmeraj nerazvezljivo skupej sklenjena. Njuna hiša je podobna peklu, tannemu kraju, ki ga

smertna senca pokriva. Taka hiša je dom britkosti, kjer ni noben red, temuč le večni strah stanuje. (Job 10, 21, 22.) Ker kakor se pogubljeni v strašni žalosti med seboj sovražijo in preklinjajo, brez upanja, kdaj take nesrečne družine rešeni biti, tako delata tudi zakonska, ktera je mir zapustil, potem, ko sta Božji milosti slovo dala. Eden družega kolneta, pa tudi sama sebe, ker morata skupej živeti in imata že pekel na zemlji. Sv. pismo pa tudi po pravici nad takim zakonom žaluje, ko pravi: „*Boljše je, zraven leva in zmaja, kakor zraven hudobne žene stanovati. Hudobija žene njeno obličje spreminja, ona kakor medved svoj obraz tamni. V sredi svojih sosedov ječi njeni mož, in ker sliši, kaj se od nje govori, tiho zdihuje. Vsa hudobija je le majhna proti hudobiji žene. Kar je pešena pot v breg nogam starega človeka, to je jezična žena pokojnemu možu. Hudobna žena dela poderto serce, žalostno obličje in pa rano v sercu. Žena, ktera moža srečnega ne dela, je kriva, da njegove roke moč zgubljajo, in da se šibé njegove kolena.*“ (Sir. 25, 23 — 27, 31 — 32. Beri še: Sirah 26, 8 — 12. Pripov. 12, 4. 14, 1. 19, 13. 21, 9, 19. 27, 15.) Gorje ne le zakonskima, ktera v tako britkem stanu živita, temuč gorjé tudi otrokom, kateri se rodé v tako nesrečnem zakonu, ne kakor sad zakonske od Boga blagodarjene ljubezni, v njuno veselje, temuč le kakor žalostni nasledki njune neukrotljive živinske poželjivosti! Gorje otrokom, ki imajo izrejeni biti v hiši, na kateri prekletstvo Božje sloní — otrok nesrečna dedina! Domači slabi izgledi terdovratnega zaničevanja Božjih in pa človeških postav, nepokoja in družih hudobij, odtod izvirajočih, podére pogostoma

ves trud in pa vse prizadevanje duhovnih pastirjev in učenikov, ki bi radi oteli take otroke, katerih izveličanje starši sami v takó strašno nevarnost postavljajo. Kakó grozovito je, ako so tisti, kateri bi imeli vidni angeli varhi otrokom biti, s svojim očitnim pohujšanjem le še njih naj večji zapeljivci! In ako Jezus vsakemu, kdor enega malih pohujša, z „gorjé“ žuga, in pravi, da bi mu bolje bilo, ko bi si mlinsk kamen na vrat obesil in se potopil v globočino morja, koliko bolj velja to še le takim staršem, kateri svojo presveto dolžnost tako brezvestno z nogami teptajo! (Mat. 18, 6 — 7.)

(Potreba časne ločitve.

V žalostnem primerljeji, da zakonska nič več skupej živeti ne moreta, ali da eden zakonskih svojega družeta z neukrotljivim sovraštvom preganja in ž njim gerdo dela, pripuščajo pač izjemoma postave, pa le prav nerade, in samo zato, da se večjim nesrečam v okom pride, da se taka nesrečna zakonska za *nekaj časa ločita*, pa vendar ne takó, da bi se nerazvezljiva vez zakona za zmeraj razderla. Oba sta do smerti enega izmed nju zvezana. (1. Kor. 7, 11.) Postave le prijenjujejo zavoljo žalostne pa neogibljive potrebe, ker vsak sam labko ve, da je tudi taka začasna ločitev natornemu in nravnemu namenu zakona nasproti, in je le pripušena, ker saj zdaj ni nobenega upanja, da bi se ta dva namena spolnovati môgla. Zmeraj pa je taka ločitev zleg, sklenjen z mnogoterimi nesrečnimi nasledki. Ker iz take ločitve izhaja slabo hiševanje s premoženjem obeh, slaba izreja otrok, in posebno pri mladih zakonskih, pa ločenih, kar velika nevarnost nezderž-

nosti in družih prešestnih razuzdanosti. Zatorej pa tudi postave take ločitve utesnujejo le na neke posebne primerljeje in zapovedujejo, da si mora še poprej duhovni na vso moč prizadevati, spraviti takó razdvojena in ovirati po postavi izrečeno ločitev. Pa tudi postavno ločenima je pot zmeraj še odperta, spet zediniti se, in cerkev, ktera je le nerada in samó prisiljena v časno ločitev privolila, se veseli, kadar se podêre nesrečna stena, ki je stala med obema, in serčno želí, naj bi prihodnjič nove sprave nobeno nasprotje več ne razderlo.

Pripomočki mir ohraniti.

Da bi zakonska lepo v miru živela, in da bi tako deleč ne zašla, kakor smo ravno kar govorili, k temu jima je potreba:

a) da voljno terpita in si spregledujeta slabosti in pregreške eden družega. Nikdo ni brez slabosti. Le po branji takó imenovanih „romanov“ sprideni si mislijo zgolj angelčke na zemlji. Ali kdor se je le količkaj po ljudeh ozerl, vidi, da vsak ima kaj nad seboj. Kakor si torej vsak zakonskih za se želí, naj bi njegov družé z njegovimi slabostmi in pregreški poterpel, takó mora tudi on sam z njegovimi voljno poterpeti. Mir ohraniti je zakonskima potreba

b) da se skerbno ogibljeta vsega, kar bi zakonsko edinost motiti utegnilo. Ogibati se torej morata posebno nezaupanja eden do družega, vsacega nepotrebnege natolcovanja, zlasti pa se morata še varovati ljubosumnosti (aifranja), iz ktere se včasi kar velika strast izcimi, in mir v korenini spodkoplje. Tako nezaupanje in sumljenje o ljubezni svojega

družeta včasih nevarni in pa hudobni ljudje nalaš ali pa nepremišljeno budé in redé. Malopridni ljudje se včasih iz samopridnosti, ali iz hinavske prijaznosti, ali iz hudobne škodoželjnosti ali pa iz sovraštva in maševanja pečajo z ostudnim, v sv. pismu prekletim podpihovanjem in dvojezikanjem, s katerim med mnogimi zakonskimi nemir in pa nepokoj napravijo. (Sir. 28, 14 — 18.) Torej morata zakonska, ako hočeta v miru skupej živeti,

c) *zaničevati, stanovitno in krepko odganjati vse take nespametne in hudovoljne ljudi, kateri enemu, ali pa še obema donášajo kake besede, da bi se jima prikupili, ali prav za prav, da bi seme prepira in pa domačega vojskovanja med mirna zakonska zasejali.* Pametna in keršanska zakonska zamašita saj sama sebi ušesa, ako takim malopridnim in hudobnim donášavcom jezikov zavezati in ust zamašiti ne moreta. „Jezik je sicer majhen ud, ali veliko reči napravi. Glejte, kakó majhen ogenj velik gojzd požge! Tudi jezik je ogenj, zapopadek vse krivice, — in ves tek našega življenja zažge, vnet od pekla.“ (Jak. 3, 5, 6.) Da bosta zakonska v miru živela, morata pa tudi

č) *poslednjič molčati eden od drugega proti drugim vnanim ljudem.* Zakonska delj skupej stanujeta. Zato pa tudi eden na drugem v gledata marsiktero slabost, ktere pri prvem spoznanji nista vidila, ker je morebiti še nista imela, ali pa sta jo prikriti znala. V zakonu vidita, da se nista z angelom zavezala. Ali, kakor je prav, ako se o pravem času z vso ljubeznijo in prijaznostjo svojih znanih slabosti opominjata, kar je koristno in celó potrebno, tako škodljivo bi bilo za zakonski mir,

ako bi ona dva eden na drugem zapazene slabosti in pregreške drugim razodevala in razglasovala, ali celo družetovim žlahtnikom, ki bodo gotovo potem toženemu žlahtniku njegove napčnosti očitali. Se ve, da potem toženega to péče in bôde. Morebiti še skriva nekoliko časa svojo nejevoljo, poprej ali poznej jo pa vendarle pokaže, britko očitaje tožniku njegovo tožbo. Takó se začne razpor med obema, kateri, delj ko terpí, toliko bolj njune serci loči.

2. Zvesta pomoč.

Iz odkritoserčne ljubezni, ktero sta si zakonska dolžna, izvira tudi vzajemna ali medsebojna zvesta pomoč v domačih opravilih, v stiskah in potrebah, v sreči in nesreči do smerti. Skupej nosita neogibljive bremena, in si jih med seboj olajšujeta s sočutjem in tolaženjem. Posebno kadar eden zbolí, mora drugi skerbeti za dušo in telo bolnega tovarša. Skerbeti mu mora za zdravje, pa tudi, da se z Bogom spravi. Zakaj ljubezen med zakonskima je le prava in čista, ako eden drugemu za večno izveličanje skerbita in v tej skerbi tudi časnih potreb ne zanemarjata. Od te nasprotne pomoči smo že spredej bolj obširno govorili, razlagaje pravni namen zakona.

3. Nasprotno vnemanje.

Iz odkritoserčne ljubezni izvira tudi nasprotno vnemanje za vse pravo in dobro z besedo in z djanjem. Zakonska se morata po besedah sv. Paula eden družega posvečevati, in celo nevernemu ali pa drugač hudobnemu možu je verna in pobožna žena lahko v blagor in v izveličanje, in nasproti neverni ali pa sicer hudobni ženi je lahko tudi verni in po-

božni mož v srečo. (1. Kor. 7. 14.) Sv. Augustin prav lepo in pa ginljivo pripoveduje, kako je njegova pobožna in bogaboječa mati, sv. Monika, z modrim prijenjevanjem in s stanovitnim prijaznim opominjanjem v miru s svojim nevernim možem živela, in ga na zadnje celó popolnoma spreobernila, ko pravi od nje, „da je bila svojemu nevernemu možu pokorna, kakor svojemu gospodu. Vse svoje moči je napenjala, pridobiti ga Bogu. Živela je nesvarljivo, in s tem lepim življenjem mu je Boga oznanovala, ter moža tako rekoč prisilila, da jo je s spoštovanjem ljubil. Njegove nezvestobe je terpela s toliko krotkostjo in poterpežljivostjo, da mu zato ni nikdar kaj očitala. Komaj je pričakovala časa, kdaj se ga bo Bog usmilil, da bo po veri v Jezusa z milostjo sv. kersta sveto živeti jel. Bil je dobre nature in mehke volje, pa tudi neizrečeno živ in pa nagle jeze. Privadila se je bila torej, da mu ni ne z djanjem, ne z naj manjšo žal-besedico zopervalala, dokler je jezen in togôten bil. Kadar se mu je pa bila jeza ulegla, in je spet dobre volje, zdaj o pravem času mu je lepó prijazno povedala, zakaj se je tako in tako vêdla, dokler je bil brez premislika na njo serdit. Njeno modro ravnanje z možem ga je na zadnje Bogu pridobilo. Bil je potem dober kristjan in nič več ni žalil svoje žene z razuzdanostmi, ktere je kakor nevernik poprej vganjal.“ (Aug. 9. bukve spozu. 9. pogl.)

4. Molitev.

Serčna molitev eden za družega je četerti sad prave iskrene ljubezni zakonskih, in tudi naj boljši primoček, to ljubezen stanovitno ohraniti in jo če-

dalje bolj množiti in uterjevati. Zakonska, ktera eden družega zares ljubita, molita tudi vsak dan eden za družega. Ako pa vsakdan prav priserčno eden za družega molita, ni mogoče, da bi se sovražila, ali pa delj v razpertji živela. Če si tudi kterikrat kaj sporečeta, solnce vender ne bo nad njuno jezo zašlo, (Efež. 4, 26.) ker saj sta molila zjutraj eden za družega, in bosta tudi zvečer skupej Boga častila, hvalila in pa prosila. Če tudi taka dva zakonska nesperazumljenje ali človeška slabost za trenutek morebiti loči, sklene ji hitro spet vzajemna serčna molitev, ki prosita „*Odpusti nam naše dolge, kakor tudi mi odpušamo svojim dolžnikom!*“ Po molitvi raste od dne do dne ljubezen zakonskih, in molitev, ki iz prave ljubezni izvira, zakonski ljubezni še le pravo veljavo in terdnost daja.

O prelepi sad torej, kteri iz odkritoserčne ljubezni izbaja! Ta sad sladí zakonske britkosti, lajša težave, in še le prav posvečuje moža in ženo, ter ji pelje na ravnost iz doline solzá proti srečnim nebesom. O naj bi se pač v nobenem zakonu ne pogrešal!

B. Zakonska zvestoba.

Zakonska sta si neprelomljivo zvestobo in vso vdanost dolžna. Nobeden ne sme svojega družeta nikdar in nikakor pod nobeno pretvezo in v nobeni okolišini hudobno popustiti, tako da bi se več nazaj ne vrnil, pa tudi ne sme nagnjenja in vdanosti ali ljubezni skrivej in nezvesto do kake druge osebe imeti. Zakonski je sam sebe svojemu družetu popolnoma v last dal, in nobeden nima več pravice ne do svojega serca, ne do svojega telesa. To terdi

na ravnost sv. Paul, ko pravi: „Žena nima oblasti do svojega telesa, ampak mož. Ravno takó pa tudi nima mož oblasti do svojega telesa, ampak žena.“ (1. Kor. 7, 4.)

Iz tega pa sledi, da morata zakonska zakonsko dolžnost eden drugemu spolnovati. Sv. Paul to tako le razlaga: „Zoper nečistost pa imej vsak svojo ženo, in vsaka svojega moža. Mož ženi svojo dolžnost stori, ravno tako pa tudi žena možu. — Nikar ne kratita eden drugemu, razun ako oba privolita za nekaj časa, da se k molitvi podasta. Potem pa se spet v to povernita, da vaju ne bo satan skušal zavoljo vajne nezderžnosti. To pa pravim po pripušenji, ne pa po povelji.“ (1. Kor. 7, 2, 3, 5, 6.)

V zakonskem stanu se velikrat strašne hudo-bije godé iz malopridnosti, ali pa iz nevednosti, ker si premalo podučeni mislijo, da jim je vse pripušeno, kar in kakor spačena natora želi. Ali angel Rafael je bil mladega Tobija podučil, kaj je prav v zakonu, kar tudi kristjanom velja. Rekel je: „Tisti, kateri tako v zakonski stan stopijo, da Boga iz svojega serca in pa iz svoje duše izženejo, ter tako svojemu poželenju strežejo, so kakor konj in mezeg, ktera pameti nimata, in take ima hudič v oblasti“ (Tob. 6, 17.) In potem, ko ga je opominjal, da naj pred spolnjenjem zakona moli in zderžno živi, je še pristavil: „Potem vzemi devico k sebi v Gospodovem strahu, bolj iz ljubezni do otrok, kakor pa iz mesenega poželenja, da dosežeš v svojih otrocih blagoslov (žegen), ktereга je Bog Abrahamovim mlajšim obljudil.“ (Tob. 6, 22.) Glejte tukaj, kaj je prav. V zakonskem stanu ni torej vse pripušeno. Vsako djanje, ktero je nasprot namenu zakona, ki je rodenje otrok,

je pregrešno. Vse, kar ne meri na ta namen, je neredno, in ni brez greha, tudi takrat ne, kadar se prav godí, pa iz zgolj poželenja. Kar se pa prav ne godi, ali zoper natoro, je vselej smerten in od Boga preklet greh.

Zakonska zvestoba pa na dalje ne prepoveduje samó pregrešnih djanj s kako drugo osebo, s kterimi djanji bi eden zakonskih svojega družeta v pravici do sebe tako gerdó poškodoval, ampak zakonska zvestoba prepoveduje po Jezusovih besedah celó misli in želje do kake druge osebe. Jezus sam je rekel: „*Slišali ste, da je starim rečeno bilo: ne prešestvaj! Jaz pa Vam pravim: da vsak, kateri (drugo) ženo pogleda, in jo želi, je že prešestval ž njo v svojem sercu.*“ (Mat. 5, 27, 28.) S tem je Jezus po Mozesu dano zapoved: „*ne prešestvaj!*“ bolj na tanko razložil ter rekel, da je že vsak poželjiv pogled ptuje žene greh, prešestvo v sercu. In to po vsi pravici. Ker on hoče, da naj bi kristjani Božjih zapovedi ne spolnovali samó po čerki, ampak tudi v duhu, ker je dobro vedel, da, ako človek nima v sercu nobenega nespodobnega poželenja, tudi v djanji ne bo tako lahko grešil; zakaj pregrešne djanja izvirajo ravno iz pregrešnih misli in želja. (Mat. 15, 18 — 20.) Če pa človek tudi ne zaide tako deleč, da bi res v djanji grešil, tirja že svetost Božjih zapovedi popolno čistost serca, kakor je bil že Job v stari zavezi sklenil s svojimi očmi, devíce ne pogledati, pa tudi nobene poželjive misli v svojem sercu ne terpeti. (Job 31, 1.)

Prešestvo.

Ker Jezus že prešestvo v sercu tako ostro prepoveduje, lahko iz tega sklepamo, koliko strašnejši in ostudniši greh v Božjih očeh da je prešestvo v djanji dopolnjeno. S prešestvom v djanji stori prešestnik memo ostudne pregrehe nečistosti, ktera ga iz nebes izklepa (Gal. 5, 19 — 21.), in bi se med kristjani celó imenovati ne smela (Efež. 5, 3, 4), tudi še naj večjo in naj strašnejo krivico nedolžnemu družetu, komur je bil zvestobo takó slovesno pričo Boga in Cerkve obljubil, pa jo je tako gerdo prelomil. Z enim in tistim djanjem stori dvojno pregreho — nečistost in krivico, — katerih sleherna sama zase je velika in strašna. Ni se nam torej čuditi, ko je bil Bog že v stari zavezi pokazal, kako zeló da studi in sovraži to pregreho, s tem, ker je bil zapovedal oba, prešestnika in prešestnico, s kamnjem posuti. (3. Moz. 20, 10. 5. Moz. 22, 22. Jan. 8, 5.) In tudi na družih krajih preklinja Bog take grešnike. (5. Moz. 27. Pripov. 6, 24 — 28. 7, 5 — 35. 30, 20. Sir. 23, 25, 26. Jer. 5, 8 — 13. 20, 2. 1. Kor. 6, 9 — 10.)

Pokazati, kako strašna gnjusoba v Božjih očeh je prešestvo, se sv. pismo pogostoma poslužuje besede „prešestvo,“ in zaznamva s to besedo naj večjo hudobijo zoper Boga: malikovanje, kakor bi ne imelo za to hudobijo nobene bolj terde besede. In res ste si pregrehi prešestvo in malikovanje prav zeló podobni. Obakrat se preterga sveta zveza, in obljubljena zvestoba se strašno prelomi. Bog je imenoval že v stari zavezi Izraeljsko množico svojo ljubljeno nevesto, s katero je On zavezo sklenil, ona pa

ž Njim. (Ozea 2, 19 — 24.) Vsa visoka pesem Salomonova kaže v skrivnostnih podobah ženitvanjskih obhajanj to serčno Božjo ljubezen do Izraeljskega ljudstva. Tudi v novi zavezi ima sv. Paul to lepo podobo pred očmi, ko govori v drugem pismu do Korinčanov, da je Korinska Cerkev kakor čisto devico s Kristusom zaročil. (12, 2.) Neverec pa in malikovavec zanemarjata, zametujeta in zapušata živega Boga, kakor zanemarija, zametuje in zapuša prešestnik svojega zakonskega tovarša. Malikovavec in prešestnik, oba klečita pred ptujim malikom in mu darujeta. Zato imenuje sv. pismo Judovske shodnico in pa Izraeljsko toliko v malikovanje nagujeno ljudstvo: *nesramno, brezbožno in grozno nehvaležno prešestnico*. (Jer. 3. Eceh. 16. Ozea 3. 4. 5, 3. Sodn. 2, 17. 1. Kron. 5, 25. 2. Kron. 21, 10 — 13.) Kako strašen greh je torej prešestvo, ker sv. Duh v sv. pismu zatajenje pravega živega Boga in pa malikovanje s to ostudno besedo zaznamuja, in prešestvo zraven malikovanja postavlja !!!

Strašni nasledki prešestva.

Grozoviti nasledki prešestnih razuzdanosti se celó naštetih ne morejo. Le nekoliko jih hočemo tukaj v misel vzeti:

a) Z zakonsko ljubeznijo in pa edinostjo je po navadi preč za vse žive dni. Namesto teh dveh pa nastopi neukrotljivo sovraštvo velikrat. Če tudi razžaljeni nedolžni družje krivičnemu odpusti, vendar nikoli ne moreta popolnoma pozabiti tega, kar se je bilo zgodilo. Poprejšnja priserčnost in zaupljivost se nič več popolnoma ne poverne.

Krivični se zmeraj le nekako sili k vsemu, torej tudi k ljubezni in prijaznosti do nedolžnega, nedolžni pa krivičnemu nič več prav ne zaupa. Ali če se tudi to ne zgodi, vendar

b) *razširja prešestvo, ako ljudje zanj zvedó, strašno pohujšanje*, in daja priložnost ljudem, da se, in nekteri celó s peklenskim veseljem, pogovarjajo od hudobije, *ktera zasluži naj večje studenje*, in bi se še med kristjani celó imenovati in pa slišati ne smela. (Efež. 5, 3.) Da se pa take gerdobije skoro vselej zvedó v sramoto zadetih, v žalost pobožnih in pa v pohujšanje poštenih in nedolžnih, priča in uči žalostna skušnja. Ako sta pa zakonska v zakonu, *kterega je ta hudobija tako rekoč razderla, otroke imela, kakó zeló slabí*

c) *pohujšljivi izgled prešestnega očeta ali prešestne matere, ali pa, kakor se le premnogokrat godí, obek prešestnih staršev, spoštovanje in ljubezen otrok do njih*. To pa zavira otroško izrejevanje, posebno še toliko bolj, ker po navadi pridejo za prešestvom nepokoj, prepiri in pa vedne razpertja med zakonskima.

č) *Nezvestoba enega zakonskega, kteri je svete ograje zakona preskočil, zapelje velikrat razžaljenega družeta v enake razuzdanosti*, da se mašuje in si z enako pregreho zadosti. In tako je dvojna nesreča le še toliko večja, *brezen pa med njima toliko širji in globokeji*.

d) *Časno ločitev zakonskih, ktere se Cerkev od nekđaj boji*, mora posledujč kakor zadnjo žalostno pomoč, v odvernjenji večjih zlegov, z britkim sercom pripustiti. Ker prešestvo se šteje po cerkvenih, pa tudi po deželskih postavah med vzroke,

zavoljo katerih ima nedolžni družje pravico ločitev tirjati. Ker vsak zakonski, če je tudi drugač dober in pobožen kristjan, vendar nima toliko moči, da bi tako strašno in veliko krivico z voljo poterpel, posebno, če mu je bil že poprej enkrat ali večkrat po keršanski odpustil. Tukaj je potem po postavi pripušena ločitev edini pomogljej, sovraštvu in pa iz njega izvirajočim nesrečam v okom priti. Še bolj žalostno je, če je ločitev, kakor manji zleg, nedolžnemu celó dolžnost, da zavarje svoje uboge otroke pred vednim pohujšanjem in pa popolnim zanemarjenjem.

e) *Še večji greh pa je zavoljo nasledkov prešestvo žene, ktera se z zakonsko nezvestobo v nevarnost, ali celó v strašno gotovost podá, možu skrivej podtakniti otroka, kateri njegov ni.* Ona ne greši samo s tem, ker možu dolžno zvestobo prelomi, temuč stori še poleg tega dvojno krivico: eno možu na premoženji, ker mu butaro naloži zraven pravih zakonskih otrok tudi za hrano in izrejo podtaknjenca skerbeti, eno pa zakonskim otrokom na premoženji, ker se jim prihodnja dedina (erbsina) manjša z izrejo postranskega otroka, in pa, ker bodo zato, ko bo tudi postranski otrok ž njimi premoženje po starših dedoval, zavoljo njega manj dobili. (Sir. 23, 32, 33.) Glejte, koliko grehov v enem samem!

Ker se prešestnici, kadar se svojega velicega in strašnega greha v spovednici spove, iz imenitnih vzrokov, da bi popolnoma ob čast ne prišla, da bi se zakonski mir za zmerej ne razderl, in še iz mnogih družih, ne more naložiti, da naj razodene svojo skrivno hudobijo, in da naj poškodovanega moža in pa poškodovane otroke

odpušenja prosi, vprašam: kako bi môgla na tihem poverniti vso škodo, katero je naredila s svojo neizrekljivo hudobijo možu in zakonskim otrokom? Lastnega, pa postranskega otroka drugim v prid ne more razdediniti, moža pa tudi ne sme pregovarjati, naj bi on postranskega, le po grehu v hišo prišlega otroka iz dedovanja izklenil, ker bi s takim prigovarjanjem v možu le sumljenje in natolcovanje obudila. — O strašni nasledki hudobije, ki se večjidel nič več popraviti ne morejo, in ki nezvesto mater ves čas njenega življenja, posebno pa še na smertni postelji strašno grizejo in pečejo, ter jo ob vse upanje in ob vso tolažbo spravljajo! Kje hoče nesrečna prešestnica pribežališa iskati, ker se njeni greh in njegovi nasledki nič več poravnati ne morejo? Edino njeno pribežališe je samo še pravo serčno kesanje, zakrament sv. pokore, neskončno usmiljenje Božje, ki noče smerti grešnikove, in pa Jezusova smert na križu v spravo grešnikom, po kateri je še desni razbojnik v zadnjem trenutku, kadar škode nič več popraviti ni mogel, milost, usmiljenje in odpušenje dosegel. — Kar je nezvesti materi edino mogoče, pa tudi njena velika dolžnost, je to, da z nenavadnim pridom za blagor hiše dela, da posebno sama varčno živi, da nima tudi pripušenihi, pa ne neogibljivo potrebnih stroškov zase, da varje na vso moč moževo premoženje in prihodnjo dedino otrok zakonskih, in da, neomenivši, zakaj? v svoji poslednji volji zakonskim otrokom od svojega lastnega premoženja več nakloni, postranskemu otroku pa samo toliko, kolikor mu po postavi gre, in se mu kratiti ne sme, z besedo: da si na vso moč prizadeva, saj nekoliko poverniti škodo, katero je bila z grehom naredila.

f) *Poslednjič pridejo iz prešestva velikrat umori in ubijanja*, ali s prevdarjenim premislikom, hudobijo in sramoto pokriti, ali pa iz maševanja v nagli in togotni serditosti. Poglejmo sicer svetega kralja Davida! Prešestvo ga je bilo zapeljalo tako deleč, da je bil ukazal svojega naj zvestejšega služabnika ubiti. (2. Kralj. 11.) Kdor stoji, naj gleda, da ne pade, ogiblje naj se nevarnosti, ne le bližne in naj bližje, temuč tudi daljne, ker ona se kradoma priplazi, kakor kralju Davidu, samó po radovidnem pogledu. In koliko jih je svetejih, kakor je David bil? Koliko močnejih, kakor je on bil? Gorjé torej spridenemu, prešestnemu rodu! (Mat. 12, 39. 19, 4.) Gorje sedanjemu svetu, pri katerem je ta hudobija zmeraj bolj pogosta, takó da je lahkomiselnost, s katero se prešestva velikrat vganjajo, in s katero se od njih pogovarja, ostudnost nekđaj s smertjo kaznovane pregrehe toliko pomanjšala! O času Noeta so bili tudi, kaj pa da, ljudje vsi sprideni, ali ta spridenost ni ustavila šibe kaznovajoče Božje pravičnosti, temuč jo je priklicala z vesoljnim potopom nad človeški rod. (1. Moz. 6. 7.)

Vekomaj pa bo slovel posnemanja vredni izgled v zakonu zveste Suzane čiste, bogaboječe Joakimove žene, ktera, kađar ji je bilo voliti, ali ostudno pregreho, ali pa sramotno smert, v strašni stiski od dveh strani ni celó nič pomišljevala, kaj bi storila, marveč je rajše volila nezasluženo sramoto in pa gotovo smert, kakor pa da bi bila Božjo zapoved in možu obljubljeno zvestobo prelomila. Pa Bog je poplašal njeno krepost, s katero je bila pripravljena, življenje in dobro ime zgubiti, s tem, da jo je rešil iz hudobnih rok sivih pa še zmiraj neči-

stih hotljivcov, ter je njeno ime z večno slavo v sv. pismu venčal. (Dan. 13.) Kako vredna je ta čista in neoskrunjena žena svojega pomeuljivega imena! ker Suzana se pravi po naše *lilija* — lepa podoba čistosti in nedolžnosti. Suzana, vekomej sloveča, naj bo izgled vsem poštenim keršanskim ženam, kadar bi nesramen hotljivec želel od njih kaj tacega, kar bi jim njih imenitno in visoko čast keršanskih žen v blato poteptalo!

Tudi Jožefa, zvestega služabnika Putifarja, njegova, grešne poželjivosti vneta gospodinja z vsem prilizovanjem ni mogla napraviti, da bi bil Božjo zapoved hudobno prelomil, in svojemu gospodu, ki mu je bil vse zaupal, nezvest bil. Rajše je terpel vso težo maševanja zaničevane poželjivke, obrekovanje in ječo, kakor pa da bi se bil Bogu zamiril, in sladki mir lahke vesti zapravil. Pa zvestoba do Boga in spoštovanje neverskega gospodarja, kogar pravic se ni prederznil žaliti, se mu je lepo vračevalo. Tudi njegovo slavno ime se bo v sv. pismu vekomej svetilo med krepostnimi junaki, ki so že v stari zavezi zavoljo pravice preganjanje terpeli. (1. Moz. 39. Mat. 5, 10.) O kristjan, bodi si ktereга koli stanú, reci tudi ti v enaki nevarnosti z Jožefom: „*Kako bi zamogel to hudobijo storiti, in zoper svojega Boga grešiti!*“ (1. Moz. 39, 9.)

C. Pridno hiševanje.

Tretja skupna dolžnost obeh zakonskih je tudi skerbno in pridno hiševanje in marljivo ravnanje s premoženjem, zlasti v prid in srečo otrok, ako jih kaj imata. Oba morata delati, in si po-

trebnih reči zase in pa za svoje pridobivati. Skerbeti morata, da si celó kaj več, kakor ravno potrebujeta, pridobita, da si za kake neprevidne primerljeje kaj na stran deneta, ali pa da dedino svojim otrokom pomnožita. Delo je bilo ljudem prec po storjenem prvem grehu naloženo, in brez varčnosti se pridobljeno kmalo spet zapravi, in nadloge, kadar pritisnejo, so toliko hujše.

Nezapopadljivo pa tudi neizgovorljivo lahko-miseljeni so nekteri zakonski, posebno ako še otroke imajo, če vse, kar si na dan ali na teden pridobé, sproti povžijejo in zapravijo, ne toliko zavoljo neogibljive potrebe, ampak velikobolj iz snedenosti, ker si vse, kar poželé, tudi privošijo in omislijo. Velikrat stradajo žena in otroci doma, v tem, ko oče po kerčmah in pivnicah poseda, igra, pojedá in popiva. Na zadnje, kadar se za-služek zmanjša, ali celó ustavi, zagazijo starši in otroci v revšino, ter pridejo drugim na glavo, ali pa morajo še celó od hiše do hiše prositi, namest da bi si bili s pridnim hiševanjem pomagali sebi in pa drugim. (Pripov. 21, 5. Sir. 7, 16. Efež. 4, 28. 1. Tes. 4, 11.) *Kdor ne dela, naj tudi ne je.* (2. Tes. 3, 8 — 12.) Celó neumne živalice, ki skupej živé, človeka pridnosti učé, in sv. Duh pošilja po pravici tožljive lenuhe k pridnim mravljam v šolo, ko pravi: „*Pojdi k mravlji ti, o leni, in pomisli njene poti, ter uči se modrosti: Ktera, akoravno nima ne vojvoda, ne učenika, ne oblastnika, si po leti vendar jed pripravlja, in spravlja skupej ob žetvi, kar bo uživala. Kako dolgo boš, o leni, spal? — Malo boš spal, malo dremal, malo roke k spanju križem deržal: tedaj bo po-*

manjkanje čez te kakor popotnik priteklo, in revšina kakor mož v orožji. Ako pa len ne boš, bo tvoja žetev kakor studenec prišla, in revšina bo deleč preč od tebe bežala. (Pripov. 6, 6 — 11.) Pridnim je Bog srečo in blagoslov obljubil, lenim pa žuga z revšino in s pomanjkanjem: „*Lena roka revšino prinese, delavnih roka pa bogastvo pridobi.*“ (Preg. 10, 4.) „*Kdor svojo zemljo obdeluje, bo s kruhom nasiten: — kdor pri vinski pijači poseda, bo v svoji terdni hiši sramoto zapustil.*“ (12, 11.) „*Kjer je veliko dela, tam je obilnost: kjer je pa le veliko besedi, tam je večjidel revšina.*“ (14, 23.)

Lep izgled domače pridnosti nam je v sv. pismu Ana, skerbna gospodinja in žena starega Tobija. (Tob. 2, 19.) Tudi sv. Paul ni hotel nikomur nadležen biti, in si je pridobival potrebnih reči z delom svojih rok, čeravno je pravico imel tirjati, da naj bi ga bile občine, katerim je sv. evangeli oznanoval, redile, ker vsak delavec je po Jezusovih besedah živeža in plačila vreden. (Mat. 10, 10. Luk. 10, 7, 8. 1. Tes. 2, 9. 2. Tes. 3, 8, 9.) In ravno naj sve-tejša rodovina, ki je kadaj na zemlji živela, je vsem keršanskim rodovinam izgled naj večje pridnosti. Sv. Jožef, Jezusov rednik, je bil ponižen in pravičen tesarsk rokodelec. (Mat. 13, 55.) Celó Božji Sin je delo častil s tem, da je svojemu redniku pri delu pomagal. Varčno delati z blagom in premošenjem, priporoča sv. pismo na več krajih, in Jezus sam nas uči varčnim (šparovnim) biti, ker je bil ukazal ostale kosčike s čudežem pomnoženega kruha obakrat pobrati, da bi konca ne vzeli, akoravno bi si bil lahko s svojo vsegamogočnostjo vsak dan no-

vega kruha pripravil. (Mat. 14, 20. 15, 32. 16, 9, 10. Jan. 6, 12.)

Č. Keršanska izreja otrok.

Oba zakonska imata poslednjič dolžnost, svoje otroke po keršanski izrejevati. Imenitna in sveta je ta dolžnost, rekel bi celó, da je naj imenitnija zakonskega stanú, zakaj na njenem spolnovanji visi časna in večna sreča ljudi, njeno zanemarjenje ali opušenje pa ima neprezirne žalostne nasledke za dušo in telo na tem in na unem svetu. To dolžnost razlagajo staršem v družih jezikih cele in kar velike bukve. Slovenci nimamo do zdaj ne enih tacih bukev spisanih v svojem narečji. Težavno je torej, ledino ali celíno orati. Le s skerbjo sem se lotil tega spisovanja, bojé se, da bi od ene strani s preobširnim razlaganjem razmere med posamuimi razdelki teh bukvic preveč ne žalil, od ene strani pa, da bi izmed tolikega nauka o izrejevanji otrok saj poglobitviših in naj potrebnih vodil ne zamolčal. Ali z Božjo pomočjo in z drugimi pomogljaji zamore človek več, kakor pa mu njegove slabe moči pripušajo.

Po tem kratkem ovinku na ravnost k vprašanju: *Kako naj starši svoje otroke izrejevajo?*

Otroci so lastina obeh staršev; torej jih morata tudi oba skupej z enakim pridom, z enako skerbjo, z zedinjenimi močmi, v enem in tistem, pa prav keršanskem duhu izrejevati. Da pa to storita, morata naj pred pomisliti, da otroci niso prav njuni, ampak da so Božji dar, ktere je Bog Oče vstvaril, Jezus s svojo neprecenljivo kervjo odrešil, in ktere je sv. Duh pri sv. kerstu posvetil. Bog je staršem otroke,

tako imenitni zaklad, samó za nekoliko časa izročil, in ga bo zopet iz njih rok enkrat nazaj tirjal. Obeh staršev je torej dolžnost, za otroke skerbeti, jih učiti in izrejevati ne po svoji volji, ne po mislih in šegah tega sveta, ampak po Božji volji in po Božjih zapovedih. Ona dva morata posebno skerbeti, da otroci dosežejo namen, zavoljo ktereга jih je Bog vstvaril, namreč: večno izveličanje.

Otroci imajo telo in dušo, zato pa tudi starše veže dolžnost za oboje skerbeti. Otroci so ljudje in kristjani, udje države in Cerkve. Starši jih torej morajo napeljevati k dosegu telesne in dušne, časne in večne sreče. Vender mora skerb za telo in časne reči zmeraj podveržena biti skerbi za dušo in večnost. Po teh razumkih razdelimo tudi izrejo v telesno in dušno izrejo otrok!

1. Telesna izreja.

Telesna izreja se začinja pred dušno. Telesna izreja zadeva naj popred ohranjenje in zdravje otroškega telesa, ker brez ljubeznive pomoči in skerbí staršev bi moral otrok prec po porodu poginiti. Nobena druga živa stvar ne pride tako slaba in tako brez pomoči na svet, kakor otrok, in nobeni živi stvari se njene moči toliko počasi ne razvijajo, kakor ravno otroku. Zato morata oče in mati za življenje in zdravje otroka skerbeti prec po spočetji, preden še otrok na svet pride, s tem, da zmerno in čisto živita. Modri možje uče, in pamet nam njih nauk terdi, da, če mož in žena po spočetji zderžno in čisto ne živita, s tem otroku zeló zeló škodujeta, ker ena in tista kri teče po materi in po otroku. Če je materna kri

spridena, in po poželjivosti vsa zdražena, ali ni potem tudi v otroku? Zato se godí, da so nerodni in nezderžni starši le premnogokrat krivi bolehnega ali nečistega življenja že odrašenih otrok. Gorjé takim otrokom, ki morajo s svojim bolehnim ali strastnim telesom divje in neugnano poželenje očeta in matere vse svoje žive dni pokoriti! Oče in mati sta korenina, iz ktere priraste telo otroka. In kdo bi se prederznil terditi, da zamore iz slabe korenine kaj prida izrasti?! Oče deteta mora mater, ktera pod svojim sercom sad zakonske ljubezni nosi, posebno ta čas spoštovati, in na vso moč lepo ž njo v caker hoditi. Odvrčati mora od nje slehernó žalost, ne sme je obkladati s pretežkim delom, in Bog varji, gerdo delati ž njo. Zanimarjenje teh takó imenitnih naukov in vodil je imelo že premnogokrat za otroka in mater žalostne nasledke. Postavilo je obojih življenje v nevarnost, ali ga jima zares tudi končalo. Nikdar in nikakor ne sme mož svoje noseče žene terdo imeti. Ker ko bi jo v takem stanu terdo imel, bi se dvakrat pregrešil. Celó ubijanja bi bil kriv, ko bi se prederznil, udariti jo, ali pa pretepati, ali kako drugač gerdo in neusmiljeno ž njo ravnati, kar se pri grobih in siróvih ljudeh, in pa pri takih, kterim ljubezni manjka, žalibog, pogostoma godi. Pa tudi prihodnja mati se mora v svojem težkem stanu varovati. Zderžati se mora pretežkih del, in posebno ogibati se naglih in močnih strasti: prevelike žalosti, prevelicega veselja, jeze, sovraštva, maševanja, prevelicih skerbí in britkosti, poželenja po spoji, itd. V takem stanu je presiljena in neprimerna pridnost in delavnost dvakrat nevarna. Kako zeló se torej pregrešé lahkomiseljne, posebno

nektere mlade žene zoper skerb za svoje zdravje in zdravje otroka, ki v tem stanu ravno tako težke dela delajo, kakor da bi jim nič ne bilo, ki se nočejo v veselji in žalosti nič krotiti, ne marveč vsemu nagnjenju in poželenju služijo in strežejo, ne marajoč za sad svojega telesa! Koliko nesreč in žalosti, koliko splavov ali prezgodnih porodov da iz tega izvira, skušnja uči!

Previdnost Božja je staršem naložila dolžnost, otroke živiti in izrejevati. Zato je Bog usadil v serce očeta in matere prečudno, ljubeznipolno nagnjenje do otrok, katerim so življenje dali. Zato se godí, da se o porodu otroka napolnijo persi matere z ravno tistim mlekom, katero je otroka pod njenim sercom redilo. S tem naznanja Bog svojo voljo. Divje ljudstva, neumne živali in zverine jo popolnoma poznajo, in matere samé dojé svoje mlade. In keršanske matere (kdo bi verjel?) se velikrat prederznejó premodre Stvarnikove naredbe prenarajati! Iz napčne nježnosti do sebe, ali pa iz zločnosti, ker se jim ne ljubi veliko z otroci ukvarjati se, kratijo otroku živež, kterega mu je Bog namenil, ter ga izročé ptuji dojnici. Take matere, nevredne svojega lepega imena, ne pomislijo, kako škodljivo da je za nežno in občutljivo telo otroka to premenjenje redivnega mleka, pa tudi ne prevdarijo, da se otrok z mlekom tudi hudobij, strasti in družih pregrešnih nagnjenj svoje dojnice navzame. Ljube matere torej, posebno gosposkega stanu, dajte svojim otrokom same to, česar vas nedolžne deteta také milo, če tudi molčé, prosijo, in samó takrat, kadar je zavoljo vaše slabosti ali resnične bolezní to nemogoče, jih izročite dojnicam, pa pobožnim dojni-

cam, ktere so lepe keršanske obnaše, krotke natore in zdravega života, da vam vaših zdravih in dobrih otrok pohabile in spridile ne bodo ne na duši in ne na telesu!

Pa tudi, kadar otrok odraša, morajo starši zanj skerbeti, potrebno hrano in obleko po stanu mu dajati, ter odvracati vse, kar bi zdravju otroka škodovati utegnilo. Skerb za zdravje otrok pa mora pametna biti, kar bi ne bila, ko bi starši otroke, češ, da jim za zdravje skerbé, le v mehkužnosti redili. Spridovali bi starši otroke, in njih zdravje podkopovali, ko bi jih v obleki, v hrani in v družih rečeh kočljivosti vadili. Naj stopijo poznej v kateri stan koli, je neizrečeno veliko na tem ležeče, da so terdnega in zdravega života, ki zamore vročino in mraz, lakoto in žejo, trud in delo preterpeti. Že prec od mladih nog se morajo tega privajati in na to pripravljati z zmerno in prosto ali domačo hrano in pa z drugimi spodobnimi vajanji. Poslednjič, kar telesno izrejo otrok zadeva, morajo starši še skerbeti, da svoje otroke k poštenemu kruhu v kak stan pripravijo. Učiti jih morajo v vseh tacih rečeh, ktere jim bodo poznej pri gospodarstvu, pri kupčiji, obertniji ali družih opravih pomagale. Zgodej že jih morajo privajati tacih del, ktere so njih starosti in pa njih močem primerne. Učiti jih morajo hiševanja, kmetije, ali družih tacih opravih, ktere njih stan zadevajo, ali ako je mogoče, naj jih v šolo dajo, in če so zato, naj jih, za kak poseben stan izrejšajo, da si bodo poznej samí kruh pošteno služili, ne pa drugim ljudem na glavo prišli. Starši morajo, kadar otroci pripravno starost dosežejo, za

njih preskerbljenje skerbeti, jim s svetom in djanjem, pa tudi z lastnim premoženjem v kak stan pomagati. Vender jih ne smejo nikdar v kak stan siliti, in to še toliko manj, ako vidijo, da zanj pripravní niso, in da nobenega posebnega veselja in nagnjenja do njega nimajo.

2. Dušna izreja.

V čem pa ta obstoji? Duša je imenitniji del človekov. Ona je neumerjoča, od Boga samega človeku vdihnjena, torej Božja podoba. Skerbi še toliko za telo, k večjim mu boš življenje na tem svetu nekoliko polajšal in podaljšal, in zanemarljena skerb ga bo le nekoliko poprej v černo zemljo spravila. Ali duša, enkrat zgubljena, bo vekomej nesrečna, vekomej ločena od Boga, svojega Stvarnika, poslednjega cilja in konca! Kdo ne vidi, koliko da je ležeče na tem, da starši svojim otrokom na vso moč pomagajo do njih edino prave sreče, do *dušnega izveličanja*? Duša pa ima mnogotere moči in zmožnosti, ktere, ako se prav vodijo in urijo, človeka res človeka delajo. Naj imenitniši moči in zmožnosti duše ste pa *um* in *volja*. Okoli teh dveh se vertí in suče vsa dušna izreja otrok.

a. Omikovanje uma.

Um, po katerem človek Boga in svoje dolžnosti spoznava, ter dobro od hudega loči, se mora na vse zgodaj pri otrocih buditi, bistriti in s potrebnim pa primernim ukom mikati. Torej morajo starši prec, kakor hitro se je um v otrocih le nekoliko zbudil, tiste učiti, da spoznavajo Boga na-

šega naj boljšega Očeta v nebesih, njegove prelepe lastnosti in njegovo presveto voljo, se ve, da takó in toliko, kakor in kolikor otroci v spominu ohraniti morejo. Keršanski nauk, posebno nauk od večnega izveličanja, naj je, takó rekoč, živež za otroško dušo. Brez tega nauka bi otrok popolnoma neveden izrastel, in ločil bi se komaj od neumne živali. Ako otroci tudi prec z začetkom vsega ne umó, je vendar že to za njih prihodnje življenje velik dobiček, ker sveto vero in njene resnice, ki se jim morajo s posebno resnobo razlagati in v spomin vtiskovati, čislajo in spoštujejo, kar se poznej ne zgodí več tako lahko. Za izveličanje otrok gotovo ni koristno, ako se z naukom keršanskih resnic predolgo odklada, češ: otroci so še neumni, jih še ne razumijo. Marsikterih razodetih resnic, postavim: od sv. Trojice itd. še odrašeni in učeni ne razumó, ali jih hočemo torej s to pretvezo popolnoma popustiti in iz katekizmov izbrisati? Ker se pa to nikakor zgoditi ne sme, vsak lahko sam ve, da je veliko bolje otroke zgodej že z Božjimi in pa svetimi reči soznaniti, ker ako se to prec zgodaj ne storí, in so se pozneje drugi razumki in druge misli otroka polastili, potem se mu z resnicami svete vere in keršanskega zadržanja dokaj težje blizo pride, posebno še, če so že strasti in hudobije serca pot do uma kakor s ternjem prerastle.

Ker pa starši te svoje dolžnosti, namreč otroke učiti, zavoljo mnogih opravil velikrat spolnovati ne utegnejo, in ne morejo, naj ji saj s tem zadostujejo, da ne pošiljajo samó svojih otrok v šolo in v cerkev k pridigam in pa keršanskim naukom (Rimlj. 10,

14, 17.), ampak da se s pogostim izpraševanjem tudi prepričajo, ali in kako se otroci kaj učé, in kakó da v naj boljšem spoznanji, ki se za človeka misliti more, v sveti veri napredujejo. (Luk. 10, 39 — 42. Jan. 4, 10 — 14. 17 3.) Otroci morajo viditi, čutiti in spoznati, da je staršem veliko na tem ležeče. Zakaj ako staršem celó nič mar ni, ali pa le prav malo, če se njih otroci kaj učé ali pa ne, kmalo vse veselje do učenja zgubé, in so nekako vnemarni in brezskerbni, ter si nič več ne prizadevajo, naučiti se kaj. Nekdaj je bila navada in je še dandanašnji po boljših hišah in pri boljših kristjanih, da izprašujeta oče in mati ob nedeljah in praznikih domá pred jedjo ali pa pri jedi svoje otroke in posle, kaj in koliko so si pridige in keršanskega nauka v cerkvi zamerkali, in ponavljajo ž njimi poglobitve reči. Koliko lepše je to, če si kristjani jedila pri južini in pri večerji s takimi keršanskimi pogovori sladé in posvečujejo, kakor pa če neumne marnje vganjajo, ali celó djanje in nehanje bližnjega sodijo — v škodo in pohujšanje otrok, ki tako radi pregrešno navado, bližnjega opravljati in na vsaki reči jezik brusiti, posnemajo.

Memo verskih resnic, človeku naj potrebnih, na katerih pravem spoznanji spolnovanje Božjih zapovedi in torej dosega večnega življenja visí (Luk. 10, 39, 42.), so še otrokom mnogotere druge vednosti za prihodnje življenje na tem svetu potrebne in koristne, postavim: branje, pisanje, rajtanje itd. Ker pa starši vselej ne utegnejo, velikrat tudi ne morejo in ne znajo otrok teh vednosti učiti, zato je tudi v tem oziru njih dolžnost skerbeti, da njih otroci v šoli, ali pa po domačih učenikih pridobé to, česar

jih samí naučiti ne morejo ali pa ne znajo. Starši morajo torej pridno in zaporedoma svoje otroke v šolo pošiljati. Starši bodo enkrat oster odgovor dajali, ako svoje otroke iz samoglavnosti ali pa samopridnosti od šole odvrtaajo in jih vanjo ne pošiljajo, ako gledajo bolj na to, da leta dosežejo, ko smejo domá ostati, kakor pa na to, koliko da so se naučili. Iz mnogih ozirov je tudi njih dolžnost, otroke, ki so že vsakdanji šoli odrastli, v nedeljske šole pošiljati, ktere so toliko koristne in potrebne mladim ljudem, nekoliko zato, da ne pozabijo tega, kar so se v vsakdanjih šolah naučili, nekoliko zato, da se še bolj izučé, nekoliko pa zato, da se ob nedeljah in praznikih, ker morajo v šolo hoditi, okoli ne potepajo, se lenobe in pohajkovanja ne privadijo, ter odvernejo od mnogih zlegov in hudobij. Zakaj skušnja, pa žalostna skušnja nas uči, da se otroci ravno ob nedeljah in praznikih po vaseh, kjer šol ni, naj bolj pohujšujejo in v greh zapeljujejo po hišah, v kterih brezvestni gospodarji take shajanja terpé.

b. Omikovanje volje.

Po umu sicer spozna človek svoje dolžnosti, ter loči dobro od hudega. Ali spoznanje samo ga še ne izveliča, ker „ne vsak, kdor pravi, Gospod, Gospod! pojde v nebeško kraljestvo, ampak kdor stori voljo mojega Očeta, ki je v nebesih, tisti pojde v nebeško kraljestvo,“ govori Jezus. (Mat. 7, 21.) Vera brez del je mrtva. Zato je Bog človeku tudi voljo dal, da zamore to, kar za prav in dobro spozna, hoteti, voliti in v djanji spolnovati. Ali ta volja je po izvirnem grehu bolj do hudega, kakor

pa do dobrega nagnjena, in človek, zgolj sam sebi prepušen, se mora razuzdati in služiti vrojenim divjim strastim. (Rimlj. 7, 14 — 23.) Druga dolžnost staršev je torej voljo svojih malih mikati, od hudega odvracati, k dobremu nagibati, ter tako žlahtniti njih serce. Posebno mati mora že veliko poprej, kakor se po navadi godí, po natori sprideno voljo otroka hudega varovati. Zalostna skušnjaja nas uči, da marsiktera brezvestna mati s svojo razuzdanostjo in s svojimi neukrotljivimi strastmi že pred porodom otroka na duši in telesu ostrupi, ter zasadi vanj kal hudobije, ktera po tem raste in toliko moč dobí, da ni poznej mogoče zadušiti je in popolnoma zatreti. Tako nalezejo in dobé nesrečni otroci dušne in telesne bolezni od matere, ktera jim jih, polna divjih strasti, z lastnim mlekom udojí, ali pa udojiti pustí po kaki razuzdani, nečisti najeti dojujici. Gotova resnica je, da dobro in hudo, ktero se poznej pri otrocih pokaže, večjidel otroci že z mlekom v sé sesajo, vsvojé si lastnosti svoje dojujice, matere ali ptujke. Iz tega pa matere tudi lahko spoznajo, kaj je njih sveta dolžnost, da že prec z začetkom volje otroka, že tako spridene še bolj ne skazé. Ni nam treba mater opominjati, da naj s svojimi dojenčiki milo, ljubeznivo in prijazno ravnajo. Saj jim je to že prirojeno. Osorno in resnobno ravnanje s takó malimi ni na pravem mestu. Ali varovati se morajo matere, da lepó in prijazno ravnaje z otroci, ne dajajo njih še majhnim strastim potuhe, in da njih slabih nagnjenj še bolj ne uterdé. Otrok, kogar mati še dojí, je lahko uporen, kljubovaven, togoten, nepoterpežljiv in maševanja žélen. Ne zna še govoriti, vender že razodeva svoje notranje z rokama,

z glavo, posebno pa z jokom in upitjem. Ako pa mati, namest da bi lepó, prijazno take nagnjenja v otroku zaterla, velikobolj na znanje dája, da strasti otroka poterdi, je potem zleg, namest da bi se odpravil, le še večji. Postavim: pesterna se z otrokom igra, naredi mu kaj, kar mu je nepovoljno in zoperno, in otrok začne jokati in upiti. Mati pa, otroka utolažiti, se véde kakor da bi bila prav huda na osebo, ktera je otroka žalila, krega jo, žuga ji, ali jo na videz celó têpe, včasih prime še otroka za roko in jo bije ž njo. Otrok prec utihne, ker zadovoljen je, ko je bil maševan. Vse to je bilo pri materi in uni osebi le na videz, ali otrok je vzel za resnico in njegova volja je s tem le še bolj spridena, namest da bi jo bila mati s primernim ravnanjem k dobremn obrnila. Seme vseh hudobij je v otroku zasejano, kakor plevel po njivah. Starši morajo torej z vso skerbjo in z vsem prizadevanjem to seme, kakor hitro se pokaže, zatirati. Strašno škoduje otrokom, ako jim starši vse privolijo, češ: saj so še neumni, in ne vedó, kaj počenjajo. Kar ni prav, morajo starši prec popravljati. Ni jih treba prec tepsti, zadosti je že, če jih s perva le resnobno pogledaš, jim s perstom požugaš, ali celó za šibo primeš. Vedli in spoznali bodo, da ni prav. Če so pa le še svojoglavni, jih tudi kaznuj. Ker se bodo poznej v enakem primerljeji spomnili na to, se bodo varovali, če tudi ne bodo umeli: zakaj? Res, da takó serce ni še v korenini poboljšano, ali nagnjenju do hudega je vender nekaki jéz postavljen. Ko bi se pa to nagnjenje vselej v otroku spolnilo, bi se v sercu čedalje bolj uterdovalo in v navado spremenilo, preden bi se

še otrok pameti zavedel. Navada je pa železna srajca, in starši je poznej v svojo žalost in po lastnem zadolženji otroku več sleči ne morejo. Otrok je podoben mlademu drevesu. Lahko ga viješ in pregiblješ, kakor te je volja. Ali kadar odraste, ga nikamor več upogniti ne moreš. Otroku je pač um prirojen, ali ta se le počasi in polagoma budí in razvija. S prva gospodari v njem le občutenje. To občutenje morajo modri starši prav voditi, da ovró in v okom pridejo slabim nagnjenjem otrok, katerih ti še za pregrešne ne spoznajo. Krivo drevesce, dokler je tanko in drobno, se lahko zravnna, zastonj pa boš upiral vso svojo moč pri odrašenem in debelem. Raje se ti bo zlomilo, kakor pa zravnalo. Poznej, kadar se otrok zaveda, in se mu um bolj in bolj izbuja, da ve ločiti dobro od hudega, se mora, kaj pa da, učiti, svariti in opominjati, preden ali pa kadar se kaznuje, da otrok sam svojo krivico spozna in ve, da je kazni vreden. Ali vse učenje in opominjanje je prepozno, če je že volja otroka spridena in v oblasti močnih strasti, kakor je tudi zastonj, lepo pšenico sejati na njivo, ktera je vsa s ternjem, osatom in plevelom prerašena in preprežena.

Starši se morajo tudi varovati na vso moč, da pričo svojih otrok ne govore in ne počenjajo kaj tacega, kar je nespodobno in pregrešno. Otroci vidijo, slišijo in pomnijo vse. Govore, kar so slišali, in delajo, kar so vidili. Naj se jim še tolikrat pravi: to ni prav! ne verjamejo, dokler imajo slabe izgleda na teh, ktere ljubijo in spoštujejo. Pa tudi čuti morajo neprenehoma starši

nad otroci. Vsak hip morajo vediti, kje da so njih otroci, pri kom, kaj govore ali počenjajo? Tudi v otroških letih morajo čuti nad njimi, ker že to dôbo se velikrat pohujšujejo in zapeljujejo po skrivnih krajih. Toliko večja mora biti ta čuječnost, kadar otroci odrašajo, in se druge strasti v njih budé, ter so nevarnosti toliko večje. Ah, če starši nazaj pomislijo in pogledajo v svoje otročje leta in pa v svojo mladost, spoznali bodo, kako potrebno je zmeraj čuti z vso skerbjo nad otroci! —

Ali k omikovanju volje ni še dosti, da starši svoje otroke samó hudega varjejo, ampak oní jih morajo tudi k dobremu napeljevati. Pri tem napeljevanji je vendar potreba, da je um otrok že nekoliko izbujen, da že ločijo po malem právo od nepravega. Kakor deblo, ktero ni cepljeno in skerbno gleštano, ne rodi žlahtnega sadú, tako tudi človeku právo in dobro samó ob sebi v mar ne pride. Le plevel ne potrebuje obdelovanja. Otroke k dobremu napeljevati, je treba učiti, unemati, hvalliti in obdarovati jih o pravem času in z modro previdnostjo. Naj večja dobrotá, ktero starši otrokom dati zamorejo, je, da jim njih kerstno nedolžnost neomadežano ohranijo. To morajo starši zmeraj in naj bolj pred očmi imeti. *Tobija, ki „je sina imel, in ga od mladosti učil, Boga se bati in pa greha se varovati“ (Tob. 1, 10.), jim je prelepi izgled. Da bodo pa to storili, naj si v spomin vtisnejo naslednje nauke:*

1. Starši naj učé otroke, kakor hitro je moč, Božje Ime imenovati, in se spominjati njegove vsegapričujočnosti. Kažejo naj jim nebesa, v katerih Bog kraljuje, posebno pa naj jim goreče na serce

pokladajo imenitno resnico: da Bog vse ve, vse sliši in vse vidi, zato, da se bodo greha varovali; z besedo: vcepijo naj jim strah Božji v njih nedolžne serčica.

2. Starši naj zgodaj učé otroke lepó, pobožno moliti, in Boga ter njegovo službo ljubiti in spoštovati.

3. Starši naj se pogostoma pričo otrok pogovarjajo od svetih, pobožnih, keršanskih reči.

4. Stud do greha, laži in družih hudobij naj jim v serce zasadé, učé pa naj jih in vadijo v keršanskih čednostih: v ponižnosti, pokoršini, ljubezni, odkritoserčnosti, usmiljenji itd.

5. Spominjajo naj jih pogostoma kerstne obljube, in naj jim pravijo, da je po navadi vse, kar na svetu vidijo ali slišijo, Bogu zoperno.

6. Odvrčajo naj od njih vse, kar bi jim škodovati utegnilo: poredne posle, druge malopridne otroke itd.

7. Kadar so otroci že za spoved, naj jih peljejo k previdnemu in natančnemu spovedniku, ki jih bo modro in lepo učil, greha varoval in jih v pravi pobožnosti uterjeval.

8. Dajajo naj jim lepe pa primerne bukve brati, postavim: zgodbe sv. pisma in druge bukve, ktere so nalaš za otroke spisane. Pa tudi naj se s popraševanjem prepričajo, s kakim pridom da otroci bukve prebirajo.

9. Poslednjič naj jih tudi učé káko lepo pobožno pesem zapeti. Skerbé pa naj na vso moč, da ne bodo otroci kakih posvetnih ali celó umazanih pesem prepevali.

Na voljo otrok imajo tudi veliko moč primerne pohvale in graje, da starši dobre otroke včasih pohvalijo in tudi po zasluženji s kakim darom razveselé, poredne pak posvaré ali še celó kaznujejo. Ali v tem morajo starši kaj modri in pa previdni biti.

1. Nikoli naj ne hvalijo in grajajo drugač, kakor kadar so otroci res hvale ali pa graje vredni. Oboje pa se mora prav po keršanski goditi. Otroka naj hvalijo zavoljo dobrega, kar je storil, zato da dobí še večje veselje do dobrega. Ali še tako zaslužena hvala je lahko za otroka strup, ki ga napihuje in prevzetnega dela. Da mu torej hvala škodovala ne bo, mora naj bolj na Boga meriti, da le od Njega pride vse dobro, in da mora otrok za vse zmeraj le Bogu hvaležen biti, ne pa misliti si, da je sam ob sebi kaj dobrega storil. Če pa starši otroka grajajo, naj ga grajajo takó, da otrok serčnosti ne zgubi in ne obupa, ampak upanje naj mu delajo, da bo že boljše, če se bodo k Bogu obrnili, in Njega na pomoč prosili.

2. Dobro, celó potrebno je včasi, če starši svojim otrokom kak dar obljubijo, in ga jim res tudi dajo, jih še bolj k dobremu spodbosti. Prav za prav se ve, da bi se ne smelo potrebovati tacih pripomočkov, ker právo in dobro bi se imelo že samó na sebi, še bolj pa zavoljo Boga in iz ljubezni do Jezusa spolnovati. Ali do tako visoke kreposti se le malo odrašenih dvigne. Od otrok pa se to še toliko menj more tirjati. Saj še Bog z obljubami ljudi k dobremu vabi, in z žuganjem greha varuje. Torej tudi starši pametno ravnajo, ako otrokom zavoljo njih vbogljivosti in lepe obnaše zmerne darila

obljubljajo in delé. Kar pa obljublajo, morajo tudi vselej storiti. Obljubljati pa ne smejo nikoli kaj tacega, kar bi se priléglo kakemu slabemu nagnjenju otrok, postavim, sladkarije, nečimerne oblačila ali kaj družega tacega, ampak le take reči, ktere jim res koristijo, postavim: kake lepe bukvice ali kaj družega.

3. Otroci delajo večkrat reči, ki so graje vredne zato, ko so napčne, polne pregreškov in pomanjkljivosti. Nekteri tacih pregreškov izvirajo iz zgolj lahkomiselnosti. Kadar otroci odrasejo in vedó prav prevdariti, zginejo ti pregreški, če starši zavoljo njih otroke opominjajo, pa prijazno in krotko. Nekteri pregreški pa izvirajo iz spridenega in hudobnega nagnjenja in rastejo z otroci, ako jih starši prec, ko so jih na otrocih vgladali, ne ustavijo. „*Kar se mladenč navadi, od tega tudi star ne odstopi,*“ pravi sv. pismo. (Prip. 22, 6.) Taki pregreški so: nepokoršina, terdovratnost, nagla jeza, togota, maševanje, lenoba, nezmernost, laž itd. Ti so že zgolj imenitni pregreški, in starši se jim morajo z vso ostrostjo in stanovitnostjo ustaviti. S perva morajo opominjati, svariti, groziti, jim kterikrat kaj odreči, postavim: kako jed ali kako drugo veselje; in če vse to še nič ne pomaga, morajo seči po poslednjem, kar jim sv. pismo zapoveduje, ko pravi: „*Ne prepušaj svojega sina v mladosti njegovi volji, in ne pušaj v nemar, kar si vmišlja. Pripoguj njegov vrat v mladosti, in tépi ga s šibo, dokler je otrok, da ne bo terdovraten in tebi nepokoren, da te ne bo serce bolelo.*“ (Sir. 30, 11, 12.) In drugej: „*Nikar otroku tepenja ne odteguj. Zakaj ako ga s šibo udariš, ne bo umerl.*

Ti boš njega s šibo udaril, in njegovo dušo pekla rešil.“ (Pripov. 23, 13, 14.)

Naj bolj pa je potreba, če hočejo starši otroke k dobremu napeljati, da jim svetijo z *lastnim izgledom*. Ker lepi izgled staršev sega globokeje v serca otrok, kakor pa še tako lepo ali tudi ostro opominjanje. Ako otroci že z mladih nog vidijo in slišijo, s koliko pobožnostjo in gorečnostjo da oče in mati zjutraj in zvečer, pred jedjo in po jedi molita, ta izgled keršanske pobožnosti se nežnim sercom za zmeraj vtisne, in otroci se učé brez družega učenja veliko bolje moliti, kakor pa brez tega izgleda s še tolikim napeljevanjem in učenjem. K vsemu dobremu, torej tudi k izrejevanju otrok pa je ena reč še naj bolj potrebna, namreč — molitev staršev za srečo in blagoslov, ki pride od zgoraj. „*Ne kdor sadi, ne kdor priliva, je kaj, ampak Bog, kateri rast daja.*“ (1. Kor. 3, 7.) Zato pa, ker marsikteri starši to prepotrebno pomoč zanemarjajo, in Boga pri svojem trudu in upiranji na pomagaj ne kličejo, se zveržejo vse njih še toliko blagi in še tako modro premišljeni nameni v izrejevanji. „*Ako Gospod hiše ne zida, delajo zidarji zastonj, in ako Gospod mesta ne varje, zastonj čuje on, kateri ga varje.*“ (Ps. 126, 1.)

§ 12. Posebne dolžnosti moža.

Vidili smo do zdaj, ktere dolžnosti da imata oba zakonska skupej eden do družega, in pa do svojih otrok. Ali nektere dolžnosti zakonskega stanu so še take, ktere moža in ženo, vsacega posebej zadevajo. Imenovali smo jih posebne dolž-

nosti zakonskega stanu. Ktere posebne dolžnosti ima torej mož?

A. Ljubezen in spoštovanje do žene.

Mož mora svojo ženo ljubiti in spoštovati. Žena ni moževa dekla, ampak njegova tovaršica, njegova pomočnica, kakor jo je Bog že v raji imenoval. Pri kristjanih ima žena vse druge pravice, kakor pa pri nevernikih, in med besedo „*gospodinja in žena*“ dela Cerkev velik razloček. Ako, postavim, gospodar žensko v hišo vzame, in ji gospodinjstvo izroči, je ona še zmeraj njegova dekla in služabnica. Ako pa ravno tej ženski pri altarji v zakonsko zavezo roko podá, se na enkrat vse premení. Zdaj zanaprej ni ona več njegova dekla, ampak tovaršica in pomočnica je njegova, dva sta sicer po osebi, ali oba le eno meso (Mat. 19. 5.) „*Nobeden pa ne sovraži svojega mesa*, pravi sv. Paul, *ampak redí in verdeva ga.*“ (Efež. 5, 21.) Žena, pravijo cerkveni učeniki, ni bila vzeta ne iz glave, ne iz nog moža, ampak iz njegove strani, ktera mu je naj bližje pri sercu; iz nog zato ne, da je mož kakor sužne nima pod nogama, iz glave pa zato ne, da se ona čez moža ne povzdiguje, vzeta pa mu je bila iz njegove strani pri sercu, zato, da jo ljubi in spoštuje kakor svoje serce in svoje življenje. Torej pravi sv. Paul: „*Možje, ljubite svoje žene, in nikar ne bodite čmerni proti njim!*“ (Kol. 3, 19.) „*Možje, ljubite svoje žene, kakor je tudi Kristus Cerkev ljubil, in je sebe za njo dal! — Tako morajo tudi možje svoje žene ljubiti, kakor svoje telesa. Kdor svojo ženo ljubi, ljubi sebe.*“ (Efež. 5, 25, 28.) In sv. Peter pravi:

Možje, živite z ženami po pameti, in spoštujte jih kakor slabši spol in kakor sodeložnike milosti življenja, da vaše molitve ne bodo zadržane“ (zavoljo domačih tožb in prepиров). (1. Pet. 3, 7.) Mož je močnejše nature, zato mora svoji slabeji družici pri težjem delu pomagati, ali ga še celo sam opravljati, in njej le lahke dela prepušati. Res je: „*Glava žene je mož,*“ (1. Kor. 11, 3.) ali zato ne sme mož ženi terd, osoren in neusmiljen biti. Glava nobenega uda telesa ne terpinči, in ne skerbí samo zase, temuč za celo telo. Zato mora tudi mož ženo varovati, braniti in jo povsod namestovati. On mora z ženo prizanašljivo in prijazno ravnati, kolikor mu vest in pamet pripušate. Pomanjkljivosti slabejega spola mora z voljo terpeti. Kar mu ona svetuje, mora skerbno premisliti in prevdariti, in ako je mogoče, tudi vbogati jo, kar mu svetje, ker velikrat je žena v kaki reči tako umna, ali pa še bolj, kakor mož. Vendar pa mora zmeraj le on v hiši gospod biti, in ne sme terpeti, da bi, kakor pravijo „*žena hlače nosila.*“

B. Gospodarstvo.

Mož je glava žene in vse družine. Zato pa mora vse spodobno in po stauu preživljati in rediti. On je praviloma rednik in preživljevavec vseh svojih, zato bi pa nikdo ne smel misliti mož in oče biti, dokler ni vstan z lastnim premoženjem, ali z delom svojih rok sebe in svojih s potrebnim živežem in z drugimi potrebnimi rečmi previdjati in preskerbljevati. Spredej že smo opominjali, ne možiti ali ženiti se lahkomiseljno, dokler se ne ve, od kod se bo kruh jemal, tako rekoč na Božjo rajtengo in na

rajtengo dobrih ljudi, ali, kakor pravijo: „na korajžo.“ Grozovitost je, in strašna krivica se zgodi ženi in otrokom, ako se mož oženi in ne ve, kako in pa s čim bo svoje preživel. On pahne takó ženo, katero je morebiti še z izmišljenim premoženjem sleparil in pa svoje otroke v terdo in neusmiljeno revšino. Kolikrat je že taka revšina otroke zapeljala v laži, tatvine, golgfije in druge hudodelstva, in morebiti tudi obupano mater tako delječ prignala, da je k vsemu počenjanju otrok molčala, ali jih še celó sama hudobij učila, temveč, če jih je sram bilo kruha prositi! (Luk. 16. 3.) Vseh teh nesreč je prav za prav lahkomišeljni mož kriv, in tudi njega čaka težek in pa oster odgovor pri Bogu, ako je samo iz poželjivosti nastopil stan, v katerem zdaj, kakor bi bil lahko previdil, toliko nedolžnih nesrečne dela, in jih tako rekoč, v krivice in hudobije, če tudi nehoté, sili. Še večja je krivica, in še hujši odgovor ga čaka, ako on, kateri bi imel za živež, obleko in druge potrebne reči ženi in družini skerbeti, premoženje, katero je imel, ali pa, kar si ga pridobiva, z igranjem, pijančevanjem, lenovanjem ali drugač zapravlja, ter s tem časne reči, pa tudi duše svojih v nevarnost postavlja. Gorje takemu; zakaj Gospod bo prišel ob uri, ob kateri ga on ne pričakuje, in ga bo vergel v vnanje tame, kjer bo jok in škripanje z zobmi! (Mat. 24, 19 in naprej.)

Človek mora delati, če je tudi le sam zase na svetu, ker v delo ga je Bog obsodil, in delo je kazen za greh, pa prav za prav očetovska in usmiljena kazen, ktera človeka od hudega odvrača. Ali toliko bolj pridno pa mora delati še on, kateri mora poleg sebe še drugim za živež in druge

potrebe skerbeti. Delavnost je velika istina (velik kapital); in velikrat še bolja, kakor je pa denar, in varčnost ali šparovnost velja več, kakor bogastvo, pa ne tista skopa in stisnjena varčnost, ktera le vkup dergne in stiska, ampak tista varčnost, ktera modro dela s premoženjem za rodovino, kolikor in pa kakor je treba. Da marsikteri gospodar toliko zdihuje čez hude čase in velike davke, je pogostoma kriva nezmerna potrata, s ktero upravljajo premoženje, sebi in svojim v občutno škodo. Kako je mogoče, da bi dobri časi bili, ko upravljivost od dne do dne raste, ker človek ne porajta, ali zamore in ali sme po svojem premoženji in po svojih prihodkih to ali to, marveč živi po svojem poželenji in mu streže ne marajoč: od kod se bo jemalo in kako se bo izhajalo? Ubožanje, revšina in pomanjkanje mora priti iz tega, otroci in unuki pa morajo pokoro delati za voljo upravljivosti staršev. Z delavnostjo, pridnostjo, varčnostjo pa in s skerbim gospodarstvom si rokodelec, obertnik, kmet pomagajo in spravijo lepo premoženje, ter vterde s tem svojo srečo in pa srečo svojih otrok.

Zadnjič: Mož ni lastnik temuč le skerbnik in sovživavec je premoženja svoje žene. Torej se ga ne sme, ker je njena lastina in prihoduja dedina otrok, brez njenega izrečnega privoljenja ne dotakniti in ga tudi ne umanjšati, ampak nepoškodovano ga mora varovati in hraniti. Prav tatvina in goljfiya bi bilo, ako bi mož njeno premoženje po nepotrebi upravljal, ali pa ko bi ga, češ: ga bom koristno obrnil, brez njenega védenja in privoljenja v nevarne kupčije ali druge take početja in opravila, ktere velikrat z veliko zgubo spodleté in končajo,

postavil. Tako bi bila tudi goljfiija, ko bi mož z zvijačami in nečimernim prigovarjanjem lahko- verno in neskušeno ženo premotil, ali jo z žugan- jem in pretenjem celó prisilil, da privoli, naj se njeno premoženje pomanjša ali oberne v kakoršen koli namen.

Mož mora torej zmeraj skerbeti, da po svo- jem stanu pridobiva, kar za se, za ženo in dru- žino potrebuje, pa tudi, da za neprevidne potrebe nekoliko na stran dene. To pa je le mogoče z modrim in skerbnim pa tudi varčnim gospo- darstvom.

§ 13. Posebne dolžnosti žene.

Kakor ima mož svoje dolžnosti, tako jih ima tudi žena, in popolnoma srečen je le tisti zakon, v katerem oba zakonska skupne, pa tudi posebne dolžnosti zvesto in na tanko spolnujeta.

Posebne dolžnosti žene so pa naslednje:

A. Pokoršina.

Žena mora možu v vseh rečeh, da le zoper vest niso, pokorna biti, ne sicer kakor dekla, ker ona je več, ona je družica in pomočnica svojega moža, vendar mora kakor slabeja zavoljo reda možu pokorna biti. Bog sam jo je v to obsodil, ko je re- kel Evi: „*Pod oblastjo moža boš, in on bo čez te pospodoval.*“ (1. Moz. 3, 16.) Sv. Paul pravi: „*Žene, bodite pokorne svojim možem, kakor se spo- dobi v Gospodu! (Kol. 3, 18.) Žene naj bodo mo- žem pokorne, kakor Gospodu, zakaj mož je glava žene, kakor je Kristus glava Cerkve.*“ (Efež. 5, 22, 23.) Sv. Peter pa opominja žene: „*Bodite svo-*

jim možem pokorne, da bodo tudi ti, kateri besedi ne verujejo, po zaderžanji žen brez besede dobljeni; ker bodo vidili, da vé v strahu čisto živite,“ ter postavlja ženam v izgled Saro, ktera je „*Abrahamu pokorna bila, in ga je gospoda imenovala.*“ (1. Petr. 3, 1, 2, 6.)

Dva ob enem ne smeta po hiši gospodariti, ako hočeta da hiševanje pod zlo ne pride. Praviloma in po navadi je mož bolj pameten, previden, moder, razumen, on je bolj stanoviten in terden v mislih in v djanji, in bolj skerbí za prid in blagor hiše, kakor pa žena. Prav je torej, da mu je žena pokorna. Žena, ktera je termasta in svojeglavna, ktera možu klubuje, ugovarja, klepeta, in vse le sama prav vedeti in imeti hoče, ktera se rada prepira in ravsa, taka žena je nesreča pri hiši in velikrat kriva, da se sicer pošten in dober mož nerodnostim, igranju, popivanju itd. vda. Žena, kateri je čast in poštenje mar in vé svoje dolžnosti, se z možem ne beseduje in ne prepira, ampak spoštuje in častí ga kakor od Boga postavljenega gospodarja v hiši. Raje molčí, če se ji tudi zdi, da prav ima, zavoljo dolžne pokoršine in zavoljo ljubega miru, ter čaka pripravne ure, da se na samem, pa prijazno in lepo z možem pogovori. Če se pa vendar kterikrat po nesreči prigodí, da se nista v čem prav sporazumela, vé vse prav lepo in z dobro poravnati, in ga še za zamiro prosi, ker vé, da se lepa beseda na lep prostor posadí in da „*mehek odgovor jezo utolaži.*“ (Pripov. 15, 1.) To, da se žena tako prijazno obnaša, svojo napčnost spozna in možu prijazno roko poda, premaga togotnega moža in ukroti njegovo nejevoljo in jezo. Na vso moč pa se modra žena

varje, da moža s pikanjem, zbadanjem, nespodobnim jezikanjem, ali pa s terdovratnim molčanjem še bolj ne nasadí, dobro vedoč, da sv. Paul pravi: „*Žena se ima na tihem učiti z vso pohlevšino. Učiti pak ženi ne pustim, tudi ne gospodovati čez moža, temuč tiho naj bo.*“ (1. Tim. 2, 11 — 13.) Nobena reč ni od Boga postavljenemu redu toliko nasproti, kakor termasto molčanje, ali pa jezično oponašanje kake krivice, posebno če to še otroci in družina v škodo očetove veljave, ali pa vnunji, ki se jim na to posmehujejo, zapazijo. Prav velikrat mora žena svojo preveliko občutljivost berzdati in krotiti, zato, da z modrim prijenjevanjem moževo čast in pa svojo, ktera je z moževo tesno sklenjena, v hiši in zunaj hiše varje in hrani.

Iz imevovane dolžne pokoršine sledí še, da mora žena možu spolniti tudi to, kar ima on v zakonu pravico tirjati od nje, in po pameti in po natori tirja. Pod nikakoršno pretvezo mu ne sme braniti in pokoršine odpovedati. Ona je kriva in deležna vseh tistih grehov in razuzdanosti, v ktere moža njena terdovratna nepokoršina zapelje. „*Mož ženi svojo dolžnost stóri, ravno takó pa tudi žena možu. Žena nima oblasti do svojega telesa, ampak mož. Ravno takó pa tudi mož nima oblasti do svojega telesa, ampak žena,*“ pravi sv. Paul. (1. Kor. 7, 3, 4.) Le ako bi mož tirjal in hotel kaj tacega, kar Bog prepoveduje (1. Moz. 38, 8 — 10.), kar se godí zoper natoro, zoper namen zakona, kar se ne godí takó, da bi lahko spočetje sledilo, torej ne prav in ne po pameti, le v tem žena ni možu pokoršine dolžna, temuč je celó zavezana braniti in ustaviti se mu. Ta dolžnost, pokoršino možu skazovati,

sega celó takó deleč, kakor sv. Francišek Salezij uči, ko bi gerdunski mož, kakor se žalibog mnogokrat pri malopridnih kristjanih godí, dan spovedi in sv. obhajila od nje tirjal, da se mu, ako ga prijazno pogovarjanje ne odverne, vdati mora, ko pravi: „*Bog je bil prepovedal v stari zavezi posojevarcom ob praznikih dolg tirjati, vendar pa dolžnikom ni prepovedal dolga plačati tistim, kateri ga tak dan tirjajo. Da si ravno ni velik greh, nespodobno je vendar dan sv. Obhajila dolžnost tirjati, ni pa nespodobno, ampak še v zasluženje je, tirjanju vdati se. Zavoljo spolnjene dolžnosti ne sme nikdo sv. obhajila oropan biti, če ga njegova pobožnost k temu vžiga.*“ (Filoteja poslovenjena str. 109.) Žalostno, kaj pa da je, ako se eden zakonskih tako deleč zazabi, da takó imenitni dan svojega družeta v miru ne pustí, ker zakonski bi imeli take dneve, o katerih sv. zakramente prejemajo, ali se za nje pripravljajo, pa tudi ob nedeljah in praznikih, v adventu in v postu lepó zderžno, čisto in spodobno živeti, zato da bi te svete čase toliko bolj posvečevali, in zlasti za svojo dušo in večno izveličanje skerbili. — Z izgovorom, češ da so revni, ali da je že dosti otrok, ali da bi jih v tako slabih časih težko redili, pač zakonski, Bogu bodi milo, mnoge zopernatorne, vnebovpijoče hudobije in nesramnosti uganjajo, ali gorje jim! Bog sam jih v sv. pismu preklinja in pogublja.

Ako bi mož hotel, da naj se žena posebno lepó, rekel bi nečimerno oblači in nosi, ali ga mora ona ubogati? Mora ga ubogati, pa vendar le takó, da v obleki in noši ni nič zoper keršansko sramožljivost in spodobnost, in pa, da je zmeraj obleka njenemu stanu primerna. Pobožna Estera je rekla: „*Ti veš,*

o Gospod, kaj sem primorana storiti, in da se mi gnjusi nad prevzetno in častitljivo opravo, ktera je na moji glavi ob dnevih, kadar se imam očitno pokazati, in da jo črtim kakor omadežano ruto, in da je ne nosim, kadar sem sama.“ (Ester. 14, 16.) Tako morajo tudi take žene nositi se takó, kakor so prisiljene, žalostne morajo biti nečimernosti in lepote, ktero zoper svojo voljo nosijo, in le priproste noše veseliti se. Kadar pa moža domá ni, ali kadar ji mož na voljo pusti, naj se nosi, kakor se ji ljubi, morajo vso nečimernost od sebe djati in obleči tako obleko, ktera se ponižnim in zmernim kristjanom naj bolj prilega.

Kar pa sploh obleko žen zadeva, ker smo že to tukaj v misel vzeli, sv. Peter ženam ponižnost in priprostost priporoča, ko pravi: *Vaše lepoticenje nima biti vnanje v pletenih laseh, ali v obloženji zlatá, ali v noši žlahtnih oblačil, ampak v notranjem človeku, v nestrokljivosti pokojnega in krotkega duha, kateri je pred Bogom bogat. Zakaj tako so se nekđaj lepoticile svete žene, ktere so v Boga upale, in so bile svojim možem pokorne.*“ (1. Peter 3, 3 — 5.) Takó uči tudi sv. Paul: *„Žene naj se s poštenim oblačilom, sramožljivo in čedno napravljajo, ne s krišpanimi lasmi, ali z zlatom, ali z biseri ali z dragim oblačilom, ampak kakor se ženam spodobi, ktere bogoljubnost kažejo v dobrih delih.*“ (1. Tim. 2, 9, 10.) Te besede sv. pisma nas uče, da se morajo ženske varovati vsake nečimernosti v noši, dražih oblačil in družega lišpanja, kar le nečimerno, posvetno ali celo prešestno serce razodeva.

B. Gospodinjstvo.

Žena mora tudi skerbeti za notranje opravila po hiši, da se to, kar mož pridobiva, ohrani, varje, in za potrebe moža in cele hiše prav in koristno obrača. Zato se tudi lepó imenuje ona: *gospodinja*, *hišna mati* in po besedah sv. Paula celó *moževa čast*. (1. Kor. 11, 7.) Da bo pa ona tako lepih in toliko častitljivih imen tudi vredna, mora posebno za domače potrebe moža, otrok in poslov skerbeti. To, da se primoženje modro obrača, da je po hiši vse v pravem redu, čedno in snažno, to se imenuje prav za prav gospodinjstvo, in je ena pglavitnih dolžnosti zakonske žene.

Kar premoreta in imata zakonska, to je obeh skupej, torej je tudi vživanje premoženja, katero sta poprej vsak zase imela in oskerbovala, obeh. Zdaj nimata dvojnega hiševanja, temuč le eno samo. Kar enemu koristi, je tudi drugemu v prid in hasen. Očitna krivica je torej, ako si žena pri gospodinjstvu kaj tega, kar ji je mož izročil, skrivej zase oberne, ali zase shrani ter tako moža goljfa. Žena torej ne sme nič iz tistega denarja ali premoženja, kolikor je za vso hišo odločenega, na oblačila ali druge sladkarije in nepotrebne reči zase obrniti, in takó možú in celi družini škodovati. Slaba gospodinja zapravi veliko z nečimernostjo, lišpanjem ali s skrivnim sladkanjem, in ker taka slaba gospodinja po navadi hišne opravila in posle zanemarja, posebno še, če se je popivanju vdala, kar jo še toliko bolj gerdí in sramotí, podkoplje in v revšino spravi sčasoma celo hišo. Da s kratko povem: Žena ne sme v izdajkih in v gospodinjstvu nikoli možu kaj

prikrivati, ampak v vseh rečeh se morata oba skupaj posvetovati in omisliti si to, kar sta oba za potrebno spoznala. Le ako bi bil mož preskop in tako lakomen, da bi tudi naj potrebnih reči, brez katerih se nikakor biti ne more, ne pripravil, ali pa ko bi bil zapravljivec in pijanec, da bi nič ne skerbel ne za dom, ne za davke, ne kako bi se posli in delavci plačevali, le v teh primerljajih sme, mora celó žena poskerbeti to, kar je vsi hiši v prid.

K pohvaljenemu gospodinjstvu se šteje tudi modra vredba hišnih opravil. Vse se mora o pravem času goditi, in za vsako opravilo mora poseben čas določen biti. Red (ordenga) je nekako duša vseh opravil, in vsi po hiši se morajo enega reda držati. Zato mora pa posebno skerbeti pridna gospodinja, ki naj gleda zlasti na posle in njih opravila in dela. Kjer se vse po redu dela, kjer se delo za delom prav verstí in si domači eden drugemu pomagajo, tam se vse prav véde. Vse se suče in dela lahko, pridno in veselo kakor kolesa v kakem tečaju. Vsak skerbí za svoje opravila, in ker je vsaka ura za posebne opravke odločena, tudi nikogar dolgčas ne obhaja. „*Vsaka reč ima svoj čas*“ (prid. 3, 1.), delo in počitek, in po storjenem delu se še le sladko počiva.

K gospodinjstvu pa ne gre samó to, da žena z modro previdnostjo vreduje in vodi dela po hiši, temúč ona mora tudi z lastnim izgledom pridnosti in delavnosti drugim svetiti, ker ni še dosti, da samó gleda in zapoveduje, kako naj drugi delajo. Če tudi ona za vsako delo ne prime, česar velikrat ne more in ne utegne, vendar mora z delom, katero je njenemu stanu in njenim močem primerno, podložnim

kazati, ta tudi ona djanski skerbi za blagor hiše. Podložni, vidši lepi izgled gospodinje, ne bodo tolikrat križem rok držali, marveč sramovali se bodo pohajkovati brez dela. Delo nikomur časti ne jemlje, posebno pa se gospodinji lepó prilega. V starodavnih časih, dokler neizmerne bogastva in prevzetja, razuzdane lepotijnosti in mehkužnosti priprostega obnašanja niso bile še spodrinile, so celó kraljice in žene slavnih junakov predle in tkale. Sv. Duh sam nam v sv. pismu popisuje pridno gospodinjjo, ktera vé in spolnuje vse svoje dolžnosti. Njeno neutrudljivo delavnost, njeno ljubezen in skerb za podložne, njeno zrelo razumnost in možato previdnost, vse njeno vedenje v sredi otrok in domačih nam toliko lepó pred očí postavlja, da naj bi se vsaka keršanska žena in gospodinja v tej prelepi podobi kakor v zerkalu (špeglu) ogledovala. (Prip. 31, 10 — 31.) Ali takó skerbne žene in tako modre gospodinje so bile že za Salomona tako redke, da prec v začetku tega popisa vprašuje: Kdo najde serčno ženo? Njena vrednost je euaka dragotinjam, ktere od delec pridejo in od zadnjič pokrajn. — Ali bi ne vpraševal modri kralj veliko bolj po pravici takó dandanašnji, ko si posebno žene višjih stanov v nečast štejejo, delati kaj? Tudi žlahtnih gospá. bi ne smelo sram biti v šolo iti k tisti serčni ženi, ktero sv. pismo popisuje, in pri njej se učiti, kako se čas modro in koristno rabi, in kako da se ženske dela opravljajo.

Dolžnost hišne gospodinje je tudi skerbeti za čednost in snažnost po hiši, posebno pa v perilu in v obleki otrok. Ona sama se skerbno varuje vsega, kar bi v možu merzenje in studenje do nje obudilo,

da ne zgubi njegove ljubezni, in da se mu, posebno če mož snažnost ljubi, ne zaméri. Nečimernost in vedno lepoticenje, kar le bliši in družih oči slepi, še bolj pa pohujšljiva noša, ktera le poželjivim očem dopasti želi, to se, kaj pa da, keršanski ženi in tudi keršanski devici nikakor ne spodobi, ali umazano in nesnažno hoditi, tudi ni lepó. Nekatere nespametne posvetnice se še v zakonu tako oblačijo in lišpajo, kakor da bi bile žene vseh možkih, nekatere se pa popolnoma zanemarijo, in so umazane in skuštrane, kakor strašila.

Srednja pot je vsikdar in povsod naj bolja. Keršanska modrost včasi pripuša, celó tirja, da želi in si prizadeva žena možu vseč biti, pa le iz hvalevrednega namena, da ne pride ob njegovo ljubezen. (1. Kor. 7, 34.) Bogaboječa Judit se je zaljšala, pa ne iz nečimerne dopadljivosti, ampak zato, da je v sovražni tabor priti in stiskano domače mesto Betulijo oteti zamogla. (Jud. 10, 2 — 4.) Pobožna Estera se je tudi zaljšala, pa zato, kakor smo že slišali, da je usmiljenje sprosil svojemu v pokončanje obsojenemu ljudstvu. (Est. 5, 1.) Prav narobe delajo dandanašnji nekatere ženske. Dokler niso omožene, se nikoli dovolj nališpati ne morejo; velikrat zadnji vinar za nove cunje dajo; da bi le ložej moža vjele: Ali ravna take se potem nesnažne, umazane in scapane ljudem skazujejo, kolikor so se poprej z nečimernostjo in gizdostjo na cgled postavljale.

Še hujše je pa to, če matere za čedno in snažno obleko otrok ne skerbé. Prav ravnajo sicer matere, ako svojih otrok, posebno pa še hčerá

nečimerno ne oblačijo, ter jih le spodobne in proste obleke privajajo. To je za starše in otroke v vsakem oziru velik dobiček, ker jim odvrča marsiktere nepotrebne stroške v velik prid za hiševanje, ktero velikrat po nečimernih in gizdastih ali ofertnih oblekah in potratih matere in hčera v dolgove ali celó na nič pride. Tudi za otroke je neprecenljiva sreča na duši in na telesu, ako se z mladih nog zmerne in proste noše v obleki privadijo, ker marsikteri, posebno dekličí, kterim je nagnjenje do nečimernosti kakor izvorni greh prirojeno, so s svojim lišpanjem in z željo, drugim dopasti, sebi in drugim, kterim so dopasti želeli, kopali in skopali jamo pogubljenja, v ktero so se zadnjič zvernili. Nečimerni so v dokaj večji nevarnosti, zapeljani biti, ker že s svojo obleko, ktera stan in premoženje, velikrat tudi spodobnost presega, kažejo, kaj da mislijo in pa po čem da hrepené. Takó se pač slabo za krepkost, nedolžnost in čistost skerbí! — Tudi v časnem oziru so že velikrat hčere celó premožnih staršev svojim materam, ktere so že davno v zemlji počivale, hvaležne bile, da so njih nagnjenje do nečimernosti berzdale in krotile. Zakaj poprej ali poznej pridejo okolišine in nesreče, v kterih bi jim mogoče ne bilo, temu nagnjenju zadostovati. Posamezni ljudje, pa tudi cele rodovine so sčasoma toliko večji siromaki, kolikor več potreb imajo. Celó v stanovitno in pa srečno preskerbljenje bolj pomaga zmerna in spodobna noša, kakor pa nespametna presiljenost, ker vsak pameten in moder mož, ki se oženiti misli, si raje v tovaršico izvoli devico, od ktere vé, da je

pametna in pa z malim zadovoljna, kakor pa norčavo in lahkomi seljno neumnico, ktera nima tacih lastnosti, kakoršnih on iše, in ktera morebiti nima družega premoženja, kakor po skrinjah nekaj cunj in pajčolanov, da jih mol je in gloda. Od take si lahko že naprej misli, da tudi v zakonu ne bo vedla družega, kakor lišpati se, malo delati, toliko bolj pa zapravljati. Že v stari zavezi — ker svet je od nek daj tisti — se je prerok Izaija serdil zavoljo nečimernosti in razuzdane lepote v obleki Izraeljskih hčera. Napovedoval jim je strašne nasledke, s kterimi jih bo Bog zavoljo njih do verha prišle gizdosti (oferti) tepel in pokoril. (Izaija 3, 16 — 24.) Nasproti pa hvali sv. Paul zadovoljnost kakor velik dobiček. (1. Tim. 6, 6.)

Ali kakor dobro in koristno je od ene strani za dušni in telesni blagor otrok, varovati jih ene naj hujših kug in šib današnjih časov, namreč razuzdane nečimernosti, ktera se je v vse stanove vrinila in je preskočila in prekucnila vse razmere med stanovi, takó da že dékle in kravarice v svili in baršunu (židi in žametu) šumé kakor žlahtne gospé, ravno tako bi bilo otrokom v mnogem oziru silno škodljivo, ko bi se nesnage in nečednosti privadili. Kadar odrastejo, se težko snage in čednosti poprimajo, če so jo v mladosti zanemarjali, ker ne vedó potem in tudi ne umejo, kaj je spodobno in snažno. Kdor je od zunaj umazan in nesnažen, mu po navadi tudi ni mar za notranjo dušno snago in lepoto, in ljudje le preradi, in večkrat po pravici, sklepajo, da v umazanem telesu tudi umazana duša — spi. Pa tudi zdravju je nesnažnost silno škodljiva, po-

sebeno še po hišah, ktere so ljudi natlačene, in zlasti po zimi, kadar ljudje z živino v zakajenih in soparčinah izbah prebivajo, in jih nikoli ne prevetré in ne prezračijo. Zdravju je tudi škodljivo, ako se človek dolgo ne preobleče, ker potenje se zavira in izcimijo se po koži spušaji in druge nevarne bolezni. Če so otroci stergani ali na pol nagi, ni le to silno gerdo in nespodobno, temuč žali tudi sramožljivo oko družih, in podkopuje sramožljivost v otrocih samih. Nobena zanikerna mati se ne more z revšino izgovarjati, ker vode je Bog še povsod, kodar ljudje prebivajo, toliko vstvaril, kolikor je je ljudem potreba. Tako revna pa tudi ni, da bi ne imela s čim stergane obleke zakerpati. Če je pa res nima, ali ni dobrih ljudi več na svetu? Pač hudó in pa slabó se lahko sodi mati, če ona in otroci stergani, umazani ter polni blata in nesnage kakor preseta okoli hodijo! Varite se tedaj nečimernosti in gizdosti (lepotičenja), bodite pa snažni, čedni, oprani in saj v zašiti obleki!

3. Čuječnost nad otroci in pôsli.

Ta dolžnost veže sicer oba zakonska, vender pa še mater toliko bolj. Mati je prva in nekako rojena rednica svojih otrok. Ona jih naj poprej s svojima rokama povija in varje. Ona za nje naj bolj skerbí in nad njimi čuje, v tem, ko mož po svojih opraviilih hodi in z delom za svojo družino skerbí. Mati ima prvo in naj lepšo priložnost, um otrok buditi in mikati, ter njih voljo k dobremu nagibovati. V nižjih stanovih, se ve, da mora tudi mati druge silne dela doma in na polji opravljati, in da ne more zato sama zmeraj pri otrocih biti in nad njimi čuti,

ali v tem primerljeji jih vender mora, kolikor je moč, zanesljivemu človeku izročiti, da otroci brez varha doma nerodnosti ne uganjajo, da se po ulicah, cestah in drugej ne klatijo, in da se od drugih spridenih otrok ne pohujšajo in v mnogotere hudobije ne zapeljejo. Zato bi bilo naj bolje, ako bi po vaseh in soseskah na kmetih starši svoje otroke za ta čas iz več hiš skupej kaki priletni pa zaupni osebi v kaki nalaš najeti hiši v varstvo izročevali. Za malo plačilo, ktero bi se taki osebi dajalo, bi se s tem veliko nesreč odvernilo in veliko dobrega storilo. Kolikrat slišimo in po časnikih beremo od nesreč, ki so jih otroci brez varha krivi! Tu in tam se igrajo z netilnimi klinčiki, požgo hišo in cele vasi, ali pa, kar je še bolj žalostno, se pohujšujejo med seboj, in otroci, ki se velikrat še pokrižati ne znajo, uganjajo nesramnosti, da se Bogu usmili. Ko bi pa starši svoje otroke kaki materi ali priletni osebi v varstvo izročevali, bi imeli pri tem starši dvojnin dobiček, enega, ker bi svoje dela lahko brez oviranja delali, enega pa, ker bi jim ne bilo treba skrbeti za otroke, ki so v dobrih rokah. Tudi za otroke bi bil to dvojnin dobiček, eden, ker bi jim dolgčas doma ne bilo, in bi tudi ne bili v nevarnostih po ulicah in cestah, eden pa, ker bi se, dokler še za šolo niso, nekako igraje pod modrim varstvom marsikaj dobrega naučili; slišali bi marsiktero lepo besedo od Boga in bogaboječnosti, odvadili pa bi se marsikterih napak. Otroci bi se tudi tukej marsikaj družega še privadili, postavim lepo mirno z drugimi živeti, ker kregati, prepirati, rovati in pretepati se, bi se jim ne smelo pripustiti, privadili bi se tudi molitve, ker pobožni varh in skerbna

varhinja bi jih gotovo moliti in keršanskega nauka učili.

Memo tega, da mora mati na vso moč čuti nad otroci, naj so majhni ali pa veliki, mora tudi čuti nad posli, zlasti pa še čuti nad ženskimi posli, kateri po navadi delajo to, kar ona, ali saj pričo nje. Gospodinja svoje dolžnosti še ne spolnuje, ako svojim poslom samó delati vелеva, pa za njih življenje, djanje in nehanje nič ne skerbí, ali pa le prav malo. Gospodinja je mati vseh po hiši, zato pa mora tudi vse domače, posebno pa posle v strahu in redu imeti. Ona mora skerbeti, da se posli lepó, nesvarljivo in sramožljivo obnašajo in vêdejo, ter jih mora varovati pred zapeljanjem v hiši, in kolikor moč, tudi zunaj hiše. Gospodinja mora večkrat in skrivej poslušati, kaj, s kom in od koga se njeni posli pogovarjajo; paziti mora, da njeni posli pregrešno ne vasujejo, in se o nepravem času ne shajajo; skerbeti mora in z vso ostrostjo tirjati, da so o pravem času doma, in da so vse vrata in vsi vhodi v hišo po noči zaperti in dobro zapahnjeni, zato, da se tatovi in potepuhi, pa tudi ponočnjaki in zapeljivi vasovavci pod streho ne splazijo; ona mora celó večkrat nenadoma, nepričakovano pogledati, ali ležé in počivajo posli vsak na svojem kraji. Sv. Paul pravi: „*Ako kdo za svoje, in zlasti za domače ne skerbí, je vero zatajil, in je hujši od nevernika.*“ (1. Tim. 5, 8.) Ostri odgovor bodo enkrat dajali ne le podložni in posli za svoje grehe, ampak tudi njih spredniki, gospodarji in gospodinje, ako ne skerbe za svoje podložne in posle, temuč jim njih hudobije spregledujejo in so tako krivi in deležni ptujih grehov. Če se tudi gospodar in gospodinja

nikoli v svojem življenju nista zoper čistost pregrešila, vendar bosta enkrat kaznovana zavoljo nečistosti, ktere od svojih poslov nista odvernili, čeravno bi jo bila lahko. Če tudi rada molita, rada v cerkev k Božji službi hodita, in še pogostoma sv. zakramente prejemata, vendar bosta enkrat pri sodbi težko težko shajala, ako svojih poslov k molitvi, k Božji službi, k sv. zakramentom ne priganjata, in jima je ravnotero, ako njuni posli Bogu ali pa zlodju služijo. — Ako se morebiti nekteri posli redu v hiši vdati nočejo, dajte jim slovó, naj gredó, in naj si drugod sreče in prostosti (frajosti) po svoji misli išejo! Zgodaj dovolj še si bodo nesrečo nakopali. Gospodarji in gospodinje morajo posle, ako vidijo, da se poboljšati nočejo, pri prvi priložnosti od hiše spoditi, če bi bili še toliko pridni, delavni in potrebni, ker na dobrem imenu hiše, na čednosti, na lepem zadržanji domačih, na Božjem dopadajenji in blagoslovu jim mora bolj ležeče biti, kakor pa na hlapcu in dekli, ktera sta na videz pridna in delavna, skrivej pa Bog vé, kakšina, ker kdor Bogu ni zvest, tudi ljudem ne bo dolgo zvest in vesten.

§. 14. Od dolžnosti vdovcov in pa vdov.

Vse na svetu le nekoliko časa terpi. Veselje in žalost, sreča in nesreča, bogastvo in revšina, vse je le od dans do jutri. Taka je tudi z našim življenjem in z zvezo zakonskih. Naj sta zakonska še tako lepó, mirno, srečno in zadovoljno veliko let skupej živela, vendar poprej ali poslej, enkrat gotovo se približa čas njune ločitve. Kratka ali dolga bolezen položi moža ali ženo v bolniško posteljo, s ktere več ne vstane. Tukaj je dolžnost še zdra-

vega zakonskega, da svojemu bolnemu družetu z vso skerbjo pomaga in mu preskerbi to, kar koli mu je potreba na duši in na telesu. Ljubeznjivo mora ž njim ravnati, ž njim terpeti in tolažiti ga z resnicami svete vere. Skerbeti mu mora za telesne zdravila, kolikor je moč, in mu premoženje pripuša. Naj bolj pa mora še skerbeti, da se zgodej s sv. zakramenti previden z Bogom spravi, vse svoje reči lepó poravná, in v Gospodu zaspi. Zakaj zakonska ljubezen med kristjani je le prava in čista, ako méri na Boga in na večno izveličanje obeh zakonskih. In nikoli ni eden zakonskih za izveličanje svojega družeta toliko skerbeti dolžan, kakor takrat, kadar se mu bliža konec življenja, poslednja ura, in potem cela večnost — srečna ali pa nesrečna. Res težko je, ločiti se, posebno zakonskima, ktera sta v miru, spravi in ljubezni blage dni na tem svetu skupej preživela, ali vendar se mora zdravi zakonski na vso moč varovati, da s prevelikim žalovanjem in tarnanjem bolnemu družetu zadnje ure še bolj ne grení. Kadar je pa ta dušo izdihnil v roke večnega Sodnika, prav je, da njegov zapušeni tovarš po njem zdihuje in žaluje. Ne pamet in ne vera ne zametujete take žalosti. Samo to spominja sv. Paul, da kristjani ne smejo žalovati po mertvih tako, „*kakor drugi, kateri upanja nimajo.*“ (1. Tes. 4, 12.) Žalost in jok naj krotí in tolaži upanje, da bomo zopet kdaj od mertvih vstali, in da Bog svojih na tem svetu nikdar ne zapustí. Posebno naj to še vdovam velja. Zapušeni naj skerbí za spodoben pogreb rajnega, zlasti pa naj njegovi duši z molitvijo, milošino in pa daritvijo sv. maše pomaga. Poslednjo voljo rajcega naj po moči na tanko spolnuje,

in pred vsem in naj bolj pa naj premišljuje, da ima po smerti svojega družeta toliko več nagibov, Bogu zvesto služiti. In kateri so ti nagibi? Po smerti rajnega ni več toliko na ta svet navezan, torej ložej Bogu služi. (1. Kor. 7, 32 — 34.) Zakonska pa sta eden na drugega navezana, torej razdeljena med Bogom in svetom. Po smerti rajnega je zapušeni spet spoznal, kako nečimere in nestanovitne so vse reči na svetu. To skušajo in čutijo še naj bolj vdove. Zakaj te so velikrat brez pomoči, celó zatirane in stiskane od krivičnih ljudi. Ali toliko terdneje naj upajo v Boga po besedah sv. Paula, ki pravi: „*Ktera je res vdova in zapušena, naj upa v Boga, in naj ostane noč in dan v molitvah in prošnjah.*“ (1. Tim. 5, 5.) Bog, kateri zanjo ve, ji bo gotovo pomagal. Zapušeni naj se v vdovskem stanu spodobno obnaša, loči naj se od posvetnega hruma in šuma, in naj le bolj zase živi. Posebno pa naj skerbí toliko bolj za hišo, otroke itd. kakor smo že spredej priporočali, govore od dolžnosti zakonskih.

Vdove pa naj si zamerkajo še naslednje nauke:

Čistost naj neoskrunjeno in neomadežano ohranijo. Zato naj pogostoma in goreče molijo, varjejo naj se vsake priložnosti v greh, iger, kratkočasov, plesov, posebno pa tacih ljudi, kateri čistosti veliko ne obrajtajo. Vse želje naj k Bogu obernejo, serce in vse njegove nagnjenja naj Bogu darujejo. Zato naj se ločijo od vsega posvetnega in nečimernega veselja. „*Vdora, ktera v nečimernosti živi, je živa mertva,*“ pravi sv. Paul, in sv. Francišek Salezij te besede tako razlaga: „*Ako vdova dopasti želi, prilizovavne in zaljubljene besede poslušaj, se*

po plesih in pojedinah potika, lišpa in kinči ter lepa biti hoče, je vdova, ktera sicer po telesu živi, po duši je pa mrtva. — Vdova, ktera je že izučena, kako se naj ložej možkim dopada, vse bolj nevarno svoje pšice v njih serca meče. Vdova torej, ktera v neumni nečimernosti živi, je živa mrtva, prav za prav le prazna podoba vdovstva.“ (Filoteja str. 251.) Mehkužnega življenja in lenobe naj se vdove varjejo, živé naj ostro spokorno. Če imajo tudi premoženje, naj so uboge v duhu. Ako imajo otroke, naj jih skerbno in lepo učé; kadar so pa že otroci preskerbljeni, naj vse svoje misli in želje s čistostjo serca k Bogu obračajo. Sv. Francišek Salezij vdove takole opominja: „Molitev naj bo vedno opravilo vdove. Zakaj, ker druge ljubezni ne sme več imeti ko le za Boga, tudi skoro družih besedi ne sme imeti, razun za Boga. In kakor se železo ne pusti tako zeló od magneta na se potegniti, ako je demant blizo, kakor hitro se pa demant stran dene, hitro železo k magnetu zleti, tako naj tudi serce vdove, ktera se ob življenji moža ni mogla zavsem k Bogu vzdigniti, po njegovi smerti hitro dišavi nebeških reči nasproti hiti, in govori z nevesto v visoki pesmi: O Gospod, zdaj ko sem sama svoja, si me vzemi zavsem v svojo last; „vleci me k sebi, dišavi trojih mazil naproti tečemo!““

Čednosti, sveti vdovi lastne, so: da je popolnoma spodobnega vedenja, da se časti, družinam in nečimernosti odpové, ubogim in bolnim streže, žalostne tolaži, deklíče pobožnosti učí, in mlajšim ženam kakor popolu izgled vseh čednosti sveti. Potreba in pa priprostost naj je lišp njene obleke, ponižnost in ljubezen lepota njenega djanja, spodob-

nost in prijaznost kinč (cir) njenega govorjenja, čistost in sramožljivost krasota njenih oči, in križani Jezus edina ljubezen njenega serca. O kratkem: prava vdova je kakor spomladanska vijolica, ktera čudno ljubeznjivo vonjavo z dišavo svoje pobožnosti razširja, in se skoro vedno pod široko perje svoje nizkote skriva. Vdovine obleke tamnikasta barva kaže njeno pokorjenje, dobro izhaja v hladnih, senčnatih in neobdelanih krajih, da se ne oskruni pečaje se s svetom, in da hlad svojega serca bolj okovari pred ognjem, ktereга bi želja po bogastvu, časti ali še celo po ljubezni v nji izbuditi utegnila. „In srečna je, pravi sv. Paul, ako tako ostane.“ — Prava vdova pa tudi ne sme zaničevati tistih, ktere se v drugič, tretjič ali celo četertič može; zakaj v nekterih okolišinah Bog v svojo večjo čast tako ravná. Tudi ne smemo nikdar nauka cerkvenih učениkov izpred oči zgubiti, ki pravijo, da nima ne vdovstvo ne devištvo druge časti v nebesih, kakor tisto, ktero jima ponižnost deli.“ (Filoteja str. 253.)

§ 15. Dostavek poglavitnih napak v izrejevanji otrok.

Že dozdej smo nekoliko omenjali in v misel jemali naj bolj navadne napake nespametnih in neskerbnih staršev v izrejevanji otrok. Sklepaje ta toliko imenitni nauk o dolžnostih zakonskih ljudi hočemo še vse te napake, pregreške in pomanjkljivosti skupej povzeti, ter jih bolj na drobno in na tanko razložiti. Staršem, kterim je njih dolžnost sveta, naj bodo v zerkalo, v kterem naj se ogledujejo in vidijo, kaj da ni prav. V tami se luč bolj sveti in oči bolj razsvitljujejo. Tudi po zmotah se modrimo, pravi star pregovor.

Vendar ne smemo s tem pregovorom radovoljno in vedoma storjenih napak zagovarjati. Zakaj zmeraj še je bolje, ne motiti se, kakor pa po zmotah se učiti. Blagor mu, kogar bolj ptuji, kakor pa lastni pregreški modré in kdor se po škodi drugih spametva! Poglavitne napake v izrejevanji otrok so pa te le:

1. Čisto zanemarjenje otrok.

Naj bolj škodljiva in pa naj bolj žalostna napaka v izrejevanji je ta, ako se otrok celó nič ne izreja, in raste, kakor neumno živinče, brez omikovanja uma, to je: brez podučjenja v resnicah svete vere, in pa brez omikovanja volje, to je: brez strahu in berzdanja. Ne more se reči, da starši otroke izrejajo, ako jih za potrebo, ali tudi obilno, ali pa še celó odveč v njih lastno škodo pitajo in oblačijo, če pa za družega nič ne skerbé in jih pusté, da rastejo kviško kakor divjaki. Otroci tudi niso še prav izrejeni, ako so sicer spretni in Bog ve, kako prebrisani v posvetnih rečeh, znanostih in umetnostih, če pa od Boga in njegovih lastnosti, od resnice in kreposti ter od bogaboječega življenja nič ne vedo, ali pa le prav malo. Kako žalostno je viditi, ako otroci kmetiških staršev vedo in poznajo skoro vse kmetovske opravila, le Boga ne! Kako žalostno je viditi, ako otroci gosposkih staršev ptuje jezike govore, ako se na godbo in ples, kakor una hči prešestne Herodiade (Mat. 14, 6.) umejo in svetu svoje umišljene ali če tudi resnične prednosti na ogled stavijo, Očenaša pa moliti, in deset Božjih zapovedi povedati in še za silo razložiti ne vedó! Taka zgolj

posvetna omika, taka vnanja lepota čedne obnaše, tak vnanji lišp, ki pokrivati ima notranje strasti in pregrehe, pa jih vendar ustaviti ne more, da bi se ne pokazale in na svitlo ne priderle, taka s trudom in umetnostjo otrokom vsiljena urnost in spretnost, zavoljo katerih se svetu skazujejo in njegove hvale išejo — velikrat z zgubo sramožljivosti, vse to pač ne namestuje prave keršanske izreje, ktera je vse druga, in ktera človeku še le pravo vrednost dá in veljavo, kar ga tukaj in tamkej srečnega dela. Taka izreja in omika je pač le kriva in napčna. O ubogi otroci, kateri po nesreči pridejo takim posvetnim in nečimernim staršem v pest! Kaj jim pomaga, ako ves svet dobé, na duši pa škodo terpé?

2. Prepozno začetje.

Starši tudi neizrekljivo grešé, ako s pravim izrejevanjem pri otrocih prepozno začnú, to je, še le takrat, ko so se v otrocih že slabe nagnjenja in hudobne strasti izbudile. Zakaj take že zbujene nagnjenja in strasti zavirajo in ustavljajo vsako še toliko skerbno, pa prepozno učenje. Kakor hitro se otroče zaveda, prec se mora sveta vera v njegovo nedolžno, ne še pohujšano in pokvarjeno serce sejati. Tako serce je naj bolj pripravno resnice svete vere prejemati, in njene zapovedi spolnovati, ker ga strasti in hudobije s ternjem malopridnosti še niso zarastle. Omenili smo bili že, kako težavno je delati pot naj svetejšim resnicam v serce, in ga nagibati v spolnovanje Božjih zapovedi, ako že posvetni duh v njem kraljuje in ga popolnoma v sužnosti ima.

Ako je zemlja dobra, zrahljana, kalilo bo seme hitro v njej, in če je vreme le nekoliko ugodno, obrodilo bo tudi dober sad. Ako je pa zemlja suha, terda, ali premočirna in s plevelom zarašena, se je seme ne bo prijelo in ne bo ne zelenelo in ne sadu obrodilo. Taka je tudi z otroškim sercom. Kar se prepozno dela, je po na navadi zamujeno: Še tako dobro zdravilo ne bo več pomagalo, če se je bolezen zavoljo odlašanja že preveč vkoreninila in preveliko moč dobila. Taka je tudi z dušnimi boleznimi. Zgodej se mora na nje paziti, in prec pomagati. Terma otroka se mora prec, kakor hitro se je pokazala, zdrobiti in zlomiti, če ne, bo tak otrok poznej neukrotljiv svojoglavec, s komur se bo težko živelo. Tudi majhnemu otroku se ne sme nikoli pristiti, da bi z jokanjem in kričanjem iz staršev kaj izsilil. Če se starši takemu otroku vdajo, in mu s tem svojo slabo stran razodenejo, prec spozna otrok svoj dobiček, in poznej bo staršem njih napčno prizanašanje in prijenjevanje britko vračeval z nehvaležnostjo in vkljubnostjo, kar so si samí izredili. Zato smo že poprej rekli, da se mora otrok učiti in izrejevati začeti že takrat, ko se še sam sebe prav ne zave, in še ne more spoznavati: zakaj to tako in ne drugač. Táko modro, potrebno, pa tolikrat zanemarjeno ravnanje priporoča in zapoveduje sv. Duh v mnogih krajih sv. pisma: „*Imaš sinove, uči jih in pripoguj z mladosti njih vrat.*“ (Sir. 7, 25.) „*Razuzdan konj bo neukrotljiv, in razvajen sin bo samopašen. Gladi sina, in strahoval te bo. Igraj se ž njim in žalil te bo. Nikar se ž njim ne smečaj, da ne boš žaloval, in da na zadnje tvoji zobje skomine ne dobé* (da te ne bodo grehi tvojega otroka topli).

Ne prepušaj ga v mladosti njegovoli, in ne pušaj v nemar tega, kar si on vmišlja. Pripoguj v mladosti njegov vrat, in tépi ga s šibo, dokler je otrok, da ne bo terdovraten in tebi nepokoren, da te ne bo serce bolelo!" (Sir. 30, 8 — 12.)

Starši torej z učenjem in izrejevanjem ne smejo odlašati tako dolgo, da so se že vse hudobne nag-njenja v otrocih izbudile, tudi se ne smejo samó na pamet otrok opoléhati, da bi jih učili le to in ta-krat, kar in kadar po pameti razumeti morejo, tega ne, temuč kakor hitro je mogoče, jih morajo učiti, lepe lastnosti v njih buditi, slabe pa zatirati jeti. In kar z lepo ne gre, se mora pa z ostrojtjo, s stra-hom, s šibo skleniti. Star pregovor pravi: „Šiba novo mašo póje;“ to je, učenje in izrejevanje z mo-drim strahom zedinjeno veliko dobrega sadu obrodi. Res je prav za prav, da se s šibo čednost in kre-post ne dá vtepti, ali če se tudi vtepti ne da, ji saj pot pripravlja. Torej govori sv. Duh po modrem: „Komur se šibe škoda zdi, sovraži svojega sina, kdor ga pa ljubi, ga zmeraj v strahu ina. Nikar otroku tepenja ne odtegni, zakaj ako ga s šibo udariš, ne bo umrl. Ti boš njega s šibo udaril, in njegovo dušo pogubljenja rešil.“ (Pripov. 23, 13, 14.) „Šiba in svarjenje modrost delite, otrok pa, kateri je svoji volji prepušen, svojo mater sramoti. (Pripov. 29, 15.) „Neumnost se serca otroka derži, šiba strahovavka jo pa prežene.“ (Pripov. 22, 15.)

Toliko je torej na tem ležeče, ako se s pravim strahom otroci zgodaj hudega odvajajo, ker modri pravi: „Česar se mladenč navadi od tega tudi star ne odstopi. (Pripov. 22, 6.) In prerok Jeremija

*zgodaj se otroci zjutraj in zvečer poklonijo in molijo
do molijo kakor zvonci — Je ob delavnih
2 v. man boljjo . . .*

govori: „Dobro je človeku, kadar je v jarm od svoje mladosti vprežen.“ (Zalostna pesm. 3, 27.)

3. Zdraženje nekterih strasti v otrocih.

Silno silno škodljivo je duši otroka in vsej njegovi natori to, da velikrat ne samo nespametne pesterne, temuč tudi nerodni starši samí iz slepe ljubezni do otrok spijoče strasti v njih budé in tako rekoč dražijo, namest da bi jih z vso močjo in pa na vse zgodej že zatirali in dušili. Nekteri slepi starši z otroci tako nespametno ravnajo, da, ko bi hotli nalaš strasti v otrocih buditi, bi ne mogli bolje svojega namena doseči, ravno kakor da bi še treba bilo v duši otroka spéče nagnjenja do hudega buditi in dražiti. Ali ni strašno neumno, plevel na njivi obdelovati in še novega sejati?! neči-
mernosti Takó pokladajo slepe matere same podlago nečimernosti v svojih otrocih, zlasti pa še v hčerah, ktere so že tako bolj v nečimernost nagnjene, če jih prav lepó napravljajo, potem pa se jim v svoji neumni bedakosti čudijo in jih hvalijo, kakó da so lepi ali lepe itd. — Otroci, posebno premožnih ali gosposkih staršev se morajo prevzeti in napih-niti, in pa druge bolj revne ali kmetiške otroke prezirati in zaničevati, ako jim starši zmeraj tro-bijo, kako imenitnega in premožnega stanu da so, drugi pa berači in capini. Nekteri starši delajo in ravnajo včasí zató takó in pravijo: kaj, ti se boš s tem in tem pečal?, da bi jih kake malopridnosti in sirovosti varovali. Mogoče je, da neko-liko ta svoj namen dosežejo, ali koliko bolj jih še v napuhu poterde, in takó pripomoček po navadi bolj škodje, kakor pa koristi namen, ki ga morebiti

dosežejo, ali pa še ne. — Jeze in maševanja vadijo starši otroke, kadar zavoljo njih vpitja deklo, če tudi le na videz oštevajo, ali pa stol, mizo ali kaj drugega tēpejo, da bi malim paglovcom zadostili. Kar delajo sami, tega bi še terpeti ne smeli, ko bi pri abotnih poslih kaj tacega ugleдали. — Kakor nalaš napeljujejo starši otroke na mnogotere hudobije, laži, tatvine itd. ako se njih napčnostim in napakam, njih zvito umišljenim in po hinavski razodevanim lažem, naj si so ali v norčii ali v sili, vpričo njih posmehujejo in jih hvalijo, kako umni, ali kakor pravijo, kako brihtni da so; in če jih tudi grajajo, jih grajajo le na videz, tako, da vendar z obličjem in z besedo svoje dopadajenje nad njimi razodevajo. — Ali ne učé starši grobosti in nepriljudnosti otrok, če jim pusté, da poslom in drugim ljudem odgovarjajo, zabavljajo, jezikajo, kakor jih je volja? — Ali ne učé starši otrok neusmiljenosti do živali in tudi do ljudi, če jim pusté z igračami, s psi in mačkami gerdo delati? Namest da bi starši slabe lastnosti otrok, ktere ti, igraje se, ali drugač razodevajo, zatirali in zaduševali, jih le še dražijo, redé in množé, ker na nje molčé, ali jih s hvalo in dopadajenjem podpirajo, ter jih v njih in tudi v svojo lastno nesrečo pospehujejo. Starši naj se s tem nikar ne izgovarjajo: saj otrok še ne ve, kaj dela, saj je le posel, komur jeziká, saj je le neumna žival, s ktero gerdo dela itd. Res je, zdaj morebiti še ne ve, kaj dela, pa se učí, in česar se majhen učí, bo znal tudi odrašen, ter bo staršem, da bi pač tako ne bilo! britko in grenko napival in presedal.

jeza

bari
golj fijeneprijetni
nolji

4. Žaljenje sramožljivosti.

Neodpustljiv pregrešek v izrejevanji je nadalje podkopovanje in žaljenje sramožljivosti otrok. Sramožljivost, ta preobčutni in prenježni cvet nesumne mladosti, se nikoli dosti ne varje. Zato vene in usiha kakor cvetlica, katero mraz, viharji in mnogotera červad podkopujejo. V ubozih hišah je revšina, v premožnih in gosposkih pa nesrečna posvetna šega kriva, da otroci med seboj, ali pa odrašeni vpričo njih niso dovolj pošteno in sramožljivo oblečeni in zakriti. To pa v otrocih nevarno in škodljivo radovidnost vnema in budi, da gledajo kaj, kar jim spočenja slabe, umazane misli, katerih se, kadar so se v njih nekako ukoreninile, pozneje več znebiti ne morejo, ali pa le prav težko. Sramožljivost otrok se tudi podkopuje in v nevarnost postavlja, kadar se otroci ali pa odrašeni vpričo njih oblačijo ali slačijo, še bolj pa s tem, ako skupej spé, velikrat celó oba spola v tisti spavnici, ali pa še v eni in tisti postelji. Kolikrat pohušujejo in zapeljujejo z nezapopadljivo nemarnostjo starši samí svoje otroke, z nečimerno pretvezo, da otroci spé, ali pa da tega, kar se pričo njih godí ali govóri, ne vidijo, ne slišijo in ne umó! Velikrat starši v pogovorih seboj ali pa z drugimi — če tudi ne vselej iz hudobne volje — nedolžno sramožljivost otrok podkopavajo. Otroci poslušajo tako pogovore, in če jim je le nekoliko um izbujen, jih tudi v spominu ohranijo, potem jih premišljujejo, in če jih ne umejo, tudi poprašujejo, posebno odrašene, kateri jim z nesametnim, neprilicnim ali celó hudovoljnim odgo-

varjanjem povedo to, česar bi otroci nikdar ne smeli vediti. Če že radovoljni, pa nespodobni in nesramni pogovori po besedah sv. Paula (1. Kor. 15, 33.) lepo zadržanje kazé, če so že besede dvojnega pomena, katerim se odrašeni vpričo otrok posmehujejo, in ti ne vedó, zakaj se jim smeja, velikrat še bolj nevarne, ker jih otroci premišlujejo, in bi radi zvedli, kaj da pomenijo, iz tega lahko sklepajo starši, kateri take in enake pogóvore in besede v svoji hiši in pri svoji družini terpé, kako oster odgovor jih zato enkrat pri neskončno pravični in tanki sodbi Božji čaka. Starši bi imeli za nedolžnost otrok skerbeti, in jih hraniti v srečni nevednosti, v katero je Bog po svoji modri previdnosti otroke in prvo mladost postavil, kakor prva dva človeka, dokler nista bila okusila drevesa spoznanja dobrega in hudega (1. Moz. 2, 17, 25, 3, 11.), pa ravno starši po svoji kaznjivi zanikernosti pohujšajo otroke, ali pa so krivi, da jih hudobni, divji in nesramni ljudje pohujšujejo! Ali se ne obračajo lahko ravno na take starše Jezusove besede: „*Ne dajajte svetega psom in ne pokladajte biserov svinjam.*“? (Mat. 7, 6.) Kar Jezus žuga tistim, kateri enega malih pohujšajo, zadeva posebno že pohujšljive starše, „*bolje bi jim bilo, da bi se jim obesil mlinsk kamen na vrat, in bi se potopili v globočino morja.*“ (Mat. 18, 6.)

Celó neversk pesnik, kateri kakor drugi njegovega plemena, v besedah ni bil kaj sramožljiv, pravi, da moramo z mladostjo previdni biti, in njeno nedolžnost kakor kako sveto stvar spoštovati in častiti, in nobena nespodobna beseda, nobena nespodobna reč ne sme priti v hišo, v kateri otroci stanujejo. Ali ne sramotí to kristjanov, da je celó neverec v tej

reči bolje mislil in pa za nedolžnost otrok bolj skerb-
 bel, kakor pa, žalibog, marsikdo izmed kristjanov?
 O starši, skerbite, skerbite za sramožljivost in ne-
 dolžnost svojih otročičev, ako hočete boljši zarod
 imeti! Kakor vertnar cvetlice mraza in severja var-
 je, varite tudi vi svoje otroke pohujšanja, zakaj po-
 hujšanje je tisti merzli sever, kateri sramožljivost
 smodi in ji angelsko cvetje nedolžnosti osipa.
 Odvracajte in odganjajte od njih nesramne ljudi obo-
 jega spola, kateri, enaki škodljivim metuljem in ger-
 dim gosencam, nedolžnost objedajo, čistost s pajče-
 vino prepredajo, ter iz rodovitnih vertov goličave
 in iz lepih krajev žalostne pušave narejajo! Od kod
 je to, da otroci na paši, po skednih in skrivnih ko-
 tih uganjajo hudobije, od katerih le ziniti me Bog
 vari? Od kod je to, da odrašeni mladenči in dekliči
 po noči in po dnevu v besedi in v djanji delajo ne-
 sramnosti, kakor bi imeli čistost in devištvo na pro-
 daj, in bi komej, čakali, znebiti se ji? Ah večjidel,
 ako ne vselej od tod, ker starši nedolžnosti svojih
 otrok dovolj ne varjejo, pa tudi od tod, ker starši
 zakonske čistosti ne poznajo, in je po vrednosti ne
 spoštujejo. Kakor volk le volka rodi, tako rodé
 nečisti starši le nečiste otroke, kateri velikrat še
 hujše ravnajo, ako jim Bog posebnega daru zderž-
 nosti ne dá. Starši, živite torej čisto po svojem
 stanu in skerbite za sramožljivost in nedolžnost svo-
 jih otrok, in Božji blagoslov, ki svet zapuša, se bo
 v obilnosti zopet povernil!

5. Odvracanje otrok od šole in zanemarjanje šolskega nauka.

Gorečim duhovnim in skerbnim učenikom poseb-
 no na kmetih dela veliko žalost in bridkost, otrokom

pa tudi neizrekljivo škodo tudi to, da starši, pozabivši svojo sveto dolžnost, svojih za šolo pripravnih in pa nauka silno potrebnih otrok ali celó v šolo ne pošiljajo, ali jih pa še prezgodaj popolnoma iz šole vzamejo in doma obderžé. Govorili smo že od tega, kako je prav za prav staršev sveta in poglavitna dolžnost otroke v potrebnih in koristnih znanostih podučevati. Ker je pa staršem težko ali celó nemogoče popolnoma to dolžnost spolnovati, zato jim jo javne ali očitne šole znamenito polajšajo, také da, razun skerbne čuječnosti nad otroci, v tem skoro nič nimajo opraviti. Veliko krivico delajo torej starši otrokom, ako jim dobroto šol iz kterega koli malovrednega vzroka kratijo, mnogotero izgovarjaje se. In kateri so taki malovredni izgovori? Naj neumniši izgovor, kateri se pogostoma sliši, je ta, ko starši pravijo, da samí tudi niso v šolo hodili, pa venderle in morebiti še nekako srečno in zadovoljno živé, da so tudi starosti učakali itd. O slepi taki starši! Kako neumni in abotni da so taki izgovori, vsak lahko ve. Pomisliti je pa še to, da so se časi in tudi ljudje premenili in poslabšali, da so se s tem nevarnosti za izveličanje pa tudi druge potrebe ljudi silno pomnožile, in da je torej sedaj bolj obširno podučenje v mnogoterih znanostih in vednostih veliko bolj potrebno, kakor pa nekdaj. — Nekteri svojim otrokom v šolo ne pušajo zato, ker pravijo, da jih potrebujejo za pašo, za pestvanje ali za druge dela domá in na polji, da se morajo že zdaj dela privatiti in si kaj prislužiti itd. Takó morajo ubogi otroci, kateri bi se še radi kaj učili, iz šole ostati. Ali škoda, ktera za otroke na duši in tudi v časnem oziru iz tega izhaja, je gotovo še veliko večja, ka-

kor pa dobiček, kterega imajo starši od njih še slabih moči in malo pomenljivih del za dom. Molčim pa od nevarnosti za dušo, nedolžnost in sramožljivost otrok, v kateri so velikrat doma, na polji ali drugej pri delavcih, in na paši pri živini z drugimi hudobnimi otroci. Memo tega je na kmetih skoro povsod, kjer je le mogoče, šola tako vravnana, da so posebno poleti le take ure za nauk v šoli odločene, da otroci lahko po šoli še domače opavila opravljajo, živino pasejo itd. — Toliko bolj škodljivo za otroke, zamudno pa in nadležno za učenika je še to, ako starši otroke le kterikrat in pa neporedoma v šolo pošiljajo. Iz samih koscov se nikol ne more cela reč lepó zložiti. Pa tudi otroci veselje in pripravnost do učenja čedalje bolj zgubljajo s tem, ker vidijo, da tistih otrok, kateri v šolo pridno hodijo, ne morejo dohajati. Da bi pa poznej, kadar so že odrastli, zamujeno popravili, le malokomu v misel pride; pa če mu tudi v misel pride in bi to, kar je zamudil, rad popravil, velikrat priložnosti nima. — Ker na dalje otroci v svoji prvi mladosti vidijo, kakó malo da je staršem ležeče na tem, ali se kaj naučé ali ne, so sčasoma popolnoma vnemarni za nauk, in ta vnemarnost jih vklenjene imá še, kadar so odrastli, in ker na to še notranji in vnanji zadržki pritisnejo, nimajo potem tudi do pridig in do keršanskega nauka nobenega veselja. Če otroci celó pridno v šolo hodijo, pa se ne napeljujejo, da bi to, kar so slišali, premišljevali in v spominu ohranili, ne zajemajo pozneje iz pridig in keršanskih naukov tistega prida in dobička, kterega zajemajo taki, kateri so bili napeljevani to, kar so slišali, tudi premišljevati in v spominu ohraniti. Tako gre pri naj

boljši volji zanje velik del Božje besede v zgubo in nasledke prve zamude čutijo v svojo lastno nesrečo vse svoje žive dni. Življenjepisje večjidel vseh hudodelnikov ali sicer malopridnih in porednih potepuhov nas uči, kako grenak sad da rodi nevednost, ktera izvira iz zanemarjanja šol. Starši so velikrat krivi tega, in oster odgovor jih čaka pred sodnim stolom Božjim, ker so šolo ali popolnoma zanemarjali ali pa se ji že celó ustavljali, ter so tako otrokom, ki so v nevednosti izrastli, podlago njih dušne in telesne, časne in večne nesreče položili. Včasih, ali malokdaj, spoznajo nekteri svoj žalostni stan, ktereга jim je njih nevednost kriva, in svojim že davno umerlim staršem ne morejo odpušiti, ker jih niso prav v šolo pošiljali. Marsikdo, vidši, koliko da mu manjka, ker brati in pa pisati ne zna, je že rekel, da bi rad polovico premoženja, ali pa še več dal, da bi se le brati in pisati naučil, kar bi mu v časnem in večnem oziru toliko koristilo in pomagalo. Res neizrekljiva žalost za duhovna je, viditi, kako vse njegovo opominjanje pri zanikernih starših nič ne pomaga, ali pa le prav malo, in ti prav hudobno in terdovratno sreči lastnih otrok nasproti delajo, viditi, kako bi skoro vsak teden treba bilo, deželsko gosposko na pomoč klicati, ter starše in otroke k spolnovanju njih dolžnosti siliti. Ali si moremo pač kaj bolj nespametnega misliti, kakor je reven berač, ki se mora siliti, celó s kaznijo siliti, da naj ponujane mu darove vzame?! Spredej že smo grajali nektere starše in rekli, kako škodljivo je to za otroke, ako staršem ni nič mar, ali in kako se njih otroci kaj v šoli učé, ali in koliko da so kaj od nauka v cerkvi in v šoli domu prinesli.

Kako bi otroci gorečnost in veselja do učenja imeli, če vidijo, da staršem ni nič na tem ležeče? Kar staršev ne mika, to tudi otrok ne, in kar se staršem imenitno ne zdi, kako bi se otrokom zdelo?

6. Zanemarjanje potrebne čuječnosti nad otroci.

Še drug pregrešek, kateri pogostoma vse učenje in izrejevanje v nič deva, je tudi pomanjkanje vedne čuječnosti staršev nad otroci. Ze gredé v šolo in iz šole in tudi sicer veliko otrok po ulicah in po cestah klati, ali pa po družih hišah, skrivnih kotih, skednjih in drugej potepa in potika. Ne vem, kaj otrokom bolj škodje, prvo ali drugo. To pa vem, da ne tu ne tam ne vidijo, ne slišijo in ne počenjajo veliko pridnega in pravega. Po ulicah in cestah zgubljujejo otroci od dne do dne bolj tiho otročnost, krotkost in sramožljivost, kar jih toliko ljubeznjive dela, vsvojujejo si pa neko prešernost, derznost, prepirljivost in druge take in enake hudobije. Majhni že se sujejo, mečejo in pretepajo, in česar se majhni učé, bodo znali tudi odrašeni. Upijejo, razsajajo in kriče, kakor divjaki, in tako mora še toliko krotak in pohleven otrok obdivjati. Tu slišijo hudobne pogovore, sirovo preklinjanje, in kar slišijo, se tudi naučé, ker skušnja nam priča, da marsikteri paglovec zna bolj kleti, kakor pa moliti. Pripovedujejo si eden drugemu malopridne zvijače, golgfije in druge hudobije; kar enemu v misel ne pride, pride drugemu, takim besedam se posmehujejo, hvalijo malopridneže, in jih v prvi priložnosti tudi sami posnemajo. Sv. Avguštin nam v svoji ponižni odkritoserčnosti pripoveduje, kakó zelo da ga je bila tovaršija s hudobnimi pajdaši

spridila. Hvalili so se s tem, kar so hudobnega storili, pa tudi s tem, česar niso storili, in Augustin se je vdeležval njih hudobij, ne zavoljo lastne spridenosti, temuč iz napčne sramožljivosti, da bi se mu hudobni tovarši ne posmehovali. — Otroci, kateri takó okoli tavajo, in se s hudobnimi sem ter tje klatijo, so res zbegane in razkropljene ovce brez pastirja. „*Moje ovce so se razkropile,*“ govori Bog po preroku, *ker niso imele pastirja, in bile so v plen in rop divjih zveri. Po vseh gorah in višjih gričih se klatijo moje čede; čede moje so razkropljene po vsi zemlji, in nikogar ni, ki bi jih iskal, ni ga, pravim, kdor bi za nje skerbel.*“ (Eceh. 34, 5, 6.) Še bolj žalostno in zoperno je, viditi, ako celó dekličiči, ki so bolj tihe in krotke nature, divje vpitje in razsajanje fantičev poslušajo in gledajo, dopadajenje na tem imajo, ali pa se še celó z njimi pulijo, tergajo in ravsajo, kar je žalostno znamenje, kakó prešérne in derzne vlačuge da bodo enkrat.

Pa ne le po ulicah in cestah so otroci v veliki nevarnosti, ktere morajo starši zmeraj od otrok odvracati, temuč tudi po skrivnih kotih, po hišah in družih hramih se velikrat strašne hudobije godé in nedolžni otroci zapeljujejo in pa pohujšujejo. Gorje otrokom, kateri se zavoditi pusté tje, kamor okó neskerbnih staršev le malo kdaj pogleda!

Žalostna nesreča je za starše tudi to, ako morajo zavoljo revšine in pomanjkanja svoje v dobrem ne še vterjene in tako lahko zapeljive otroke zgodej majhne še v službo dati, ali jih še celó deleč od sebe v druge kraje poslati, kjer živé in rastejo brez vse skerbí, ali še pri živini po pašnikih celó delj brez vse Božje službe in brez vsega poduka, kjer

jih morebiti samota, lenoba, pohajanje in iz tega izvirajoči dolgčas same na sebi zapeljuje. Dobri starši torej rajše stradajo, rajše si od lastnih ust marsikteri grizljaj pritergajo in ga otrokom dajo, kakor pa da bi jih v nevarnost v druge hiše ali celo ptuje vnanje kraje pahnili.

Silno škodljivo je tudi otrokom, ako starši po svetih krajih, v cerkvi nad njimi ne čujejo, ker v tem primerljivi uganjajo otroci pred altarjem, kjer jim je po navadi prostor odločen, mnoge nerodnosti, zapeljujejo in pohujšujejo s pogovarjanjem, smejanjem, oziranjem, gnetenjem itd. druge otroke, motijo odraščene v molitvi in so jim v spotikljej, ali pa se drugod, postavim po zvoniku, ali celo zunaj cerkve potikajo in nerodnosti uganjajo. Kadar odrastejo, kako se bodo v cerkvi lepó obnašali, ako so že majhni vse spoštovanje in ves strah do vpričnosti Božje in do svetih skrivnosti od sebe otesli? Ko bi Jezus dandanašnji vidoma v naše cerkve prišel, ali bi ne iztepel po vsi pravici marsikterega otroka iz njih, kakor nekdanj barantavce iz Jeruzalemskega templjna? Res taki razuzdani mladi neverniki niso vredni biti tako blizo svetišča, kjer imajo samó dobri in pobožni ljudje svoj prostor, (Ps. 14, 1 — 3.) in veliko bolje bi bilo, ko bi domá ostali, da bi toliko ne grešili, družih ne pohujševali, in jim mnogih skerbí za prihodnost ne delali. Če torej učenika druge opravila zadržujejo, da ne more med Božjo službo čuti nad otroci, in če ni tudi drug pameten mož zató postavljen, imajo keršanski starši svoje otroke rajše pri sebi, in jih tudi gredé v cerkev in iz cerkve seboj vodijo, da jih tudi po potu varujejo prevelike razmišljenosti in družih nerodnosti, ktere se

nikoli ne spodobijo, naj manj pa še pred Božjo službo ali pa po njej.

Če ima zanemarjenje in opušenje potrebne skerbí in čuječnosti že pri otrocih žalostne in strašne nasledke, koliko bolj žalostne in strašne nasledke ima táko zanemarjenje in opušenje še le pri mladosti, ktera doraša, in v kateri se nove strasti izbujajo! Kdo bi si mislil, da zamorejo starši v miru biti, ko se njih odrašeni sinovi in njih odrašene hčeri po nevarnostih in slabih tovaršijah okoli klatijo, Božji čas posebno še ob nedeljah in praznikih s popivanjem, igranjem, plesanjem in drugimi nerodnostmi zapravljajo, in se potem, kadar so že ves Božji dan s pregrehami in hudobijami pognali, še do pol noči ali celó do družega jutra hudobno in nesramno potepajo in vlačugajo. Ako zvečer kakega živinčeta ni bilo domu, kakó so v skerbeh, kakó letajo čez rov in kol, čez germ in stern, tako dolgo, da ga dobé; njih sinov pa zvečer ni domu, in oni nič ne porajtajo na to. Starši vedó, da se njih hčeri po plesih s slabimi in vinjenimi potepuhi okoli klatijo, in se zato še ne zmenijo ne. Oni slišijo, kakó zapeljivci okoli njih hiš o polnoči kakor černi krokarji krokajo, in jim očitno kličejo: dajte nam svoje hčeri, da jih spačimo, oskrunimo in jim z njih devištvom tudi dušo umorimo! — starši to slišijo, pravim, pa spé brez skerbí, in ne pogledajo v spavnico svojih otrok, varovati jih dušnih tolovajev in peklenških služabnikov. O malopridni taki starši, ki spé v tem, ko „*hudič kakor rjoveč lev okoli hodi in iše, koga bi požerl!*“ (1. Peter 5, 8.) V tem, ko oni spé, pride sovražnik in seje ljuliko med pšenico. (Mat. 13, 24 — 28.) Tatovom in roparjem duri zapérajó in

zapahujejo, ali roparji vse drugi in veliko bolj nevarni prihajajo v hišo, kadar jih je volja. Hleve zapérajó z vso skerbjo, da bi jim kako živinče ne ušlo, ali potepenim in neugnanim sinovom so vrata vso noč na stežaj in do kraja odperte! Gorje takim staršem, kateri bolj skerbé za živino, kakor pa za otroke, kateri se tatov varjejo, zapeljivcov svoje družine pa ne! Divje zverine, serdití levi in volkovi imajo saj natorno ljubezen do svojih mladičev in jih branijo z nevarnostjo lastnega življenja, celó boječa koklja zbira pišeta pod svoje peruti, kadar je skopec blizo, (Mat. 23, 37.) ljubezen ji daje moč in serčnost; in kdo bi verjel, da so taki keršanski starši, ktere celó divje zverine po pušavi in koklje po dvoriših v ljubezni, čuječnosti in skerbi za mlade prekosé in osramoté, ki spé v tem, ko njih sinovi z divjaki tulijo, in se njih hčeri z derečimi volkovi v ovčjih kožah pečajo?! (Mat. 7, 15.)

7. Napčno kaznovanje.

Ali vsi starši niso takó slepi in zanikerni. Še so skerbni očetje in skerbne matere, katerim je prava izreja otrok zares pri sercu, in imajo zato svoje otroke v strahu. Ali Bogu bodi potoženo, taki zgrešé velikrat z naj boljšo voljo svoj cilj in konec ter pravo pot, ker ne vedó prave mere in nimajo nobene primere v kaznovanji. Nekteri kaznujejo premnogokrat in pa preostro. Taki ne delajo nikakega razločka med pregreški in napčnostmi otrok, ter kaznujejo kako neprevidnost, postavim: če jim otroci kako posodo ali steklo ubijejo, ravno tako ostro, kakor pa premišljeno hudobijo, postavim: laž, terdovratno tajeenje, kljubevanje, upornost itd. ko je

v prvem primerljeji že dovelj, ako jih prijazno, drugič ali tretjič pa bolj resnobno svaré in po okolišinah tudi nekoliko kaznujejo. Po takem napčnem kaznovanji otroci nikoli ne spoznajo razločka med pregreški, kateri izvirajo iz prenagljenja in pozabljivosti, in pa med dobro prevdarjenimi pregrehami, ktere izvirajo iz hudobne volje. Ker jih starši zavoljo prvih in družih enako strahujejo, merijo tudi otroci perve in druge z enako mero. Ako so pa otroci količkaj pametni, lahko spoznajo, da kako posodo ali steklo ubiti, ni ravno posebno velik greh, in ker so jih starši zavoljo tega ravno takó kaznovali, kakor zavoljo premišljenih grehov, in mislijo, da tudi premišljeni grehi, kateri iz hudobne volje izhajajo, niso nič posebnega. Nekteri starši so pa še tako nespametni, da svoje otroke zavoljo kake škode, ktero so jim iz nepaznosti ali pozabljivši storili, bolj ostro kaznujejo, kakor pa zavoljo premišljenih hudobij. Od tod pa pride, da se otroci bolj bojé, kako škodo staršem narediti, kakor pa z grehom Boga razžaliti. Ali ni torej tako kaznovanje narobe in pa napčno kaznovanje?

Starši morajo, se ve da, kazen poostriti, ako je pregrešek otrok večji, ali če so ga že večkrat ponovili. Ako pa starši zavoljo malih pregreškov in že prec prvič otroke z vso ostrostjo kaznujejo, kako jih bodo kaznovali pa potem, če so pregreški večji, ali če so jih že večkrat storili? Tudi ima prevelika ostrost do boječih otrok, s kterimi se mora bolj mehko v caker hoditi, še ta škodljivi nasledek, da iz zgolj strahu pred kaznijo lažejo in pregrešek tajé, ker vedo, da jih zavoljo njega neprimerno huda kazen čaka. Starši tudi napčno kaznujejo,

ako otroka zavoljo pregreška, ktereга jim je odkritoserčno in s kesanjem povedal, ravno tako ostro kaznujejo, kakor pa zavoljo pregreška, ktereга jim je terdovratno tajil. V prvem primerljeji, če jim je namreč otrok svoj pregrešek odkritoserčno spoznal, bi mu imeli starši prvi ali drugikrat kaznen popolnoma spregledati, ali ga saj menj kaznovati.

Če nadalje starši otroke pregostoma kaznujejo, če tako rekoč vsak dan šiba poje, zgubi s časoma kaznen vso svojo moč. Otroci se je privadijo, kakor vsakdanjega kruha, in se za njo nič kaj ne zmenijo, ker se je ne bojé in že naprej vedó, da se že, kakor pravijo, šiba móci, in tolažijo se s tem, da bodo tudi zdaj preterpeli, kar so že tolikrat. Človek se sčasoma privadi vsakdanjih britkosti, in je do njih neobčutljiv, kakor tudi do vsakdanjih dobrot. Tako se privadijo tudi otroci vsakdanjega kaznovanja, in njih serce počasi popolnoma oterpne. Velikrat je že dovolj, če starši otroka le osorno pogledajo, ali če mu njegov pregrešek očitajo, ali če mu kosila, predjužnika, male južine ali kake druge jedí ne dajo, če mu igrati ne puste ali mu kako drugo radovanje odrečejo, velikrat, pravim, je že to dovolj in zdatno, preden ga bolj po ostrosti kaznujejo.

promalo
Krit
Nekteri starši pa kaznujejo premalokrat in premehko. Taki svojim otrokom skozi perste gledajo in šiba se jim smili, ali pa če tudi tepejo, bi rajše sebe topli, kot ótroka, in mali paglovec se na videz zvija in upije, kakor bi ga, Bog ve, kako bolelo, skrivej se pa smeja priprostim staršem, kateri njegovemu upitju verjamejo. Velikrat si pa tak mlad hudobnež, zvita buča, misli: če zdaj ne upijem, me bodo pa drugikrat še ostreje kaznovali

in pa huje topli. Velikrat že smo rekli, da so nekateri pregreški taki, da se morajo ostreje kaznovati; nekateri starši so pa toliko mehki, da šiba bolj njih boli in skli, kakor pa otroka, ki je vreden ostrega kaznovanja. Tako usmiljenje in prizanašanje o nepravem času otrok vidi, in poln zvijač si vé to slabost staršev v svoj prid obrniti. Pa tudi napčno je in kaže, kako slabi so starši, ako zmeraj le žugajo in grozé otrokom: „bom te!“ pa ga vendar ne kaznujejo po vrednosti. Namest da bi se otroci tacega žuganja in grozenja bali, se mu le posmehujejo, ker dobro vedó, da je z žuganjem in grozenjem že vse opravljeno, in da jim ni nobena prava resnica. Tako žuganje otroka le še bolj pohujša in poslabša, ker se mu pregrešek, ktereга starši ne kaznujejo, zato majhen zdi.

Premehki so tudi starši, kateri večkrat ponavljane pregreške otrok zmeraj enako kaznujejo, in kazni po primeri in potrebi ne zostré. Otroci si po tem takem mislijo, da kazen ni družega, kakor nekako nadomestilo in povračilo za greh. S takim kaznovanjem gre torej poglobitvi namen kazni, ki je poboljšanje otrokovo, v zgubo. Premehki so tudi starši, kateri imajo za vsak pregrešek že odločeno kazen, kakor imajo tergovci za svojo robo že določeno ceno, brez ozira na to, da je, postavim, terdovratno tajeje tudi večje kazni vredno. Premehki so zadnjič tisti starši, kateri z ravno tisto kaznijo opravijo tudi takrat, kadar se jim otroci ustavljajo, ali jim uiti skušajo, ali kadar staršem kljubujejo in se jim še posmehujejo, kakor bi jih kaznovanje ravno kaj ne bolelo, in se s hudobnim vedenjem

jih torej bolj terpi in tudi poznej tako kmalo ne pozabi.

s starši nekako skušajo, kdo da se bo popred naveličal, kaznovavec ali pa kaznovanec, kadar se, čeravno so bili prav občutno kaznovani, na vso moč prizadevajo bolečine prikriti, na mest da bi milosti prosili in poboljšanje obetal in zadnjič, kadar po prestani kazni togoto in nevoljo s kljubnim molčanjem ali z nespodobnim odgovarjanjem razodevajo, namest da bi staršev zahvalili za kazen, na kar morajo modri starši svoje otroke privaditi, ker kazen je dobrota za otroke. V vseh teh do zdaj naštevanih primerljajih morajo starši brez milosti ostro kaznovati, ako hočejo večjim hudobijam v okom priti.

Na dalje starši ne kaznujejo prav, če je ostrost pregrešku tudi primerna, če pa kaznujejo v jezi, togoti in divjem serdu, da se vsi tresejo. Velikrat zraven še preklinjajo in se roté, kaznjive otroke gerdo zmirjajo in jih z nespodobnimi primki obkladajo. Tako vedenje staršev otrok ne poboljša. S takim govorjenjem dajajo starši otrokom slab izgled, zgubljajo veljavo in ljubezen pri njih, in jih le v jezo dražijo in napeljujejo. Otroci se učé v svojo lastno nesrečo preklinjati, in kazni nimajo več za potrebno pokorilo za greh, ktero jim ljubezen staršev, nerada sicer, pa primorana naklanja, ampak le za nasledek obdivjanih strastnih staršev, kateri svojo jezo nad njimi hladé. Ker pa otroci vidijo starše tako zlobne, togotne in serdite, menijo, da imajo pravico ustavljati se jim, in jim enako z enakim vračevati. Otroci se potem tudi sami togoté in jezé, in namen kaznovanja se ni dosegel, temuž zleg se je s tem le še pomnožil. Z grehom in pa pohujšanjem se pač nikdo ne poboljša. Kdor hoče druge

izrejevati, učiti in modriti, mora biti sam lepo izrejen, učen in moder, in kdor hoče pregreham družih v okom priti, ne sme ravno tisti hip delati pregreh, ktere so veliko bolj kaznovanja vredne, kakor so te, ktere kaznuje. Zares žalostno je, ako si tako nespametno kaznovan otrok nekako prisiljen želi, naj bi močnejši kdo očeta ali mater ravno tako hudo — zares po zasluženju kaznoval, ali pa naj bi bila oče ali mati že davno mrtva! Torej opominja sv. Paul: *Vi očetje, nikar ne dražite svojih otrok k jezi, temuč izrečajte jih v podučeni in svarjeni Gospodovem!*“ (Efež. 6, 4.) „*Očetje, nikar ne dražite svojih otrok k serdu, da jim serce ne upade!*“ (Kol. 3, 21.) Res je, pametni starši ne morejo in ne smejo zavoljo pregreh in hudobij otrok ravnoteri in vnémarni biti, in so ginjeni in nejevoljni v sercu, pa vendar ne smejo nikoli strahovati v prvi jezi in togoti, temuč morajo čakati, da se jim jeza in togota vleže, in potem naj še le kaznujejo mirno in pa s premislikom, da otroci ne pripisujejo kaznovanja jezi staršev, ampak le njih blagoželjnosti in ljubezni. Tudi otrokom se mora čas dati, da prav spoznajo svoj pregrešek in razvidijo, da so kazni vredni. Torej jim modri starši z resnobno besedo, pa vendar z ljubeznijo storjeno krivico poprej pred oči postavljajo, in jim z žalostjo v obrazu in z ginljivo besedo napovedujejo, da so primorani, kaznovati jih. Tudi je prav, ne prec na to kazni jim nakloniti, ampak čakati nekoliko, do večera ali še celó do družega jutra, da otrok ta čas svojo kaznjivost premisli. Strah pred napovedano kaznijo pa tudi kazen s pridom ostrí, ker otrok bolečine že nekako naprej čuti, jih torej delj terpi in tudi poznej tako kmalo ne pozabi.

Poslednjič tudi neizrečeno napčno ravnajo starši, kateri otroka z žuganjem in grozenjem silijo, naj bi povedal ali obstal kak pregrešek, kterega morebiti še kriv ni, ali pa, če ga iz samega natolcovanja in sumljenja, da je to in to storil, ako tudi prepričani niso, tako rekoč tje v en dan strahujejo, češ: saj ga ne tepem zastonj, če tudi zdaj ni kriv, je pa drugikrat. V prvem primerljeji hočejo s strahom, morebiti še s šibo otroka, prisiliti, naj bi se sam čez se lagal, in se morebiti tudi res laže, ker si misli, da morebiti kazen ne bo hujša, morebiti bo še manja, kakor je pa tako mučno preiskovanje in pezanje. In tako zgubi sčasoma otrok vse čutilo za čast in pa poštenje, ktero, če se prav vodi, otroka zmeraj k dobremu priganja. V drugem primerljeji pa zgubi otrok spoštovanje in ljubezen do staršev, kateri ga, če kriv ni, po krivici strahujejo, in kazen, ktere je drugikrat zares vreden, se mu bo, kakor poprejšnja, krivična zdela, in svoj namen, ki je boljšanje otroka, bo zgubila. Velika napčnost v izrejevanji je torej ta, ako starši otroka zavoljo negotovega pregreška terdo imajo, tudi zato, ker ima lahko otrok svoje starše za lažnike, ako namreč starši pravijo, da dobro vedo, ali celó da so ga vidili, da je to ali to storil, in otrok je morebiti nedolžen. V dvomljivih primerljelih, kjer se ne ve, ali je otrok kriv ali ne, je zmeraj bolje, otroka brez kazni pustiti, in mu samo zažugati, da ga bodo, če zvedó, ostro kaznovali, kakor pa nedolžnega z nezasluženo kaznijo v jezo spravljati. Če je bilo natolcovanje in sumljenje zares uterjeno, bo otrok vesel, da jo je zdaj še unesel, resnobno zažuganje pa ga bo ostrašilo, da ne bo več storil tega, kar je zdaj staršem še pri-

kril, toliko bolj, ker si lahko misli, če kaj takega še stori, in se potem zve, da bo toliko ostreje kaznovan.

8. Slepa enostranost (strančnost).

Poglaviten pregrešek nekterih staršev je tudi očitna enostranost do nekterih svojih otrok, ker jim nezasluženo in pa neprimerno ljubezen ali zopernost skazujejo. Prav po natori je, da ne morejo z vsemi zmeraj in enako zadovoljni biti. Tiste, se ve, da bolj ljubijo in jim o pravih priložnostih tudi svojo ljubezen bolj v djanji skazujejo, kateri so bolj pridni, ubogljivi, kateri se raje učé in lepše obnašajo, kakor pa tiste, kateri so zanikerni, nepokorni in malopridnega obnašanja. To ni enostranost, temuč je le pravično ravnanje staršev, kateri po vrednosti ali nevrednosti svoje otroke plačujejo ali kaznujejo. Če bi pa starši pri takem ravnanji ne gledali na čednosti ali nečednosti otrok, ampak le na kake naključbine okolišine, to bi bilo enostranost, ktera neizrekljivo škodje otrokom, ktere starši neprimerno ali nad zasluženje povzdigujejo, ali pa krivično grajajo in zanemarjajo. Otroci, ktere starši po svoji volji brez vzroka in nad zasluženje povzdigujejo, se kar lahko in pa naglo napihnejo in prevzamejo, ter prezirajo in zaničujejo svoje druge brate in sestre, in menijo, da jim smejo zapovedovati. Nasproti pa zgubé po krivici in nezasluženji zanemarjani otroci ljubezen in spoštovanje do staršev, zavidajo svoje nad zasluženje povzdigovane brate in sestre, so jim nevošljivi, ali jih pa še celó sovražijo. Znano je dovolj, kako žalostne

nasledke je imela večja ljubezen Rebeke do Jakoba kakor do Ezava, in pa koliko žalosti in britkosti je to delalo staršem, pa tudi Jakobu, kateri je mogel zato iz očetove hiše bežati, in kako dolgo sovraštvo in maševanje do Jakoka se je bilo v že memo tega divjem Ezavu spočelo in vnelo. (1. Moz. 27.) Tudi vemo, kaj so vse počenjali Jožefovi bratje ž njim zavoljo pisane suk-nje, katero mu je bil oče naredil v znamenje svoje večje ljubezni. V koliko hudobij je bilo to brate zapeljalo! (1. Moz. 37.) Kolikrat zapeljejo nespametne starše prav majhne čednosti otrok, velikrat celó resnični pregreški, da jim svojo ljubezen na čudno vižo slepo skazujejo, in s tem druge, morebiti boljše otroke žalé, postavim zato, ker so bolj živi, lepše rasti, lepšega života, ali ker so bolj snadni, bistroumni, zviti, ali ker se jim znajo bolje prilizovati in prikupiti itd. Kolika nespamet je to, ako — ne gledé na drugo obnašanje — oče posebno sinove, in nečimerna mati hčerí rajše ima in jih bolj ljubi, oba pa se nekako skušata, kdo izmed nju da bo svojim ljubljencom več veselja in pa družih nepotrebnih rečí naklonil in napravil! Strašne neusmiljenosti pa so starši krivi, ako na životu spačenega ali drugač pohabljenega, slaboumnega ali topega otroka iz ljubezni drugim otrokom skazovane izklepajo in ga zanemarjajo, ali pa še celó s takim dvakrat milovanja vrednim revčikom gerdo ravnajo.

Poslednjič je *enostranost* očmov in mačeh do pasterkov in pasterkenj od nekđaj že znana, posebno pa še *enostranost* mačeh, katerih se je celó gerdivno imé „*pisana mati*“ prijelo. Le malokđaj so

očmi in mačehe svojim pasterkom in pasterknjam dobri starši ali toliko večje hvale so ti vredni. Mačeha, ktera se ne véde po mačehno, ktera z otroci svojega moža ljubeznjivo ravna, da sirotljeji ložeje pozabijo svoje matere, ktera že v grobu spi, taka mačeha je pač blaga žena, kakor je nasproti navadna mačeha za dušo in telo pasterkov in pasterkenj velika nesreča. Kako pač mora otroke boleti vsakdanja žalostna skušnja, ko vidijo, da jih njih nova mati ne ljubi takó, kakor jih je ljubila poprejšnja, da si celo prizadeva, krivo toževaje jih, očetovo ljubezen od njih odverniti in svojim lastnim otrokom nakloniti!

9. Nasprotno ravnanje.

Napaka, ktera vse izrejevanje že naprej popolnoma nemogoče dela, je nasprotno ravnanje očeta in matere, ali družih, kateri se nepoklicani v izrejevanje silijo. Kako se more iz otrok kaj prida pričakovati, ako ne vedo, kaj naj bi storili, kaj pa opustili, koga naj bi slušali ali ubogali, očeta ali pa matere? Če oče zapoveduje, mati pa privoljuje, ali če oče hoče kaznovati, mati ga po zato zmerja, otroke brani, ali jih celó uči očeta golfati in lagati se mu, ali ne pride po tem takem otrokom po sili v misel, da oče in mati zapovedujeta in prepovedujeta tako, kakor se jima ravno ljubi in kakoršne volje ko sta, da torej ni nobenega pravega razločka med dobrim in hudim, ker drugači bi vendar oba, oče in mati, zmeraj enako zapovedovala in prepovedovala? Otrok pa tudi toliko rajše zapovedi ali prepovedi enega svojih staršev prelomi, ker se že naprej nadja, da ga bo eden varoval in branil.

Strašno nespametno je tudi to, ako si starši otroke med seboj razdelé, in si postavim oče sinove, mati pa hčere priderži, tako da če mati sinove, ako ktero nerodnost nad njimi ugleda, krega, svari ali kaznuje, jo prec ljubosumni oče ošteje in ozmirja. Pa tudi marsiktera nespametna mati nikakor ne more terpeti, da bi se med hčeri kaj vtikal. Prec ga neumna abota zaverne, da naj gleda le svoje sinove in naj zanje skerbi, ali pa mu še celó pregreške sinov očita, kakor da bi bili sinovi samó njegovi, ne pa tudi njeni, in kakor da bi hudobije sinov le očetu nečast delale, ne pa tudi materi. Nobena reč ni toliko zopernatorna in pa toliko zoper Božjo voljo, kakor ako si starši svoje otroke, ktere je Bog obema izročil, tako po spolu med seboj razdelujejo.

Tako razpertje in razdvojenje v izrejevanji otrok je še zlasti v tistih rodovinah, v kterih so otroci iz poprejšnjega in sedanjega zakona. Velikrat se prigodi, da Bog obvaruj, ko bi se še tako pametna in skerbna mačeha prederznila njegove otroke kaj posvariti. Prec ji jo mož zasoli, da ji njegovi otroci niso nič mar. Koliko zgubi zavoljo tacih žal besedi mačeha na veljavi pri otrocih, in vsako še toliko blago prizadevanje njeno je zastonj, ker tako ravnanje otroke le hujška in šuje zoper mačeho in v nič deva vse njeno svarjenje in učenje! Ko bi starši otroke nalaš pridili in hujšali, ne mogli bi jih bolje, kakor s takim razpertjem.

Pogostoma so tudi tasti in taše, stari očetje in stare matere prav neumno v domače otroke zaljubljeni, in so velikrat krivi napčne izreje svojih vnukov, ker se nespametno mešajo in vtikajo med starše in otroke, ker otroke branijo in jih negujejo

(cartljajo), ker se vpričo njih velikrat hudujejo, da so njih starši, preostri, sitni in pa prehudi, ker jim skrivši marsikako sladkarijo ali kaj drugega tacega vtikajo. Taki otroci prec spoznajo, da imajo staroga očeta ali staro mater na svoji strani, in kadar jim starši kaj presedajo, prec pri njih pomoči išejo. Pametni starši so zato v kar velikih stiskah in zadregah. Od ene strani nočejo in pa ne smejo miru v hiši podirati, in dolžnega spoštovanja lastnim staršem ali tastu in taši kratiti, tudi zato ne, da otrok ne pohujšajo, od ene strani pa ne morejo in ne smejo terpeti, da bi se njih starši, tasti in taše iz slepe ljubezni, ali iz mehкости in slabosti, ktere starost seboj prinese, med nje in med otroke mešali, ter ne smejo molčati, ko vidijo, kako se njih otrokom potuha daja. Res težavno je v takem primerljeji zmeraj pravo pot hoditi in pa prav se vèsti, da bi dolžnega spoštovanja do svojih staršev ne prelomili, pa tudi od otrok vsako napačnost odvráčali in velik križ imajo zavoljo tega v hiši. Pa keršanskim zakonskim, kateri se Boga bojé, starše in otroke ljubijo, že Bog pomaga, da, kolikor je moč, vselej pravo pogodé.

10. Popolno popušenje.

Velikrat se starši v izrejevanji otrok zeló zeló pregrešé, ker svojim napčnim in nerodnim otrokom prezgodej prijenjajo. Tukaj ne govorimo več od tistega prijenjevanja, ktero izvira iz slepe ljubezni in iz prenježnega usmiljenja, zavoljo kterih starši svojih napčnih otrok ne morejo kaznovati, in torej k vsem pregreham otrok molčé, češ: saj še ne ve, kaj da dela. Od take napak razumljene in nespametne ljubezni smo že večkrat govorili. Tukaj ménimo in

imamo pred očmi tisto prijenjevanje, po katerem starši k pregreham svojih že odrašenih otrok molče, in nič ne storé zavoljo praznih izgovorov, ali ker so se že vsega naveličali, ali pa ker se celó bojé reči kaj svojim otrokom.

1. Taki prazni izgovori staršev so, ko pravijo: saj so že dovolj odrastli, da sami vedo, kaj je prav, kaj pa ne, kaj smejo storiti, česa pa ne, torej ne potrebujejo nobenega učenja in izrejevanja več. Z odrašenimi, pravijo, se ne ne more več tako delati, kakor pa z majhnimi otroci, kateri se še šibe bojé itd. S takimi pretvezami, ktere so na videz še nekoliko modre, zagovarjajo in lepšajo marsikteri starši svojo zanikernost in vnemarnost. Ali kako piškavi in prazni so njih izgovori! Res je sicer, da se z odrašenimi ne more več tako ravnati, kakor pa z malimi, ali iz tega še ne sledí, da staršem ni treba več nad otroci čuti in jih ne več voditi, in da so starši po preteklih nekolikih letih dolžnosti do otrok odvezani. Kakor so starši zmeraj starši, tako so tudi otroci, in posebno še v letih, kadar toliko večje skerbí potrebujejo, v oblasti svojih staršev. Četerta Božja zapoved nas uči, da morajo otroci, tudi dorasli, zmeraj staršem pokorni biti. Iz tega pa sledí, da imajo starši še zmeraj pravico in pa sveto dolžnost, otrokom zapovedovati in prepovedovati, opominjati jih in k dobremu priganjati, naj je to otrokom priložno ali nepriložno, prositi in svariti jih, ter jim žugati z vsem poterpljenjem in ukom. (2. Tim. 4, 2.) Zavoljo starosti že sploh vsak odrašeni lahko ve in spozna, kaj mu je storiti ali pa opustiti, in vendar ne bo nikdo, kdor le nekoliko svet in ljudi pozna, terdil, da gosposke ni treba, ali pa da ni treba Božje

besede v pridigah in keršanskih naukih oznanovati, ker če je človek še toliko učen, vender je od znanja samega do spolnovanja še dolga dolga pot.

2. Nekteri starši svoje otroke v nemar pusté, ker so že, kakor pravijo, *vsega siti, in so se že nave-
ličali prazno slamo mlatiti in bob v steno metati.* Pravijo: *saj sem že vse poskušal in počenjal, pa vse nič ne pomaga itd.* Ali tako izgovarjaje se, če bi tudi prav imeli, ne bodo pri sodbi Božji shajali. Za-
kaj vsak mora svojo dolžnost spolnovati, naj že kaj pomaga, ali ne, in naj že svoj namen doseže, ali pa ne. Dobri vspех in izid našega prizadevanja takó ni v naših rokah, in Bog nas ne bo vprašal in sodil po tem, ali smo svoj namen vselej dosegli, ampak po tem, ali smo želeli namen doseči, in pa kaj da smo storili v dosego svojega namena. Memo tega ne more nihče za gotovo naprej vediti, da bo njegovo prizadevanje in upiranje zastonj. Kolikrat je opominjanje, katero je bilo dolgo brez sadu, na zadnje venderle lep sad obrodilo! Malokdaj je priserčna beseda očeta ali matere popolnoma zastonj. Nastopijo časi, pridejo okolišine, da se otroci vender še spominjajo učenja in opominjanja svojih morebiti že davno umerlih staršev, in če so se jim po nasledkih njih lahkomiselnosti z nesrečami, ktere jim je Božje usmiljenje naklonilo, oči odperle, so svojo nepokoršino obžalovali, in se spet na pravo pot povernili. Debelo in močno drevo ne pade s pervim mahljejem. Silno bi se goljfal kmet, ko bi dans pšenico sejal, jutri pa bi se že prec zrelega klasja nadjal, in če bi prec zrelega klasja ne žel, ali bi ne bil prismojen, ko bi zato sklenil, ne več sejati! Saj je rekel Jezus, da mora pšenično zerno poprej strohneti, potem še

dolžnost

L

c

L

le sad rodi (Jan. 12, 24, 25.), do tistihmal pa je poterpeti treba. (Luk. 8, 15.) Torej morajo starši zmeraj svojo dolžnost spolnovati, sad svojega truda in prizadevanja pa v zaupljivi molitvi Bogu izročiti. Sejati in zalivati mora, kaj pa da, človek sam, rast pa pride vselej le od Boga. (1. Kor. 3, 6.)

3. Poslednjič marsikteri starši nič ne storé in so vnemarni, čeravno vidijo velike napake in nerodnosti svojih otrok, zató, ker se jih bojé, in si ne upajo več samopašnosti in vkljubnosti svojih hudobnih otrok na vso moč ustaviti se. Ker so bili starši zgodaj začeli prijenjevati svojim otrokom, ter so jim dolgo skozi perste gledali, zato so nekako svojo pravico in veljavo pri njih zgubili in jih popolnoma iz vojnic izpustili. To, se ve, je bilo grozno napčno, in ni ravno lahko zlegu v okom priti zdaj, ko se je že globoko ukoreninil. Ali še neizrečeno bolj napčno je, ako starši popolnoma k hudobijam otrok molčé in jih tako nekako poterdé. Strašno se pregrešé zoper svojo dolžnost, ktere se ne morejo nikdar znebiti, ako molčé, ampak morajo saj toliko, kolikor jim je še mogoče, za srečo in rešenje svojih otrok skerbeti, s tem, da jih prijazno in ljubeznjivo prosijo in opominjajo, ali da jim v silnih primerljajih tudi žugajo s čim, postavim, da jim po smerti ne bodo nič zapustili, ali saj toliko ne, kolikor drugim otrokom, ali pa da v naj večji potrebi duhovsko in deželsko gosposko na pomoč pokličejo, ki jim potem z večjo veljavo ali po primeri celó z močjo in oblastjo pomaga. Celó Jezus je to zadnjo pomoč svetoval, če vse druge poskušnje nič ne koristijo. (Mat. 18,

15 — 17.) Morebiti se bo opominjanje duhovnega pastirja, kateri v Imenu Jezusovem in kakor njegov namestnik govori (2. Kor. 5, 20.) vender serca prijelo, ali mu bo morebiti saj strah pred deželsko gosposko njegovo hudobno voljo krotil. Res je, da je to zadnji pripomoček, ali vender včasih tudi potreben k poboljšanju otroka. Zmeraj je bolje vse poskusiti, kakor pa nič ne storiti. Če starši zdihujejo in pa tožijo samó, roke pa križem derže, ne pomaga to nič ne revnim staršem in ne hudobnim otrokom.

11. Slabi izgledi.

Kar vsako še toliko lepo opominjanje in učenje brez koristi in brez vspeha dela, je tudi pomanjkanje lepega izgleda staršev. Rekli smo že, s kolikim pridom pomaga in podpira izrejevanje otrok staršev lepi izgled. Ravno tako gotova resnica je pa tudi, da pomanjkanje lepega izgleda vse opominjanje staršev podera in v nič déva. Otroci zmeraj raje gledajo djanje in nehanje staršev, kakor pa poslušajo njih nauke. Kar starši delajo, delajo tudi otroci radi, in dolžnosti, ktere starši zanemarjajo, zanemarjajo tudi otroci. Veliko bolj žalostno je pa še to, ako starši vpričo svojih otrok ravno nasproti delajo temu, kar otrokom tako silno z besedo priporočajo. Kako bi otroci v miru skupej živeli, če tolikrot vidijo in slišijo, kako se njih starši ujedajo in prepirajo, eden drugega kolnejo in z gerdimi primki obkladajo? Kako bi otroci zmernost, varčnost in pridnost ljubili, ako jo oče, večkrat vinjen, komaj domu privozi? Kako bi otroci dobro

ime bližnjega v miru pustili, če vsak dan slišijo, kako starši zdaj tega, zdaj unega obirajo, objedajo in vse njegovo djanje in nehanje z gostim sitom rešetajo? Žalostna vsakdanja skušnja nam priča, da otroci veliko raje slabosti svojih staršev posnemajo, kakor pa njih besede poslušajo. Starši, kateri s slabim izgledom otrokom svetijo, podérajó to, kar so za silo postavili, ali postaviti mislili.

Res imamo posamezne primerljeje, ko sta tudi hudobni oče in malopridna mati dobre otroke imela, in da otroci slabih izgledov staršev niso našli; kakor se, da bi tako ne, včasih tudi narobe godi, da imajo prav dobri starši, morebiti brez lastne krivnje, enega ali pa še več malopridnih otrok. Ali prvi primerljeji so le silo redki, samo izjemki. Ne moremo torej ž njimi terditi, da bi slabi izgledi staršev zadržanju otrok nič ne škodovali. Da slabi izgledi enega zakonskih otrokom veliko ne škodje, pride mnogokrat od tod, ker je toliko bolj drugi zakonskih za otroke skerbel. Pobožna in skerbna mati lahko včasih z opominjanjem, lastnim izgledom in z molitvijo popravi to, kar razuzdani in nekeršanski oče s slabim izgledom škodje. Kdo pa bi zato terdil, da pohujšanje enega izmed staršev za otroke ni nič nevarno? ali da bi za otroke ne bilo še veliko bolje, ko bi jim bila oba z lepim izgledom svetila? Velikrat se pa tudi dobrotljivi in miloserčni sorodniki zane-marjanih ali celó pohujšanih otrok usmilijo, in skerbno popravljajo to, kar so slabi izgledi malopridnih staršev škode naredili. Včasih se tudi in posebno pri otrocih bolje natore gorečemu duhovnu po sreči izide, da z učenjem, opominjanjem in svarjenjem otroke iz očitne nevarnosti reši, kar mu pa pri dru-

zih spet popolnoma spodleti, takó da malopridni starši vendar nikoli na pomoč žlahtnikov, duhovnov in družih dobrih ljudi zidati ne smejo in ne morejo, zagovarjaje tako neizgovorljivo pohujšanje svojih otrok. Včasih pa tudi očitna Božja milost premaga slabi izgled staršev in ga ob moč dene — v srečo otrok. Zakaj Bog se včasih iz neizvedljivih namenov in iz zgolj nezasluzene milosti enega ali drugega usmili in ga otme pogubljenja, v tem, ko mu drugi od vseh strani neprenehoma v žrelo leté. Nekterim deli Bog iz zgolj usmiljenja veliko močnejše milosti, s katerimi se, zvesto posluževaje se jih, rešijo, nekterim pa jih deli samo z navadno mero, tako da bi tudi lahko ž njih pomočjo, pogubljenju odšli, pa mu vendar ne odidejo, ker jih po lastni krivnji zanemarjajo. „*Torej je Bog že Mozesu rekel: Komur sem milostljiv, sem mu milostljiv, in kogar se usmilim, tega se usmilim* (Bog ni nikomur memorednih ali nenavadnih milosti (gnad) dati dolžan.) *Zato ni na tem ležeče, kateri hoče, tudi ne na tem, kdor teče, ampak na Bogu, kateri se usmili. On se tedaj usmili, ktere ga se hoče, in uterdi tudi, kogar hoče.*“ (Rimlj. 9, 15, 16, 18.) Velika prederznost bi bila torej, ako bi se starši na memoredne in nenavadne milosti (gnade) Božje zanašali in grešili na Božje usmiljenje. Kdaj pravi posoda lončarju: Zakaj si me tako naredil? Ali nima lončar ilovice v svojih rokah, da naredi iz nje posodo za snago ali pa za nesnago? Tako si tudi Bog včasih nekatere brez njih zasluženja iz zgolj milosti izvoli, nekatere pa, ki tudi nimajo nobene pravice do Njegove posebne milosti (gnade), se brez nje po pravičnem pripušenju Božjem v svojih grehih pogubé. (Rimlj. 9, 27. 11, 5 — 7.) Zato se prigodi, da je

okoli, kako da s svojo gorečnostjo le tako morejo,

otrok malopridnih staršev včasih bolj kot so pa starši sami. Ali taki starši niso nič manj kazni vredni, zakaj oni so, kolikor je bilo mogoče, hudega dovolj storili, otrokom kazati pot v pogubljenje, tedaj ni njim pripisovati, ampak le Božjemu neskončnemu usmiljenju, „*ako je izmed dveh na njivi eden sprejet, eden pa zaveržen.*“ (Mat. 24, 40.) Ako so torej starši svoje dolžnosti do otrok zanemarjali, in ako zavoljo njih slabih izgledov otroci le niso hudobni vselej, to staršev celó nič ne izgovarja, in če bodo tudi nespridni otroci v Abrahamovem naročju v nebesih, bodo vendar starši zavoljo slabih izgledov pahnjeni v večni ogenj, kjer bo jok in škripanje z zobmi. Torej starši, kar učite, terdite tudi z bogaboječim življenjem! „*Takó naj sveti vaša luč, da vidijo vaše dobre dela, in hvalijo Očeta, ki je v nebesih!*“ (Mat. 5, 14 — 16.)

12. Pomanjkanje molitve.

Da število napak in pomanjkljivosti v izrejevanju otrok napolnimo, moramo poslednjič še omeniti pomanjkanja in zanemarjanja molitve za srečo in blagoslov pri izrejevanju in učenju otrok. Marsikateri starši imajo res prav dobro voljo in si na vso moč prizadevajo, otroke lepo lepo izrediti, ali pri vsej svoji gorečnosti — morebiti zavoljo same gorečnosti, ker v svoji kratkovidnosti vse zaupanje le na se stavijo — pozabljajo, svoje imenitno opravilo in prizadevanje Bogu izročevati, od kogar vse dobro prihaja. Skerbé in uperajo se na preterganje, pa zastonj, ali le z malim vspehom, ker dobrega sadu vidijo le prav malo, ali pa še celó nič ne. Globoko zdihujejo in tožijo, da so nesrečni, in umeti ne morejo, kako da z vso svojo gorečnostjo le tako

malo opravijo! Ali ta uganjalica se lahko ugane. Svojega opravila niso prav začeli, in tudi prav ne izpeljujejo. Njih učenje je nečimerno in posvetno, ali če tudi kdaj verske in zadržanjske resnice obsega, vendar je brez blagoslova, ker zidajo le sami nase, in menijo in hočejo da vse sami opravijo. Tako zaupanje v sebe in pozabljenje Božje pa Bog sovraži, in kaznuje take starše po pravici s tem, da njih prizadevanja ne podpira, in da jim čutiti daja resnico, kako da brez Božje predidoče in podpirajoče gnade, slabi ljudje ali popolnoma obnemagajo ali saj naprej ne morejo. Ako starši vsak dan sebe in svojega prizadevanja Bogu ne priporočé, ako svojih otrok v zaupljivi molitvi vsak dan Jezusu, prijatlu otrok, na serce ne položé, nikar naj se potem ne čudijo, in nikar naj ne tožijo, ako je vse njih prizadevanje in uperanje zastonj, temuč vse naj pomanjkanju molitve pripisujejo. Kar se je brez Boga začelo, se tudi izpeljuje brez njegovega blagoslova in nima srečnega in veselega konca.

§ 16. Sklep.

Teh dvanajst naj poglobitniših in le prepogostih pregreškov in napak v izrejevanji otrok smo sem postavili zato, da se starši kakor v zerkalu ogledujejo ter vidijo in spoznajo, kaj jim je poboljšati, in pa česa se jim je varovati. Strašno bi bilo, celo nemogoče je, da bi vsi ti pregreški pri ravno tistih starših skupej zadeli, ker so si nekteri izmed njih na ravnost nasproti, postavim: prevelika mehkost in preterda ostrost itd., ali hudo je že dovolj, če so starši krivi le enega samega, še hujše je pa, če so jih več. Ako je res, kar nobeden pameten človek

ne dvomi, da vsi zlegi na svetu samo iz greha izvirajo, in da bodo toliko željeni boljši časi nastopili le takrat, kadar se bodo ljudje poboljšali; ako je na dalje gotova resnica, da se bo zadržanje ljudi le takrat na bolje obernilo, kadar se bo mladost, iz ktere novi zarod raste, in na kateri upanje boljše prihodnosti sloni, doma in po šolah bolje izrejevala, ako je vse to res, pravim, in res je, lahko iz tega starši in pa spredniki posnamejo, kako sveta dolžnost jih veže, in kako imenitno blago jim je izročeno v mladini, pa tudi kako grozovito da se pregrešé nad otroci in vnuki, nad cerkvijo in deržavo, nad zemljo, ker jo v novo revšino páhajo, in nad nebesi, ker jim nove prebivavce kradejo, ako otrók v Božjem strahu, v lepem zadržanji in v sveti veri po keršanski ne izrejajo, ako upanje zanamstva že v kali zadušé, ker pusté, da se mladina spridva, ali jo pa še, kar je toliko bolj grozovito in strašno, sami spridujejo. Hudobija raste veliko ložeje in hitreje, kakor pa krepost, in hudobije nesrečni nasledki se vlečejo do poznih poznih časov. Kdor mora tedaj hudobijo zavirati, krepost pa pospeševati, saj kolikor je mogoče, on naj se v Božjem Imenu in z upanjem v pomoč od zgorej dela loti in naj nikakor ne neha. In če se jih bo veliko lotilo, če se bodo vsi še keršanski starši in spredniki sternili in skupej delali, se bodo saj nekoliko hudobii vrata priperle, kreposti pa in keršanskemu življenju sčasoma toliko odperle, da boste krepost in keršansko življenje hudobijo prevagovale. Se ve, da temu ne bodo zadostile kratke leta enega samega rodu. Leta in leta, rodovi in rodovi bodo minuli. Ali vsako posamezno prizadevanje je vendar le kamen za novo poslopje,

v katerem bo pravičnost kraljevala, in pa za nove nebesa, v ktere bi se imela zemlja prevstvariti. (2. Peter 3, 13. skr. razod. 21, 1.) Zdihovati in tožiti zavoljo hudobij sveta in njegovih prebivavcov ni tukaj na pravem mestu, če pa le zdihovaje in tože roke križem nosimo in ne otevamo, kar in kolikor je mogoče. Ako se hudobni takó enih misli na vso moč dobremu upirajo in hudobijo, iz pekla doma, po svetu sejejo, ali ne bodo mar kristjani, kolikor jih je še dobrih, z zedinjenimi močmi ustavili se hudobii, ter sveti veri in pa kreposti kviško pomagali? Saj se ne vojskujejo samí za Božjo čast in izveličanje ljudi. Nebesa, katerim služijo, so njih zavezniki. Naj se tudi mračí in dan nagiba, Gospod je vendar, kakor nekđaj v Emavsu, če tudi nevidno, zmeraj pri svojih. (Luk. 24, 28 — 31.) Pa saj še ni vseh časov poslednji dan. Še so dobri keršanski starši, katerim je sveta Božja reč resnica, in katerim je Božji strah zvezda vodnica tudi v izrejevanji otrok. O ko bi le zmeraj več tacih bilo v srečo otrok, v blagor domovine, v rast katoliške Cerkve in v veselje pre-svetih nebes!

Tolaživne so v tem besede sv. Paula, ki pravi: „*Bog ni zavergel svojega ljudstva, ktero si je že naprej izvolil. Ali ne veste, kaj sv. pismo od Elija govori, ko je Izraeljce Bogu tožil? „Prihranil sem sebi sedem tisuč mož, kateri niso kolena pripognili pred Baalom.“ Tako so tudi sedanji čas ostanjki po izvoljenji milosti ohranjeni bili.*“ (Rimlj. 11, 2 — 5.) Srečna bi bila tudi dandanašnji dežela, v kateri bi sedem tisuč (tavžent) mož in očetov ne bilo svojih kolen pripognilo pred Baalom, to je pred posvetno šego in pred malopridnim duhom sedanje

dôbe. Koliko pobožnih otrok bi lahko teh sedem tisuč očetov izredilo, in koliko bi se že v drugem rodu njih število pomnožilo, ko bi veliko teh pobožnih otrok svojo naj boljšo dedino, katero so od staršev prejeli, pomnoženo, ali pa saj neumanjšano svojim še številnejšim otrokom zapustilo! Tudi krepost raste in se množi z Božjo pomočjo, kakor se, bodi Bogu potoženo, greh razširja in razlezva s pomočjo pekla v njegovo peklenko veselje.

O ko bi se vsi, kateri v zakonski stan stopiti mislijo, vselej vprašali, ali je njih namen čist in svet, in ali bodo mogli dolžnosti svetega zakona zvesto in na tanko spolnovati! O ko bi pa tudi vsi, kateri že v zakonskem stanu živé, prav pogostoma in resno premišljevali, kako svete so dolžnosti, ktere so si z zakonom naložili, koliko da je Cerkvi in domovini na tem ležeče, da jih zvesto spolnujejo, koliko nasledkov, ki se pregledati in prešteti ne morejo, da ima njih spolnovanje ali zanemarjenje, pa tudi koliko plačilo da čaka tistih, kateri svoje dolžnosti spolnujejo, in kolika kazen tistih, kateri jih zanemarljajo! Gorjé pa vsem tistim, kateri Baalu služijo, v katerih poželenje mesa, poželenje oči in napuh življenja, ta trojni malik posvetnjakov, kraljuje! (1. Jan. 2, 16.) Gorje jim, kateri živé brez Boga na tem svetu (Efež. 2, 12.), iz katerih ne izhajajo Božji otroci, ampak posvetni (1. Moz. 6, 2.), pač razumni v svojem rodu (Luk. 16, 8.), ali nevedni v tem, kar je edino potrebnega! (Luk. 10, 42.) Zares, ko bi se vsi zakoni po keršanski sklenili, in ko bi vsi sveto in prav v njih živeli, nov rod bi iz njih pognal, in zemlja bi se pomladila. (Ps. 103, 30.) Nebesa bi se tako rekoč preselile na zemljo, na kateri bi pravičnost

prebivala. (2. Peter 3, 13.) Kakor nekđaj v Nazaretu, kjer je naj svetejša rodovina živelá, tako bi tudi zdaj na vsakem pobožnem hiševanji prebivalo Božje dopadajenje in ž njim preobilni blagoslov nebeški. (Ps. 127.) On pa, ki je zakonski stan toliko častil, da ga je celó v zakrament povzdignil, bi gotovo tudi nad takimi bogaboječimi rodovinami dopolnil tolaživno in veselo obljubo, ki pravi: „*Kjer sta dva, ali kjer so trije zbrani v mojem Imenu, tam sem jaz v sredi med njimi.*“ (Mat. 18, 20.)

Če pa tudi kdaj smert terdno zvezo te po Bogu in po cerkvi posvečene družbe razterga, kako lahka je potem ločitev očeta ali matere, ki po pravici zamore reči: „Dokler sem pri njih bil na svetu, sem vse ohranil v Trojem Imenu (o moj Bog!). Obvaroval sem jih, ktere si mi dal, in nobeden izmed njih se ni pogubil.“ (Jan. 17, 12.)

puešivala. (2. Peter 3, 13.) Kakor nekaj v Na-
 areni, kjer je naj svetlejša svetloba, tako
 bi tudi nekaj na vsakem področju hiševanja predi-
 vzelo Božje dopadajoče in s njim preobliči blago-
 slovne besede. (Pa 127.) On pa, ki je zakonski
 stan, toliko častil, da ga je celo v zakrament
 povadigali, bi gotovo tudi nad takimi dopadajoči-
 mi robovskimi dopolnil tolaživo in veselje odjaba,
 ki pravi: "Kjer sta dva, ali tjer so trije združeni
 v mojem imenu, tam sem jaz v sredi med njimi."
 (Mat. 18, 20)

Če pa tudi kdaj smert terhu avaro to po
 Bogu in po cerkvi posvečen družbe raztega,
 kako lahka je potem ločitev očeta ali matere, ki
 po pravici zanjore četi: "Dokler sem pri nje bil
 na svetle, sem vse okoliščine v Teoim imenu (o moj
 Bog). Obnovi se, kjer se mi dal, in
 nobeden zamej nje je potreben." (Jan. 17, 12.)

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS

00000380669

